

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1934.

Andra kammaren.

Nr 37.

Tisdagen den 22 maj.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 15 innevarande maj.

§ 2.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisade därvid

till statsutskottet propositionen, nr 273, angående lån till Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag för bestridande av kostnader för gråbergsbrytning; samt

till jordbruksutskottet propositionen, nr 275, angående åtgärder till lindrande av foderbristen i Norrbottens och Västerbottens län.

§ 3.

Vidare föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 19—21.

§ 4.

Vid nu skedd föredragning av statsutskottets memorial, nr 117, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande anslaget till ersättning åt vissa lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter blev den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen av kammaren godkänd.

§ 5.

Slutligen föredrogos, men blevo ånyo bordlagda statsutskottets utlåtanden nr 118 och 119, första lagutskottets utlåtande nr 50, andra lagutskottets utlåtande nr 35 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 85—88.

§ 6.

Herr **Ossbahr**, som härefter på begäran erhöll ordet, yttrade: I en av herr *Interpellation.* Meyerhöffer och mig själv jämte sex andra ledamöter av denna kammare innevarande år väckt motion, nr 130, yrkades att riksdagen ville för sin del besluta, att lagen den 30 juni 1933 om förbud mot politiska uniformer omedelbart upphävdes, och till stöd därför anförde vi bland annat, att lagen lett till orimliga konsekvenser, i det att myndigheterna i vissa fall ansett sig böra ingripa mot bärandet vid politiska föredrag av armbindlar i de svenska färgerna.

I två likalydande motioner, nr 157 i första kammaren av herr Johansson, Johan Bernhard m. fl. och nr 334 i andra kammaren av herr Lindman m. fl., framhölls, att det för nationell känsla måste anses stötande, att rätten att bära

Interpellation. (Forts.)

fosterlandets färger på det sätt, som av gammalt brukats, överhuvud kunde ställas under diskussion, varför dessa motionärer yrkade, att undantag skulle göras för blågul armbindel, blågult marskalksband och blågul kokard, icke försedda med politiskt kännetecken samt burna på vedertaget sätt för att utmärka funktionärsskap.

I sitt i anledning av nämnda motioner avgivna utlåtande yttrade första lagutskottet, att det vore bekant, att personer, vilka vid politiska möten, där de enligt uppgift haft vissa särskilda funktioner att fylla, burit blågula armbindlar, blivit efter åtal dömda till ansvar för överträdelse av lagen. Genom två nyligen meddelade utslag hade emellertid Kungl. Svea hovrätt befriat från ansvar, och utskottet ansåg därför, att hovrättens utslag, som vunnit laga kraft, tillgodosåge de uti de två likalydande motionerna framförda synpunkterna. Utskottet hemställde därefter om avslag å samtliga nu ifrågavarande motioner.

Denna utskottets den 4 innevarande maj enhälligt uttalade uppfattning biträdades den 9 av riksdagen, men redan åtta dagar senare skedde ett nytt ingripande från polismyndighets sida mot bärandet av blågul armbindel vid ett politiskt föredrag. Vid ett av högerns ungdomsorganisation, Konservativ Ungdom, den 17 innevarande månad med mig såsom talare anordnat möte i den s. k. Folkungaparken här i staden, tillsade nämligen vederbörande polisbefäl under hänvisning till avfattningen av överståthållarämbetets tillståndsresolution vederbörande mötesfunktionärer att avtaga de blågula armbindlarna. Såväl lagutskottets som riksdagens uttalade uppfattning angående lagens tillämplighet underkändes sålunda fullständigt.

På grund av det inträffade, får jag vördsamt anhålla om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för kungl. socialdepartementet få framställa följande fråga:

Anser herr statsrådet i anledning av vad sålunda förekommit någon Kungl. Maj:ts åtgärd erforderlig och i så fall vilken?

Ifrågavarande anhållan bordlades.

§ 7.

Ordet lämnades vidare på begäran till herr **förste vice talmannen**, som anförde: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville besluta, att av två gånger bordlagda ärenden andra lagutskottets utlåtande nr 35 skall uppföras sist å föredragningslistan för morgondagens plenum.

Denna hemställan bifölls.

§ 8.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 268, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillsättning av prästerliga tjänster ävensom i ämnet väckta motioner.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.11 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 23 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 16 innevarande maj förda protokollen.

§ 2.

Föredrogs herr *Ossbahrs* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa spörsmål i anledning av i Stockholm förekommet ingripande från polisen med stöd av lagen om förbud mot politiska uniformer; och blev berörda anhållan av kammaren bifallen.

§ 3.

Härpå föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande, nr 17, i anledning av väckt motion om utvidgning av de i lagarna om kommunalstyrelse på landet och kommunalstyrelse i stad förekommande jävsbestämmelserna; och biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 4.

Vid nu skedd föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande, nr 18, i anledning av väckt motion angående viss reformering av tryckfrihetslagstiftningen yttrade:

Herr *Anderson* i Norrköping: Herr talman! Det är anmärkningsvärt, att det år efter år väckes motioner om revision av tryckfrihetslagstiftningen. Jag tror, att det blivit uppenbart för alla, att denna nu mer än hundratjugoåriga tryckfrihetsförordning är i trängande behov av en revision. Detta har ju erkänts inte minst genom det beslut, som fjolårets riksdag fattade om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning i vissa delar och i en viss riktning. Konstitutionsutskottet uttalade i fjol som sin uppfattning, att det vore lämpligast att gå fram på de partiella reformernas väg, och med samma motivering avstyrker konstitutionsutskottet i år den av mig och en del andra ledamöter av denna kammare väckta motionen om en mera genomgripande revision av tryckfrihetsförordningen.

För att det resultat skall kunna vinnas på de partiella reformernas väg, som vi åsyftat med vår motion, fordras det emellertid, att uppdraget för de nu pågående utredningarna blir något vidgat. I motionen ha framställts en del anmärkningar och väckts vissa förslag, som icke utan vidare kunna upptagas till prövning av de för närvarande arbetande utredningarna. Man hade därför kunnat vänta, att konstitutionsutskottet ägnat något större uppmärksamhet åt de synpunkter, som motionärerna fört fram.

Jag tror för min del, att en genomgripande reform av tryckfrihetsförordningen är en nödvändig förutsättning för att själva grundprinciperna i vår

*Ang. viss
reformerings
av tryck-
frihetslag-
stiftningen.*

Ang. viss reformering av tryckfrihetslagstiftningen. (Forts.)
tryckfrihetslagstiftning skola kunna hävdas och bevaras. Det är i sådant syfte motionen väckts. Vi ha icke väntat oss i stort sett någon annan behandling än den motionen nu fått av konstitutionsutskottet, men möjligen hade vi väntat en något större förståelse för det positiva intresse för tryckfrihetens bevarande samt för avvärjande av de uppenbara missbruket av tryckfriheten, som besjälade motionärerna.

Som läget nu är, har jag ingenting annat att göra än att instämma i slutorden i utskottsutlåtandet och alltså instämma i förhoppningen, att vad som i motionen är beaktansvärt skall bli föremål för de pågående utredningarnas omprövning. Men jag vill ännu en gång understryka, att dessa ha ett väsentligt mera begränsat uppdrag än vad vi anse erfordras med hänsyn till vikten av en snar och genomgripande revision av tryckfrihetsförordningen.

Herr talman, jag har inte yrkande.

Herr **Fast**: Herr talman! Då ärendet i nuvarande läge är föga lämpligt för större debatt, och då motionären själv avstått från att ställa något yrkande, ber jag endast att få hänvisa till vad utskottet här anfört. Såsom framgår av utlåtandet har det igångsatts utredningar rörande en genomgripande reformering av vår tryckfrihetsförordning. Såväl utskottet som riksdagen ställde sig år 1933 på den ståndpunkten, att man förordade de partiella reformernas väg, och Kungl. Maj:t har sedan föranstaltat om icke mindre än två utredningar, varvid säkerligen alla de synpunkter, vilka kunna anses bärande av dem som framförts i motionen, komma till beaktande. Jag hemställer därför om bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Ang. elektrifiering av vissa statsbanor.

Till avgörande företogs statsutskottets utlåtande, nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående elektrifiering av banorna Laxå—Charlottenberg, Södertälje södra—Eskilstuna med bilinjer och Uppsala—Gävle jämte i ämnet väckta motioner.

Uti en den 28 februari 1934 till riksdagen avlåten proposition, nr 199, hade Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag föreslagit riksdagen att till elektrifiering av banorna Laxå—Charlottenberg, Södertälje södra—Eskilstuna med bilinjer och Uppsala—Gävle för budgetåret 1934/1935 under utgifter för kapitalökning anvisa dels under rubriken Statens affärsverksamhet, Statens järnvägar, ett reservationsanslag, att utgå av lånemedel, av 11,000,000 kronor, dels ock under rubriken Fonden för förlag till statsverket, A. Anslag till allmänna arbeten, att utgå av lånemedel med kort amorterings-tid, ett reservationsanslag av 4,000,000 kronor.

I anledning av ovannämnda proposition hade i två likalydande motioner, väckta den ena, nr 317, inom första kammaren av herr *Nils A. Andersson m. fl.* och den andra, nr 563, inom andra kammaren av herr *Olofsson i Digernäs m. fl.*, föreslagits, 1) att riksdagen med bifall i övrigt till Kungl. Maj:ts förevarande proposition måtte i stället för till banlinjen Uppsala—Gävle till påbörjande av elektrifiering av banlinjerna Bräcke—Långsele och Bräcke—Östersund för budgetåret 1934/1935 anvisa ett reservationsanslag, att utgå av lånemedel, av 3,000,000 kronor; 2) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning av frågan om en ny sträckning av norra stambanan mellan Alby och Bräcke.

Ang. elektrifiering av vissa statsbanor. (Forts.)

Utskottet hemställde,

a) att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag samt med avslag å de i ämnet väckta motionerna, i vad de avsåge elektrifiering av linjerna Bräcke—Långsele och Bräcke—Östersund, måtte till elektrifiering av banorna Laxå—Charlottenberg, Södertälje södra—Eskilstuna med bilinjer och Uppsala—Gävle för budgetåret 1934/1935 under utgifter för kapitalökning anvisa

1) under rubriken Statens affärsverksamhet, Statens järnvägar, ett reservationsanslag, att utgå av lånemedel, av 11,000,000 kronor; och

2) ett reservationsanslag av 4,000,000 kronor; samt

b) att ovanberörda motioner, i vad de avsåge utredning om ny sträckning av norra stambanan mellan Alby och Bräcke, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

av herrar *Borell, Bagge, Thelin, Volrath Tham, Persson* i Falla, *Skoglund* och *Olsson* i Staxäng, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

a) att förevarande proposition och de i ämnet väckta motionerna, i vad de avsåge elektrifiering av linjerna Bräcke—Långsele och Bräcke—Östersund, ej måtte av riksdagen bifallas; och

b) att — — — föranleda; samt

av herrar *Hamrin, P. E. A. Jonsson* och *Olofsson* i Digernäs, vilka förklarar sig anse, att utskottet bort hemställa,

a) — — —;

b) att riksdagen i anledning av förenämnda motioner måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning av frågan om en ny sträckning av norra stambanan mellan Alby och Bräcke.

Efter föredragning av *mom. a)* anförde:

Herr Lindman: Herr talman! Då man betraktar det föreliggande förslaget om elektrifiering av ytterligare statsbanor, kan man icke underlåta att tänka på det sätt, på vilket förslaget framkommit. Detta har nämligen icke skett på det vanliga sättet, att vederbörande ämbetsverk — i detta fall järnvägsstyrelsen — begärt anslag för att kunna fortsätta elektrifieringen utöver vad tidigare beslutats, utan förslaget har framkommit på det viset, att kommunikationsministern under hand frågat järnvägsstyrelsen, om järnvägsstyrelsen avsett att begära anslag under den närmaste tiden för en fortsatt elektrifiering. Det framgår av uttalandet i den kungl. propositionen på sidan 2, att en sådan framställning under hand blivit gjord. Och det är ganska naturligt, att när man gör en dylik framställning till ett ämbetsverk, som givetvis är intresserat av att få elektrifieringen genomförd så fort som möjligt, så har man att vänta ett tillmötesgående svar. Detta sätt har ju använts beträffande flera av de föreliggande propositionerna. Man har så att säga framlockat av ämbetsverken yrkanden om anslag utöver dem, som ämbetsverken gjort i sina regelmässiga framställningar till Kungl. Maj:t. Detta är ett alldeles typiskt fall ibland åtskilliga andra på huru Kungl. Maj:t gått till väga.

Emellertid är det en sak att märka beträffande frågan om elektrifieringen. När vi föregående år voro inne på spörsmålet, hade vi att göra med sådana bansträckor, där man kunde erhålla räntabilitet på det nedlagda kapitalet. I år återigen är läget omkastat, och man får en utomordentligt dålig förräntning. Järnvägsstyrelsen framhåller ju i en promemoria, som avgavs den 9 februari 1933 i anledning av en inom socialdepartementet av särskilt tillkallade utred-

Ang. elektrifiering av vissa statsbanor. (Forts.)

ningsmän utarbetad promemoria, att för den händelse man ville ge avkall på det hitills upprätthållna kravet på en rent affärsmässig räntabilitet, man kunde gå fram med elektrifiering praktiskt taget hur som helst. Och när man ser i den kungl. propositionen, hur man beräknat räntabiliteten, finner man, att på de järnvägssträckor, som det här är fråga om, räntabiliteten blir synnerligen dålig — den varierar mellan 2.25 % och 1.05 %. Då det i februari i fjol var fråga om att göra upp ett förslag, visade sig järnvägsstyrelsen tillmötesgående och framhöll, att om man kunde få göra elektrifieringen men sluppe betala ränta på mer än den del av det nedlagda kapitalet, som vore räntabelt, man från järnvägsstyrelsens sida icke hade någonting att invända. Men vad blir nu resultatet? Jo, herr talman, det blir, att vi med andra medel, d. v. s. med skattemedel och på annat sätt få betala en stor del av de pengar, som läggas ned på järnvägarna i fråga.

När man behandlar frågan om det föreliggande förslaget om att elektrifiera järnvägar för en kostnad av 25¹/₂ miljoner kronor i år, bör man heller icke förbise, att vi i fjol beviljade ett belopp av 75 miljoner kronor för elektrifiering av järnvägar, sålunda ett efter förhållandena i vår budget enormt stort belopp. Detta användes för närvarande. Det är naturligtvis icke slutantvänt utan tages nu i anspråk för pågående arbeten med elektrifiering av särskilt Väst kustbanan och stambanan upp till Änge. Om man här skulle gå in för ytterligare elektrifiering och lämna ytterligare anslag, betyder detta, att man kommer att vid sidan av de på grund av fjolårets beslut pågående arbetena sätta i gång sådana på andra håll — man har föreslagit banorna Laxå—Charlottenberg, Södertälje södra—Eskilstuna och vidare sträckan Uppsala—Gävle; jag talar då icke om linjen Änge—Bräcke, som icke är med i detta förslag. Det blir sålunda en forcering av arbetet med elektrifieringen, ett utvidgande av de arbeten, som nu pågå.

Nu veta vi ju, att orsaken till att man från regeringshåll kommer med detta är den, att man inom regeringen vill fullfölja sin konjunkturstimulerande plan och menar, att om vi lägga ned ytterligare pengar här, skapa vi arbetstillfällen och bidra till avhjälpande av arbetslösheten. Det är ju ett led i hela denna stora plan, som är framlagd i statsverkspropositionen av finansministern och som ytterligare understrukits av statsministern. Tillfället är kanske icke lämpligt att nu gå in på frågan om regeringens konjunkturstimulerande plan, men jag undrar, om icke det kan vara berättigat att nämna några ord därom. Vi komma sedermera under dagens lopp att behandla statsutskottsutlåtanden, som beröra delvis samma saker och där man också kommit fram med begäran om anslag av samma anledning. Någon allmän diskussion om denna regeringens vidlyftiga tankegång förmodar jag väl knappast kommer till stånd nu. Vi ha redan behandlat vissa anslag och vi komma, som jag nämnde, att diskutera en del dylika i dag. Riksdagsbehandlingen av regeringens olika förslag i detta hänseende har blivit fullkomligt söndertrasad och sönderbruten därigenom att anslagen behandlas oberoende av och utan allt sammanhang med varandra. Man saknar överblick över regeringens planer med avseende på hela detta system att skapa arbetstillfällen och därmed avhjälpa arbetslösheten. Det har blivit en fullständig söndersplittring av det hela genom att förut jordbruksutskottet och nu statsutskottet kommit med sina betänkanden i den ena punkten efter den andra och därvid följt Kungl. Maj:t.

För att nu återgå till det föreliggande förslaget vill jag påpeka, att då man anser, att man på detta sätt skulle väsentligen avhjälpa arbetslösheten, detta är en sanning med modifikation. De arbeten, som här komma till stånd, bestå i arbeten vid verkstäder, som redan äro i ganska hög grad sysselsatta — icke minst genom den i fjol beslutade elektrifieringen. En del specialarbetare skulle

Ang. elektrifiering av vissa statsbanor. (Forts.)

få sysselsättning, men säkerligen skulle endast ett ringa fåtal av det stora antalet arbetslösa härigenom få arbete. Detsamma gäller för tillverkningen av lokomotiv och för kablar. Det är verkstadsarbete. Därtill kommer naturligtvis en del arbeten av en annan beskaffenhet, där arbetare kunna komma in, som icke äro specialarbetare i den mening jag nyss talade om. Men de arbetslösa, som genom detta förslags bifallande skulle kunna pressas in i verkstadsindustrien, bleve, som jag nämnde, ett litet fåtal, och de behövde egentligen icke pressas in, då denna industri går, som man säger, för fullt. Jag tycker, att situationen, sådan den i dag föreligger, är mycket olika situationen då regeringen avgav sin statsverksproposition. Nu har man fått mycket klarare för sig, hurudant läget är inom en hel mängd näringsgrenar, bland dem även verkstadsindustrien. Enligt min mening borde det därför varit anledning för regeringen att modifiera det förslag, som här föreligger — för att icke tala om att man inom statsutskottet bort beaktat detta och modifierat förslaget.

Vad som dessutom kommer till, herr talman, är den omständigheten, att om vi nu bygga i forcerat tempo eller elektrifiera den ena järnvägen efter den andra, det kommer att en gång taga slut med arbetena för elektrifiering. Den frågan uppställer sig då: är det klokare att göra en sådan forcering än att göra arbetena mera undan för undan? Kan man icke resonera på det sättet, att det rent av för den industri och för de arbetare det är frågan om att hjälpa kan vara fördelaktigare att få beställningarna under några fler år än att forcera dem under en jämförelsevis kort tid? Min uppfattning är den, att det är klokare att sträcka ut det hela på längre tid.

Utskottet framhåller, att man skall pröva frågan från arbetslöshetssynpunkt. Jag har nogsamt bemärkt ett uttalande, som utskottet gör på sidan 8, där utskottet påpekar, att man vid planläggning av dessa arbeten bör jämsides med angelägenheten av deras rationella bedrivande även beakta önskvärdheten av att de icke utföras hastigare än som med hänsyn till behovet av arbetstillfällen inom verkstadsindustrien eller eljest ur arbetslöshetssynpunkt kan vara påkallat. Ja, jag menar just, att man skulle dragit ut konsekvensen härav starkare. Det hade varit bättre att fördela arbetena på en längre tid än att nu gå in för en så stark forcering, som det härvidlag är fråga om.

För övrigt har jag vid genomläsande av reservanternas uttalande funnit, att de ingalunda gå emot elektrifieringen såsom sådan utan endast fästa uppmärksamheten vid den omkastning, som skett i möjligheterna att kunna förränta eller icke förränta kapitalet.

Om vi, herr talman, taga i betraktande just det föreliggande förslaget, som omfattar de av mig nyss nämnda järnvägarna, för vilka elektrifieringskostnaden skall uppgå till 25.5 miljoner kronor, finna vi, att av detta belopp endast 11 miljoner kunna anses vara räntabla, alltså 11 miljoner av 25.5. Återstoden, d. v. s. 14.5 miljoner, skall tagas på andra vägar, av skattemedel eller på annat sätt. 11 miljoner äro räntabla, och de skola belasta statens affärsverksamhet, såsom ju är riktigt, och de återstående 14.5 miljonerna vill järnvägstyrelsen bli fri ifrån. Då säger Kungl. Maj:t, att vid sådant förhållande gå vi den enkla vägen, att av detta belopp ta vad som behövs för året, nämligen 4 miljoner, och lägga på korttidsamortering. Resten, 10.5 miljoner, skjuta vi upp. Med andra ord, 11 miljoner kunna förräntas. De utgå av lånemedel på vanligt sätt. 4 miljoner böra ytterligare anvisas i år, och dem ta vi på korttidsamortering. Är det egentligen rimligt, herr talman, att taga dessa 4 miljoner på korttidsamortering i en hårt skattetyngd budget för att lägga ned i elektrifiering av järnvägar, som icke äro räntabla, och alltså tynga denna korttidsamortering med dessa 4 miljoner? De 10.5 miljonerna skjuter man, som jag nämnde, på framtiden.

Ang. elektrifiering av vissa statsbanor. (Forts.)

Statsutskottet talar något om, att kanske en utredning kan visa, att ett något större belopp kunde komma på affärsverksamheten genom en omkalkyl av vad som kan anses såsom räntabelt och icke räntabelt. Jag vet inte, varpå statsutskottet stöder detta uttalande, men oavsett hur härmed förhåller sig är det klart, att ett stort belopp, antingen 10.5 miljoner eller möjligen något mindre, måste tagas av skattemedel nästkommande budgetår, d. v. s. budgetåret 1935/1936. Man lägger alltså här en stor utgift på ett kommande budgetår utan att veta, hur utfallet av denna budget kommer att bli och huru möjligheterna överhuvud taget gestalta sig för att få fram den budget, som då skall begäras.

Jag har, herr talman, velat framhålla dessa synpunkter såsom frukten av ett studium av frågan. Jag antar, att förslaget med all säkerhet kommer att gå igenom, i synnerhet som det är sammanknutet med lokala intressen, som säkerligen inte komma att underlåta att göra sig gällande. Regeringen har ju en fördel i det fallet, att den söker sitt stöd ibland här, ibland där. Regeringen får stöd understundom från ett partihåll, och om lördag får den väl understöd från ett annat partihåll. I detta fall får regeringen stöd från båda dessa håll plus ett antal lokalpatrioter.

Hela detta system, vari det nu föreliggande förslaget ingår, betyder ett fortgående på en väg, som vi enligt min mening icke skola gå, nämligen att vi icke söka att begränsa våra utgifter under detta i övrigt betungande år utan handla oförsiktigt och jag skulle vilja säga ganska lättsinnigt genom att på detta sätt anslå så stora belopp, som det här är fråga om och vilket man icke borde göra.

Jag har, herr talman, ingenting vidare att anföra än att jag på grund av det nu sagda yrkar bifall till den reservation, som är avgiven av herr Borell m. fl.

Häruti instämde herr andre vice talmannen *Magnusson*.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! De ärade kammarledamöterna kunde säkerligen inte undgå att få ett intryck av, att herr amiral Lindmans yttrande i denna fråga gav uttryck åt en viss resignation. Han uppehöll sig inte så mycket vid själva *elektrifierings*programmet utan fast mera vid *finansierings*programmet och ville där förankra tyngdpunkten av vad han hade att säga. Om jag nu anförtror till kammarens protokoll, att vi, utom att vi ha resonerat om den här saken ingående och länge på fjärde avdelningen, haft föredragning på de olika punkterna och debatterat frågan i utskottet såsom sådant i över 3½ timmar, förstå damerna och herrarna, att det inte gärna var möjligt ens för amiral Lindman att komma med några synpunkter, som voro okända för statsutskottets majoritet. Vi ha drabbat samman mycket ordentligt i utskottet, och vi ha ändå kommit till det resultatet, att regeringens förslag var klokt och bra, och därför har majoriteten stannat för detta förslag. Jag skall be att i grova drag få skissera, hur det ligger till.

Järnvägsstyrelsen har ju från sina utgångspunkter försökt att få det elektrifierade bannätet så sammanhängande som möjligt för att därigenom åstadkomma en rationell drift. Järnvägsstyrelsen har vidare försökt att få fram ett mycket gott arbete till ett mycket billigt pris och på kortast möjliga tid. Jag kan för min del inte se, att det finns någon som helst anledning att klandra järnvägsstyrelsen för någon av dessa synpunkter. Det är ju i alla fall på det sättet — och det kan man kanske i detta sammanhang få erinra om — att även om det är klent med förräntningen av några av de här föreslagna linjerna, kan det likväl konstateras, att exempelvis på linjen Stockholm—Göteborg har enligt de upplysningar, vi fingo på fjärde avdelningen

Ang. elektrifiering av vissa statsbanor. (Forts.)

i statsutskottet, trafiken stegrats, inte med 10 procent, som man räknade med då beslutet fattades, utan den har stegrats med snarare över än under 50 procent. Detta gör, att man säkerligen kan hysa ganska starka förhoppningar om, att resultatet kommer att bli sammalunda beträffande de flesta av dessa linjer.

Det är så pass stora fördelar förbundna med elektrifieringen, att redan detta skulle vara tillräckligt skäl för att lägga upp ett omfattande program. Som jag nyss erinrade om, kan arbetet nu utföras till ett synnerligen billigt pris, och jag vill passa på att omnämna, att på Malmölinjens elektrifiering sparade man 7 miljoner kronor genom att driva upp arbetstekniken och genom att man kunde anskaffa viss materiel något billigare än beräknat samt framför allt genom att sköta det hela så affärsmässigt som överhuvud taget är möjligt. Dessa 7 miljoner har riksdagen redan disponerat för anknötning till elektrifieringen på olika håll. När jag därtill fogar den lilla upplysningen, som kanske också kan intressera, att detta förbilligande av kostnaderna gått så långt, att man beträffande monteringskostnaden per kilometer kommit ned från 1,800 à 2,000 kronor, som man räknade med i början av elektrifieringens genomförande, till omkring 600 kronor, tror jag man måste säga, att det är riktigt gjort av både regeringen och järnvägsstyrelsen att, medan man har arbetstakten och den stora skickligheten inne på detta område, försöka få allt utfört så billigt som möjligt. Då är det klokt att smälla till, om jag så får säga, och lägga upp ett program, som man verkligen kan arbeta efter. Jag bortser inte från, att det kan bli en del svårigheter, därför att man nu får skaffa pengar på kort sikt, men det är ju i alla fall på det sättet, att om det skall gälla att välja mellan olika slag av arbeten, måste man väl — och det framgick också av ett finansministerns anförande — tillmäta nyttighetsgraden ett ganska stort utrymme vid bedömandet av frågorna. De arbeten, som föreligga i detta program — och jag kanske kan våga säga i hela det häfte, som bär nr 115 — äro sådana, som besitta ett mycket högt nyttighetsvärde, och om något skall vara ägnat att komma till utförande under svåra tider för att bereda arbete åt folk, bör det just vara sådana arbeten. Principen att hushålla med arbeten så att de skola räcka till, trodde jag uppriktigt sagt, att herr Lindman skulle ha vuxit ifrån för länge sedan. Det var ytterst innebörden i vad han sade nyss, att man skulle utföra dessa arbeten i sakta tempo. Vi ha på avdelningen frågat sakkunniga och fått besked om, att det rationellaste arbetssätt, som kan komma i fråga, är att bedriva arbetet så att det går med samma maskineri och på samma sätt som beträffande Malmöelektrifieringen.

Jag tror inte på, att samhället blir färdigt. Det blir alldeles säkert inte färdigt heller i fråga om kommunikationer, och om man skall lägga den synpunkten på frågan, att om vi nu göra detta färdigt, vad skola vi då göra sedan, skulle man ha rättighet att komma till den slutsats, som herr Lindman gjort. Men då jag inte tror på denna möjlighet utan i stället med all energi förfäktar, att samhället aldrig blir färdigt, utan att vi ha fullt upp med arbete, bara vi taga vara på det, har jag kommit till den uppfattningen, att detta är en nyttig arbetsuppgift, som gagnar stora delar av vårt land. Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Laurén: Herr talman! Herr Lindman yttrade i slutet av sitt anförande, att han trodde, att lokala intressen skulle spela in i så hög grad, att reservationen icke skulle komma att bifallas. Jag vill för min del säga, att de lokala intressen, som ligga mig nära, omfatta elektrifieringen av f. d. Norra Södermanlands järnväg.

Ang. elektrifiering av vissa statsbanor. (Forts.)

När man såg i tidningarna, att järnvägsstyrelsen hade tanke på att elektrifiera denna bansträcka, möttes detta med stor förståelse överallt i norra delen av landskapet. Det skulle väcka en oerhörd förstämning, om förslaget i denna del skulle avslås. Jag tror för min del, att farhågorna för att elektrifieringen icke skall bära sig, icke äro välgrundade, och man har ju den erfarenheten — att döma efter statsutskottets uttalande — att de tidigare elektrifieringarna gjort ganska stor nytta. Det gäller för järnvägarna att i konkurrens med bussar och bilar göra förbindelserna så snabba och bekväma som möjligt. Jag vill också erinra om statsutskottets uttalande i fjol, att det gäller att anpassa järnvägarna i tekniskt avseende, så att de bli så bra som möjligt.

På dessa grunder, herr talman, skall jag be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lundqvist: Herr talman! Det är ju ganska naturligt, om jag är särskilt intresserad av denna fråga, och jag hoppas därför om överseende, om jag säger några ord, fastän jag inte tillhör statsutskottet och ej heller har några lokalpatriotiska synpunkter att anlägga på frågan.

Jag vill då först säga, att jag mycket väl förstår de principiella betänkligheter, som framförts i reservationen, emot en upplåning av den omfattning, som vi även i år få vara med om och som det även här till en liten del rör sig om. Jag delar helt och fullt den principiella inställning i allmänhet, som herr Lindman nyss gav uttryck åt.

Då jag icke desto mindre anser mig böra följa utskottet i detta förslag, är det därför, att enligt min mening särskilda, mycket starka skäl tala för den fortsatta elektrifiering, som Kungl. Maj:t i år föreslagit. Även om man inte kan påräkna full förräntning för hela det kapital, som här nedlägges, kan man å andra sidan icke komma ifrån, att med denna fortsatta elektrifiering följer betydande fördelar av olika slag ur såväl järnvägs- som allmänt samhällliga synpunkter. Att det för järnvägarna betyder mycket stora och påtagliga fördelar är ju självfallet, då det här gäller att knyta in i det elektrifierade nätet isolerade ånglinjer. Det är självfallet, att en elektrifiering av dessa nu ifrågakvarande linjer möjliggör betydande besparingar, möjliggör ett bättre utnyttjande av såväl personalen som framför allt lokomotiven, minskar driftkostnaderna och förbättrar tidtabellen m. m. Lika uppenbart är det vidare, att en fortsatt elektrifiering av statsbanenätet ökar möjligheterna för statsbanorna och järnvägarna överhuvud taget att, till fromma för landet och hela dess näringsliv, hävda sig gentemot landsvägarnas motortrafik. Om fördelarna för allmänheten av tätare och betydligt snabbare tågförbindelser med därmed följande väsentligt förbättrade postkommunikationer, tror jag inte, att man nu längre behöver orda så mycket. De fördelarna ligga i öppen dag för en var.

Den förste ärade talaren drog i tvivelsmål, huruvida man verkligen skulle kunna skapa ökade arbetstillfällen och minska arbetslösheten genom att i år fatta beslut om fortsatt elektrifiering. Ja, det är klart, att man kan ha olika meningar på den punkten. Själv har jag emellertid litet svårt att tro, att man inte skulle kunna vinna åtminstone *någon* effektiv lättnad genom dessa arbeten, i all synnerhet om man följer de direktiv, som statsutskottet uppdragit för arbetenas bedrivande, särskilt då i fråga om arbetstakten. Det har inväntats, att de verkstäder, som skulle beröras av dessa arbeten, för närvarande ha mycket gott om arbete. Detta torde vara sant i fråga om ett betydande antal av dessa verkstäder och industrier. Det torde emellertid inte heller kunna förnekas, att det å andra sidan finns verkstäder, som skulle nödgas skicka i väg ett stort antal av de arbetare, som de nu sysselsätta, därest riks-

Ang. elektrifiering av vissa statsbanor. (Forts.)

dagen inte i år beslutar denna fortsatta elektrifiering. Jag har själv belägg för riktigheten av detta påstående. Vidare skola ju en hel del av dessa arbeten bedrivas ute på banan i järnvägens egen regi, och där har man ju i varje fall möjlighet att sysselsätta sådana arbetare, som annars skulle få gå till vanliga A.K.-arbeten, om de nu överhuvud taget kunde beredas någon sysselsättning alls.

Dessutom ligger det, såvitt jag kan förstå, till på det sättet, att även om vi gå emot dessa arbeten, så blir riksdagen ändå tvungen att i år liksom tidigare offra många, många miljoner på arbetslöshetens altare. Vid sådant förhållande kan jag för min del inte finna det särskilt betänkligt utan tvärtom, om man tar en liten del av dessa många miljoner och lägger ned dem på de arbeten, som det här gäller, vilka visserligen inte kunna giva full förräntning på det nedlagda kapitalet, men som dock i motsats till t. ex. vägmiljonerna för framtiden komma att medföra betydande utgiftsminskningar för det allmänna. De stora belopp, som anslagits och anslås till byggandet av nya vägar, komma nämligen knappast att för framtiden medföra minskade utgifter, utan, så vitt jag förstår, komma de tvärtom att draga med sig ökade utgifter för underhåll av de nya stora vägar, som vi bygga för alla dessa miljoner.

Man bör också komma ihåg, att de medel, som vi offra för elektrifieringen, till nära nog hundra procent stanna inom landet.

Det är dessa synpunkter, herr talman, som ha varit avgörande för mig, när jag tagit ställning till denna fråga. Under hänvisning till vad jag här anfört ber jag att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Osberg: Herr talman! När jag fick detta betänkande, blev jag litet förvånad över att se så många reservanter mot förslaget till elektrifiering av linjerna Bräcke—Långsele och Bräcke—Östersund.

Jag kan försäkra, att de personer, som jag talat med ute i landet om dessa elektrifieringsfrågor, ha varit mer än nöjda med att regeringen nu framlagt dessa stora elektrifieringsprojekt. Om dessa arbeten någonsin borde forceras, borde det väl också vara under de tider, som vi nu genomleva.

Jag undrar, hur de herrar, som skrivit sina namn under reservationen, se på dessa frågor och om de verkligen anse det lämpligt, att man i fortsättningen betalar ut så stora belopp som hittills i form av kontantbidrag åt de arbetslösa. Nog tycker jag, att det är ganska långsökt att försöka hindra de här föreslagna arbetena, vid vilka ju till allra största delen svenskt material kommer till användning och som framför allt skola utföras av svenska arbetare.

Man har vidare invänt, att man borde vänta någon tid med de nu föreslagna arbetena, tills man fått närmare kännedom om hur det ställer sig med resultatet av elektrifieringen av banan Stockholm—Göteborg. Jag undrar, om man inte redan vunnit alldeles tillräcklig erfarenhet av det goda resultatet härvidlag. Järnvägsstyrelsen blev ju rätt snart efter det att linjen blivit färdig på det klara med, vilka ofantligt stora fördelar man uppnått genom denna elektrifiering. Dessutom har man framkastat den invändningen, att det kanske inte är säkert, att man uppnår lika gott resultat, om man elektrifierar vissa andra linjer, beroende på att man måste ta hänsyn till den trafik, som går fram över de olika banorna. Naturligtvis är linjen Stockholm—Göteborg en av de bästa banorna, men om man tar relativa tal vid de här jämförelserna, kommer det i alla fall att visa sig, att de här föreslagna elektrifieringsarbetena säkerligen komma att föra med sig stora fördelar.

Herr Lindman sade, att han hade stora betänkligheter emot upplåningen

Ang. elektrifiering av vissa statsbanor. (Forts.)

av det kapital, som skulle erfordras för dessa arbeten. Har det inte visat sig, herr Lindman, att svenska folket under de gångna åren varit mycket angeläget om att låna ut pengar? Det har ju till synes icke varit tillräckliga utlåningsmöjligheter inom landet, utan man har fått vända sig till lånesökare utanför vårt lands gränser. Om vårt folk har några slantar att låna bort, är det nog bra mycket säkrare för våra landsmän att få köpa svenska obligationer för sina pengar i stället för att släppa ut dem i det ovissa. Det har ju visat sig rätt besvärligt att få tillbaka de pengar, som vi lånat ut i utlandet, och jag tror därför, att det är en möjlighet att ta vara på om vi kunna bereda vårt folk tillfälle att låna ut sina pengar inom det egna landet, där man har större säkerhet både för att få pengarna tillbaka och för att få ränta på dem under den tid de stå ute.

Jag tror, att alla skäl tala för att vi fortsätta på den väg som vi slagit in på, och jag anser, som herr Anderson i Råstock sade, att man skall vara regeringen och järnvägsstyrelsen tacksam för att de se till att det blir produktiva arbeten för våra pengar, och att inte alltför mycket pengar gå till kontantbidrag till de arbetslösa.

Jag hade knappast väntat, att någon skulle talat emot de förslag, som Kungl. Maj:t nu lagt fram beträffande dessa elektrifieringsarbeten. Det är nämligen så många fördelar förknippade med dessa elektrifieringsföretag, vilket ju blivit omvittnat inte minst från järnvägsstyrelsens sida, som ju ändå borde sitta inne med en alldeles särskild sakkunskap på detta område. Jag hade därför, som jag förut anfört, inte väntat, att det skulle resas någon opposition mot det, som här föreslagits.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Persson** i Falla: Herr talman! Den hittills bedrivna elektrifieringen av statens järnvägar har i stort sett fortgått utan några större meningsskiljaktigheter. I år har Kungl. Maj:t för fortsatt elektrifiering av statsbanan Stockholm—Krylbo—Änge samt Örebro—Krylbo begärt 13,400,000. För linjerna Göteborg—Malmö samt Ängelholm—Hälsingborg har man begärt 11,150,000 kronor. Utöver dessa belopp, som redan äro av statsutskottet tillstyrkta och delvis av riksdagen beviljade, har man av besparingsmedel från elektrifieringen av stambanan Järna—Norrköping—Malmö anvisat 4,300,000 för elektrifiering av sträckorna Hässleholm—Veinge samt Åstorp—Mölle. Om man räknar tillsammans alla dessa anslag kommer man till ett belopp av 28,850,000 kronor. Det är alltså mycket stora belopp, som för detta ändamål har begärts och som också i år liksom tidigare anvisats utan några väsentliga meningsskiljaktigheter. Det är således inte om det riktiga och önskvärda i den tekniska utvecklingen, som det här råder någon som helst strid, utan meningsskiljaktigheterna avse endast den takt, i vilken elektrifieringsarbetena bära bedrivas.

Som amiral Lindman erinrade om ha de kalkyler, som man gjort upp för de föregående elektrifieringarna, visat, att dessa arbeten ha kunnat förränta, ja, i många fall väl förränta det därvid investerade kapitalet. Det ligger emellertid till på ett helt annat sätt med den nu föreslagna elektrifieringen av banorna Laxå—Charlottenberg, Södertälje södra—Eskilstuna med bilinjer och Uppsala—Gävle. Dessa järnvägar ha nämligen ursprungligen inte ingått i järnvägsstyrelsens elektrifieringsplan, utan förslag om deras elektrifiering har kommit fram efter påstötning från Kungl. Maj:t, som ville ha fram arbeten, som voro lämpliga ur arbetslöshetssynpunkt. Om man räknar med nu gällande kolpris av 17 kronor per ton, är förräntningsprocenten enligt de

Ang. elektrifiering av vissa statsbanor. (Forts.)

kalkyler, som nu föreligga för banan Laxå—Charlottenberg 1.87, Södertälje—Eskilstuna 1.49 och Uppsala—Gävle 1.61. Det är tydligt, att dessa elektrifieringsanläggningar inte alls kunna hjälpa upp statens järnvägars för närvarande ganska dåliga ställning, vilket man ju här från åtskilliga håll påstått att de skulle kunna göra. Det är tvärtom alldeles uppenbart, att statens järnvägars redan förut mycket dåliga driftsresultat måste försämrats ytterligare, om man nu går in för att elektrifiera dessa bandelar med en så ytterligt låg förräntningsprocent, som det här är fråga om.

Detta är man också fullt på det klara med, men man har från regeringens och departementschefens sida motiverat dessa elektrifieringsarbeten ur arbetslöshetssynpunkt. Amiral Lindman har ju dock redan förut i debatten påvisat, att dessa arbeten inte ha någon större betydelse ur arbetslöshetssynpunkt. Det rör sig nämligen här i hög grad om specialarbeten och verkstadsarbeten, inom vilka arbetsgrenar man redan nu i stort sett har en ganska god arbetstillgång.

Herr Osberg var också inne på arbetslöshetssynpunkten. Han förstod inte, hur reservanterna kunde gå emot dessa elektrifieringsarbeten, och han föreföll närmast indignerad över att något sådant över huvud kunde ifrågakomma. Han ställde vissa frågor, hur man såg på detta och så vidare. Ja, varken herr Osberg eller någon annan av dem, som yttrat sig i denna sak till förmån för utskottets förslag, ha väl ändå ens en tanke på att vi skulle kunna spara på de anslag, som begärts för arbetslöshetsändamål, om vi gå in för dessa elektrifieringsarbeten. Nej, det tror ingen, att man skall kunna göra, ty dessa arbeten ligga långt på sidan om vad som kan ha betydelse för arbetslöshetens lindrande.

Man måste därför betrakta de nu föreslagna elektrifieringsarbetena ur statsfinansiella och praktiska synpunkter i allmänhet. Efter vad man nu kan se, torde vi för kommande år ha ett upplåningsbehov av omkring 400 miljoner kronor. Endast för arbetslöshetens bekämpande ha vi, med vad som under fjolåret beslutades och med vad som under innevarande riksdag av regeringen äskats, kommit upp till ett lånebehov av över 300 miljoner kronor. För den årliga amorteringen av dessa i stort sett oräntabla medel kommer att erfordras ett belopp av ungefär 40 miljoner kronor. Borde ändå inte dessa siffror mana till en viss försiktighet, då det är fråga om nya stora kapitalinvesteringar i ett affärsdrivande verk, som inte självt begärt dessa anslag, som inte kan förränta det där redan förut investerade kapitalet och som ännu mindre kan förränta de kostnader det nu är fråga om?

De elektrifieringsarbeten, som för närvarande pågå och vartill anslag också har anvisats, beräknas kunna slutföras under slutet av år 1936. Det föreligger således just nu intet behov av att anslå nya stora summor för att jaga upp takten för elektrifieringen. Frågan om en fortsatt elektrifiering kan prövas ett kommande år, då man klarare ser den ekonomiska utvecklingen och de arbetsförhållanden, som kunna bli rådande under den tid som arbetena beräknas draga.

Det föreligger en stor fara, om man på sätt som här föreslagits forcerar elektrifieringen i allt för hög grad. Amiral Lindman har redan påpekat detta, och jag skall be att ytterligare få understryka den synpunkten. Vi måste under alla förhållanden ganska snart komma fram till en tidpunkt, då man inte kan elektrifiera statens järnvägar längre, därför att man helt enkelt inte har några banor kvar att elektrifiera. Jag förmodar, att inlandsbanan inte kan komma i fråga för elektrifiering under nu överskådlig tid. Även om den banan kan komma med i elektrifieringen, kan man redan nu förutse, att den tidpunkten inte är så långt avlägsen, då järnvägsnätet i dess helhet

Ang. elektrifiering av vissa statsbanor. (Forts.)

är elektrifierat. Detta har då skett i forcerad takt, med stor arbetsstyrka och med stora beställningar till verkstäder, som redan förut — för närvarande i varje fall — äro ganska väl tillgodosedda med arbete. När elektrifieringsarbetena äro slutförda, kommer man att ställas inför ett ganska kinkigt problem. Man kommer nämligen då att stå där med ett stort antal specialarbetare, som under ett antal år arbetat för statens järnvägar. När dessa arbeten äro slut, varmed skall man då sysselsätta dessa arbetare? Har regeringen och närmast departementschefen verkligen tänkt på, hur man skall kunna klara upp de svårigheter, som man då kommer att stå inför? Det förefaller, som om man inte övervägt den saken. Det är tydligt, att man här genom den allmänna lagen om arbetskraftens rögrörlighet kommer att stå inför ett problem, nämligen huru dessa specialarbetare då skola kunna omriktas till annat arbete, som kan bli mycket svårlöst, i synnerhet om man skulle komma in i en lågkonjunktur vid den tidpunkt, som det här är fråga om.

Statens järnvägar är ett affärsdrivande verk, och man bör därför rimligtvis inte helt och hållet bortse från de rent affärsmässiga synpunkterna, då det gäller kapitalinvesteringar av den storleksordning, som det här är fråga om. För min del, och jag tror, att vi äro fullt eniga alla reseranter på den punkten, är det inte tal om annat än att vi med den största glädje och tillfredsställelse hälsa den tekniska utveckling, som elektrifieringen i och för sig innebär. Vi anse dock, att detta endast är *en* sida av saken. En annan och väsentligare sida av saken är den ekonomiska, och den får man inte bagatellisera på sätt som nu skett. Det borde väl rimligtvis vara så, att man inte bedriver dessa elektrifieringsarbeten i hastigare takt, än att man någorlunda hinner förslita och förbruka den material för ångdrift, som statens järnvägar redan har. Det har uppgivits — och jag tror, att det är med verkliga förhållandet överensstämmande — att genom dessa elektrifieringsarbeten skulle ett 80-tal fullt moderna, dyrbara ånglokomotiv bli överflödiga och få ställas undan för att rosta sönder. Kan det verkligen vara rimligt att förfara på detta sätt inom ett affärsdrivande verk, där man väl ändå måste anlägga ekonomiska synpunkter? Det kan gå för sig, så länge man endast har att ta skattebetalarnas medel i anspråk, men för en enskild järnväg skulle det verkligen inte gå att förfara på det sättet.

Utskottets ordförande, herr Anderson i Råstock, framhöll här, att vi uppnått så goda resultat med de föregående järnvägslektrifieringarna att vi av den anledningen borde fortsätta på den inslagna vägen. Det är dock en väsentlig skillnad mellan att elektrifiera de stora linjerna Stockholm—Göteborg och Stockholm—Norrköping—Malmö och att elektrifiera smålinjerna, som aldrig kunna bära anläggningskostnader av samma storleksordning som de större linjerna. Därav följer naturligtvis inte, att dessa mindre linjer för alltid skola stå tillbaka, utan de skola naturligtvis också komma med i mån som det kan bli ekonomiskt försvarbart. Men det kan inte vara riktigt, att forcera fram dessa arbeten, som ha en så ytterligt låg räntabilitet, under så ansträngda statsfinansiella förhållanden, som vi för närvarande ha.

Herr Anderson i Råstock menade, att nu borde vi »smälla till», som han uttryckte sig, medan vi ännu hade inne den teknik, som vi fått under elektrifieringen av de stora stambanelinjerna. Ja, men är det verkligen troligt, att denna arbetskunskap och teknik skulle försvinna, om vi inte anhopa dessa elektrifieringsarbeten på sätt som nu föreslås? Den tekniska erfarenhet, som vi ha förvärvat under dessa arbeten, kommer naturligtvis även att äga bestånd i fortsättningen. Det är ingen från reseranternas sida som har ifrågasatt, att elektrifieringsarbetena nu skulle stoppas upp så att ingen elektrifiering av statens järnvägar vidare skulle äga rum. Vi vilja endast, att

Ang. elektrifiering av vissa statsbanor. (Forts.)

man av ekonomiska skäl inte skall driva elektrifieringen i hastigare takt än tidigare.

Herr Lundqvist i Rotebro yttrade, att betydande fördelar av olika slag, framför allt besparingar, skulle vinnas genom att man inordnade dessa smålinjer i det stora elektrifierade nätet. Han sade, att det skulle medföra minskade personalkostnader etc. Förhåller det sig verkligen så, att järnvägsstyrelsen alldeles har förbisett dessa faktorer, då den uppgjort sina kalkyler? Jag förmodar, att alla dessa olika faktorer äro medräknade i de kalkyler, som föreligga. Dessa kunna ju inte, som jag förut angivit, uppvisa en högre förräntningsprocent än mellan 1—2, och statens järnvägar kunna endast förränta 11 av de 25.5 miljoner det gäller, vilket även herr Lundqvist väl måste medgiva är mycket otillfredsställande.

Om det verkligen vore så, att man skulle kunna minska anslagen till arbetslöshetens bekämpande, tack vare att de här föreslagna elektrifieringsarbetena skulle medföra en lindring av arbetslösheten, är det klart, att detta vore något som skulle väga tungt vid ett ställningstagande till denna fråga. Det torde dock komma att visa sig, att dessa arbeten inte ha någon väsentlig inverkan på arbetslösheten, och under sådana förhållanden kan jag inte finna annat än att de ekonomiska synpunkterna böra vara de avgörande.

I anslutning härtill ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Strindlund: Herr talman! Den föregående talaren uppehöll sig vid de ekonomiska synpunkterna. Jag skall också uppehålla mig några ögonblick vid dem.

Som läget för närvarande är på arbetsmarknaden torde väl alla vara ense om, att en viss förbättring är skönjbar. Jag tror, att vi också kunna vara ense om, att den siffra, som anger de arbetslösas antal, för närvarande nog är något uppskruvad, men trots konjunkturförbättringen och trots att det tal, som anger arbetslösheten, nog i någon mån bör reduceras, tror jag att ingen vågar påstå, att vi skola kunna trola bort de arbetslösa utan vidare. Jag tror också att, så länge vi ha arbetslöshet utav denna omfattning — och jag misstänker att den kommer att vara för handen även med den reducering av siffrorna, som man av vissa anledningar möjligen skulle kunna göra — det dock kvarstår ett så pass stort antal, att det allmänna inte kan undandra sig att vara behjälplig med åtgärder, och detta av skäl, som äro så allmänt kända, att jag inte behöver uppehålla mig vid dem.

Gäller det under sådana omständigheter att välja mellan olika åtgärder, måste jag säga mig, att en sak sådan som denna är en utav de mest tilltalande. Det är visserligen sant, att en del av dessa byggnadsarbeten, efter det program som här uppgjorts, inte kan anses fullt räntabel, men faktum är ändock, att genom programmet i fråga skapas inte så litet värden för landet. Huru många arbeten ha vi inte eljest satt i gång, som man måst räkna med såsom varande i vanlig mening fullständigt improduktiva? Det är framför allt med hänsyn till detta, som jag anser starka skäl tala just för att man bör gå in för detta program.

Även andra skäl tala för en fortsatt utvidgad elektrifiering, varför nog åtskilliga av kammarens ledamöter skulle vara intresserade av att man i görligaste mån ginge in för en elektrifiering av vårt järnbanenät oberoende av arbetslösheten.

En synpunkt vill jag i detta sammanhang framhålla, inte minst för herrar högermän, som ju äro reservanter. Det innebär alltid en viss fara för ett land att i något avseende vara absolut beroende av ett annat. Så är t. ex. fal-

Ang. elektrifiering av vissa statsbanor. (Forts.)

let om järnvägarna skola drivas med importerat bränsle. Man bör inte glömma, att detta särskilt ur försvarssynpunkt är en svaghet. Kunnna vi göra oss oberoende i någon mån av denna import och använda de inhemska tillgångarna, ha vi faktiskt gjort en ganska stor vinst, ej minst ur försvarssynpunkt. I sammanhang härmed kanske jag också skulle kunna få erinra den föregående talaren om ett ganska vanligt och rätt populärt uttryck, som man ofta kör med, nämligen: köp svenska varor! Jag tycker att man skulle komma ihåg detta, även då det är fråga om våra »vita kol».

I fråga om det tempo, i vilket dessa arbeten skola utföras, ha även framhållits vissa betänkligheter. Om man skulle driva det hela så hårt, att den verkstadsindustri, som skulle få beställningar, lockas till nyinvesteringar, utvidgningar och dylikt, så kunde man ha hyst farhågor bl. a. för svårigheter i samband med senare inskränkningar, vilket också påpekades av herr Persson i Falla. Med hänsyn till det uttalande rörande arbetstakten, som återfinnes i utskottsutlåtandet, anser jag emellertid att den faran är avlägsnad. I förbigående sagt tycker jag herr Persson i Falla var något inkonsekvent, då han talade om att dessa arbeten inte hade någon betydelse ur arbetslöshetssynpunkt men sedan fruktade, att avvecklingen kunde medföra svårigheter. Detta går inte riktigt ihop. Ett skäl för omedelbart beslut är att järnvägsstyrelsen bör bli i tillfälle att i tid göra upp planer för denna verksamhet och bland annat ordna med uppköpen. För närvarande äro materialpriserna i uppgående, och inte skola vi väl då vänta med denna planläggning och alltså tvinga dem, som ha att förvalta dessa saker, till att göra sina beställningar och uppköp vid en tidpunkt, då vi ha betydligt högre materialpriser.

Herr Persson i Falla yttrade, att det låg en fara uti forcering, därför att vissa svårigheter skulle uppstå med att framdeles sysselsätta de arbetare, som varit anställda vid elektrifieringen. Jag har redan påpekat, att det skulle ha betydelse ur arbetslöshetssynpunkt att man finge dessa personer sysselsätta, och man måste väl ändå medge, att inte ha väl vederbörande haft det bättre, om de gått utan sysselsättning hela tiden än om de eventuellt komma att göra det efter elektrifieringens slutförande.

Allt som anförts här ifrån motsidan har inte på något sätt kunnat rubba den uppfattning, jag fick i statsutskottet, nämligen att om vi måste vidtaga särskilda åtgärder för beredande av arbetstillfällen, skola vi försöka se till, att verkligt bestående nyttigheter samtidigt skapas. Detta är en dylik väg, och jag ber därför att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr **Olsson** i Staxäng: Herr talman! När statsutskottets ordförande i början av sitt anförande framhöll, att han inte här funnit några andra synpunkter än dem, som i statsutskottet framfördes ifrån reservanternas sida, betvivlar jag verkligen, att man här skulle kunna framföra så starka skäl, att statsutskottets ordförande skulle komma att votera emot ett beviljande av dessa miljoner.

Beträffande denna elektrifiering tror jag, att åtminstone en mycket stor del av vad som här anförts till förmån för densamma varit obefogat, emedan ju striden härvidlag icke står emellan, huruvida vi skola fortsätta eller icke med denna elektrifiering. Ifrån reservanternas sida säges ju också tydligt ifrån, att vi icke underskatta »betydelsen av en efter hand fortskridande statsbanoelektrifiering». Det är emellertid själva den takt, varmed man nu går fram, som vi för vår del anser vara för snabb.

Om vi se på denna proposition är det i viss mån arbetslösheten, som framtingat densamma. Jag kan nämligen icke finna, att järnvägsstyrelsen haft för avsikt att redan nu framkomma med dessa förslag, alldenstund det i pro-

Ang. elektrifiering av vissa statsbanor. (Forts.)

positionen också tydligt säges ifrån i ett yttrande från järnvägsstyrelsen, att om man gjorde ett avkall beträffande de rent affärsmässiga synpunkterna rörande en fortsatt elektrifiering, skulle den kunna komma med just dessa förslag. Det är alltså arbetslöshetssynpunkterna, som vi i denna fråga först måste ta hänsyn till. Emellertid har framhållits från flera talare, att just dessa synpunkter på denna fråga icke nu böra så få dominera. Vi kunna med andra ord säga, att de förutsättningar, som lågo till grund för denna propositions framläggande, lyckligtvis icke äro till finnandes för närvarande. Inom verkstadsindustrien föreligger visserligen ännu en arbetslöshet, det medges, men beträffande den del utav verkstadsindustrien, som just skulle ha nytta av detta arbetsprojekt, råder icke för närvarande den stora arbetslöshet som för en tid sedan. Flera av dessa industrier köra till och med för fullt. Under sådana omständigheter ha vi på fullgoda skäl ansett, att man kunde ta denna statsbaneelektrifiering i något långsammare takt. Jag vill i detta sammanhang säga herr Lundqvist, att det är mycket tacksamt att tala för utskottets förslag, då man så där ensidigt bara tar hänsyn till de rent järnvägstekniska fördelarna, men om man även tar övriga hänsyn, vilka vi anført, ha vi mycket starka skäl för att gå på avslag.

Jag vill säga herr Osberg, som nämnde att denna åtgärd skulle verka lindrande på arbetslösheten, att detta kan jag inte finna, emedan just de arbetargrupper, som skulle ha fördel av detta arbetsprojekt, icke nu i samma mån som förut skulle få det, ty det är numera andra grupper, som ha att uppvisa den största arbetslösheten. Därför kan jag inte finna, att denna hjälpåtgärd skulle vara nödvändig. När man vidare talat om vägmiljonerna, som voterats igenom, föreligger ju dock därvidlag en annan orsak, ty där gäller det att hjälpa just den grupp av arbetslösa, som för närvarande har det svårast. Beträffande sagda arbeten ha vi hänvisningsförfarande, det ha vi icke för de arbeten, varom här är fråga.

Beträffande talet om arbetslöshetssynpunkterna, kan jag inte undgå att här säga en annan sak, som inte berörts förut i denna debatt. Man säger, att man skall ge arbete. Ja, det är för all del en god synpunkt, som är riktig, men jag vill påpeka, att samtidigt som man ökar statsbaneelektrifieringen, så gör man i viss mån en del människor arbetslösa. Jag kan nämna, att när det gäller järnvägen Göteborg—Malmö har man beräknat, att omkring 206 tjänstemän genom denna statsbaneelektrifiering göras överflödiga. Beträffande den stora järnvägen Stockholm—Malmö exempelvis kommer man fram till en summa på 600 personer, beträffande Stockholm—Krylbo—Ånge och Örebro—Krylbo blir siffran 340 och för linjen Stockholm—Göteborg omkring 500 stycken. Jag vill naturligtvis inte säga, att man inte skall fortsätta med statsbaneelektrifieringen just på denna grund, men vi måste dock ta hänsyn härtill, när vi nu som ett av de kanske svåraste problemen för närvarande ha ungdomsarbetslösheten; då får man inte stå främmande för att rekryteringen på detta område till mycket stor del blir hämmad.

Jag vill till slut också framhålla, vilket även av den föregående talaren berörts, att ehuru det statsfinansiella läget för närvarande knappast är så ljust, gäller det här dock en upplåning i år på 15 miljoner kronor. På grund härav anser jag för min del, att man i år gott skulle kunnat inhibera just denna statsbaneelektrifiering. Gentemot statsutskottets ordförande vill jag säga, att när man från järnvägsstyrelsens sida anser att den takt, varmed man nu går fram beträffande detta arbete, är den mest rationella, och att man alltså borde fortgå på detta sätt. Men då stå vi inom en snar framtid just i den situationen, att vi måste avveckla. Vi måste förr eller senare ta hänsyn till just den saken. Om vi redan nu i viss mån gå in för en mindre hastig takt

Ang. elektrifiering av vissa statsbanor. (Forts.)

anser jag, att det hela går betydligt mjukare än om man i framtiden tvingas att stå inför en helt tvär avveckling.

Herr talman! Jag kan på grund av dessa skäl icke tillstyrka utskottets förslag utan ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Olofsson** i Digernäs: Herr talman! Man kanske kunde tro, att jag inte är fullt med på statsutskottets förslag i den här frågan, emedan jag uttalat en något avvikande mening i huvudfrågan i den motion, jag lagt fram här i kammaren. Jag är emellertid fullt ense med statsutskottet härvidlag. Jag har av vissa skäl måst frånträda den mening, jag hade först, när motionen väcktes. Jag anser, att det är lika nödvändigt, att man får banorna elektrifierade norrut som söderut.

Om man tänker på de stora avstånden och om man räknar med t. ex. banan från Göteborg hit till Stockholm, så ha vi ju sträckor på Norrland, som äro nära tre gånger så långa. Det är väl nödvändigt att göra kommunikationerna lättare även för Norrland och att på samma gång göra dem bekvämare. Det har ju framhållits förut här, vilken ökning i trafiken, som skett på Göteborgsbanan, sedan den elektrifierades. Jag misstänker att en sådan ökning också skulle kunna ske genom elektrifiering av banorna norrut. Det har de senare åren blivit en väldig ökning i trafiken på banorna till Storlien. Där har trafiken ökat ofantligt, och skulle dessa banor bli elektrifierade, kommer man kanske att där få se en turisttrafik, som vi knappast ha annat.

Elektrifieringen är dessutom en ypperlig konkurrent till biltrafiken. När bilar och bussar hålla på att så att säga äta upp järnvägarna, då är det nödvändigt att vidta åtgärder för att hämma denna konkurrens. Jag har egen erfarenhet av, huru det ställer sig med bilåkning. Jag är gammal bilåkare och jag vet på grund av denna erfarenhet, att på långa sträckor tröttnar man på att åka bil. Jag har för många år sedan åkt emellan Östersund och Stockholm många gånger. Man är intresserad och glad över att få komma ut i en trevlig bil, men man tröttnar så småningom på de långa resorna. Man kan hellre använda bilen på kortare sträckor, och därför blir, som sagt var, elektrifieringen en god konkurrent till bussar och bilar. Jag anser, att järnvägsstyrelsen i det här fallet hade en mycket sund tanke, då den ifrån början föreslog, att man skulle fortsätta elektrifieringen norröver och låta det anstå något med Charlottenbergsbanan och de övriga sydligare banorna, detta just därför att man bör tänka också på de långa avstånden.

Jag förvånade mig något, då jag hörde herr Lindman. Herr Lindman har alltid varit mycket rask i vändningarna, när det gällt flyget. Då har han inte varit någon återhållande kraft, utan då har han varit med på anslag för att förbättra kommunikationerna i luften. Men när det gäller kommunikationerna på marken tycks han i dag vara mycket återhållsam. Detta förvånar mig. Man skall väl först och främst tänka på det man redan har och hellre söka förbättra detta än att bara experimentera med pengar i luften. Det kan man hellre dröja med.

Hur man än ser den här saken, tycker jag, att alla skäl tala för utskottets förslag. Det är ganska underligt, att alla sju reservanterna i denna fråga äro högermän. Kan det bero på att högermännen äro så konservativa, att de nödvändigt vilja utgöra en återhållande kraft i den här frågan? Jag hoppas i alla fall, att de flesta i kammaren skola gå med på statsutskottets förslag, till vilket jag ber att få yrka bifall.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Endast ett par ord.

Jag måste ge herr Olsson i Staxäng en kanske ringa men dock lektion i

Ang. elektrifiering av vissa statsbanor. (Forts.)

innanläsningskonsten. Han borde, tycker jag, när han gjorde ett utdrag ur Kungl. Maj:ts proposition nr 199, sidorna 10 och 11, måhända ha kunnat bringa kammaren en något större klarhet om, hur den här saken verkligen ligger till. När han nu försummade detta, ansåg jag att jag borde begära ordet för att tala om det, som han glömde.

Det står nederst på sidan 10. Sedan man har talat om, hur det skulle ställa sig med personalöverskottet och så vidare, anföres det i järnvägsstyrelsens yttrande följande: »Dessa farhågor, om än ägande ett visst berättigande för de allra närmaste åren, äro dock mycket överdrivna. Den minskning i behovet av linjepersonal, som genom nu diskuterade ytterligare elektrifieringar skulle uppträda, har nämligen kalkylerats till endast omkring 150 man. Där- emot har en verkställd utredning rörande den naturliga avgången av befattningshavare under de år, 1934—1938, som hinna förflyta, innan samtliga här omskrivna elektriska anläggningar bliva tagna i drift, visat, att densamma kommer att bliva högst betydlig. Enbart det antal ordinarie befattningshavare vid driftsavdelningen, vilka under sagda år uppnå gällande pensions- ålder», observera gällande pensionsålder, icke nu föreslagen, »har nämligen beräknats uppgå till 1,747, varav 686 vid f. d. maskinavdelningen. Läggas härtill motsvarande tal för tjänstemännen vid huvudverkstäder, förråd samt i styrelsen ävensom beräknat antal avlidna och förtidspensionerade, erhålles en totalsumma av i runt tal 3,000 personer i ordinarie anställning. Gentemot detta stora antal är uppenbarligen av elektrifieringen orsakad minskning i personalbehovet relativt obetydlig.» Jag tror verkligen, att man kan säga detta. Om det i detta fall skulle röra sig om en avgång av 150 man, medan det på grund av naturlig avgång avgå 3,000 man, måste man nog instämma i konklusionen, att detta antal, 150 man, innebär en relativt obetydlig avgång, det vill säga, den betyder ingenting alls eftersom många av dem äro i tur att avgå ur tjänsten på grund av olika anledningar, främst på grund av uppnådd pensionsålder. Beträffande nyrekryteringen har ju herr Olsson i Staxäng naturligtvis rätt däri, att den icke blir så omfattande, som den skulle bli, om man, trots elektrifieringen behövde lika mycket folk som nu, när banorna icke äro elektrifierade. Den saken trodde jag icke att man behövde resonera om, ty dylika svårigheter yppa sig överallt och äro även kännetecknande för elektrifieringsföretag.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Skoglund: Herr talman! Särskilda utskottet skrev i fjol, att utskottet ansåg, att staten under en lågkonjunktur skulle öka sin företagsverksamhet för att i stället inskränka denna, när förhållandena inom näringslivet bleve bättre. Jag biträdde detta utskottets uttalande, och jag anser, att detta uttalande har full giltighet alltjämt. Av socialstyrelsens meddelanden framgår det nu, hur arbetstillgången förbättrats på olika områden. I dag erhöll jag ett brev, som innehöll en rapport från arbetsförmedlingen i det län, jag tillhör, och som visade samma tendens till förbättring. Av denna rapport framgår det, att antalet arbetsansökningar under april månad minskats på flera områden med mellan 12 och 7 procent. När det dessutom understrykes i samma rapport, att verkstadsindustrien visar bättre sysselsättningsgrad då förmenar jag, att statens företagsverksamhet bör inskränkas och icke utvidgas i den omfattning, som det här är fråga om, särskilt när det nu ser ut, som om man gick emot bättre tider på flera områden.

Jag har haft tillfälle under de senaste dagarna att sammanträffa med representanter för en industri, som jag vet har varit mycket sysselsatt med beställningar i anledning av järnvägslektrifieringen. När man på sådant in-

Ang. elektrifiering av vissa statsbanor. (Forts.)
dustrihåll säger, att man för närvarande har god arbetstillgång och många förfrågningar beträffande exportartiklar, då ligger det nära till hands att fråga sig, om man verkligen för närvarande bör gå in för sådana här omfattande arbeten. Det kanske skulle kunna medföra att vi få avstå från en del exportorder, som inte stå till buds vid ett annat tillfälle.

Jag kommer alltså fram till, att jag anser det vara riktigast, om vi nu gå försiktigt fram på det sätt utskottets reservanter föreslagit. Därmed vill jag icke taga avstånd från tanken på, att vi vid ett annat lämpligare tillfälle fullfölja elektrifieringarna, men vi böra icke forcera dem just nu.

Till sist vill jag säga, att de skäl jag och övriga reservanter framhållit givits vitsord i viss utsträckning även av dem, som stå för utskottets utlåtande. När vi framförde vår uppfattning i statsutskottet funno vi mycket litet förståelse, men dess bättre finner jag nu, när jag läser igenom utskottets utlåtande, att utskottsmajoriteten vid utlåtandets justering beaktat en del av de synpunkter, som vi anlade på frågan i utskottet. Jag måste säga, att det inte är så stor skillnad mellan reservanternas och utskottsmajoritetens ståndpunkter nu, som när debatten började i utskottet. Jag tror dock, att det är klokast att följa reservanterna, då får man tydligt utsagt, vad man vill, och jag ber därför att få yrka bifall till reservationen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande moment, dels ock på bifall till den av herr Borell m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen, i vad den avsåge samma moment; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Härpå föredrogs *mom. b*); och yttrade därvid:

Herr **Olofsson** i Digernäs: Herr talman, mina herrar! Jag ber om ursäkt, om jag på grund av förkylning är svår att höra i dag. Jag kan emellertid trots detta förhållande icke underlåta att säga några ord rörande punkt 2 moment b.

När vi endast äro tre reservanter vid denna punkt kan det förefalla, som om det vore lönlöst att tala för den punkt i motionen, som berör den sista punkten i detta statsutskottsutlåtande. När man kämpar för en ärlig övertygelse, kastar man icke yxan i sjön med detsamma, utan man vill ju i det längsta söka framhäva sina åsikter. Min ärliga övertygelse är, att Ånge station är en tråkig station. På vintern är det en ovanligt disig och kall station. Denna station är alltför dyrbar i underhåll och tar bort mycken tid för de resande, och är även på många andra vis besvärlig för dem. Det var ett felgrepp att flytta trafiken från Bräcke till Ånge. Om Ostkustbanan varit färdigbyggd, då denna flyttning var på tal hade denna flyttning enligt min mening aldrig blivit av.

Jag nämnde, att Ånge station är besvärlig för de resande. Jag skall giva ett litet exempel härpå bara från min resa till Stockholm i förrgår natt. Jag hade andra klass sovplats. När vi kommo till Ånge, fingo de resande uppehålla sig vid denna station i 42 minuter. Efter tidtabellen är det beräknat ett uppehåll av 40 minuter, men den tiden räcker sällan till, utan uppehållen kunna bli 45 minuter, ja en timme. Detta beror huvudsakligen på att Ånge station är en säckstation. Krylbo station till exempel är icke en sådan station, utan en vanlig genomgångsstation. Där uppehållas de stora Norrlandstågen icke mer än tio à femton minuter, och från den stationen utgå flera järnvägslinjer än från Ånge. Trots detta bliva uppehållen där av kortare var-

Ang. elektrifiering av vissa statsbanor. (Forts.)

aktighet än i Ånge. När jag kom till Ånge i förrgår natt rördes den vagn, som jag låg i, fyra särskilda gånger fram och åter med puffar och knuffar. Man kan knappt vila i lugn i vagnarna vid passerandet av Ånge station, och man blir obönhörligen väckt, för så vitt man icke har tagit tillräckligt många så kallade sängfösare. Då kan det hända, att man kan få sova, men det är omöjligt att få en naturlig sömn, när man skall ligga i timtal och höra på växlingarna. Detta är ju ganska obekvämt för en resande. En annan olägenhet med Ånge station är den, att man vänder på tågen vid denna station. Man kommer in till Ånge från en riktning, och när man skall fortsätta resan, far man tillbaka åt samma håll, varifrån man kommit. Detta gör att folk bli fullständigt vilsna. När man kommer på järnväg från Stockholm till Ånge och sedan skall fortsätta, tycker man, att tåget går tillbaka till Stockholm, och kommer man norrifrån har man samma känsla av att man åker tillbaka. Jag har här på väggen en kartskiss från Generalstabens litografiska anstalt. På denna kartskiss visa de blå linjerna banorna från och till Ånge. Den röda linjen visar den linje till Bräcke, som blivit undersökt av en kommitté, och vilken linje skulle förkorta den nuvarande bansträckningen med 8 km. Det är möjligt, att banan skulle kunna förkortas ännu mera, ty det finnes nämligen på denna bansträckning en höjd, som icke har blivit undersökt. Man vet icke om denna höjd består av vanligt berg eller om den är en rullstensås. Skulle höjden befinnas utgöras av en rullstensås, torde man kunna förkorta banan med tolv kilometer. En sådan undersökning är emellertid, som sagt, icke gjord.

Vi fordra i vår motion, att en ordentlig undersökning igångsättes av järnvägsstyrelsen, i syfte att uttröna möjligheterna att komma förbi Ånge på en lämpligare väg än den nu använda. Det behöves en ordentlig undersökning, och en sådan kan aldrig kosta några belopp att tala om. Undersökningen om var den bästa terrängen kan finnas, avser endast en vägsträcka på en eller ett par mil. Men att förmå järnvägsstyrelsen att göra detta, är som att tala till väggen. Man får ofta höra, att järnvägsstyrelsen är en stat i staten, och det kan knappast vara annorlunda, när järnvägsstyrelsen har en så säker förankring i statsutskottets fjärde avdelning. Hade vi från det hållet kunnat få litet mera förståelse för vår mening, hade frågan nog legat till på ett annat sätt. Under många år har det varit så, att de mest framstående männen i statsutskottets fjärde avdelning, framförallt dess ordförande — så är förhållandet allttjämt — alltid hållit på järnvägsstyrelsen. Man får icke rubba på något sätt vad järnvägsstyrelsen har sagt. Nu har järnvägsstyrelsen också avgivit ett yttrande rörande vår motion. Tiden medgiver tyvärr icke att »draga» detta yttrande, och jag skall heller icke göra det. Men man kan tryggt säga, att det är många underligheter i detta yttrande. Man har kommit med fullständigt avvita meningar, vilka säkerligen gå att tillbakavisa. Jag skall emellertid, som sagt, icke uppehålla tiden därmed. Staten har ju fått offra över 30 miljoner kronor på ostkustbanan, och på den historien var ju också järnvägsstyrelsen med. Järnvägsstyrelsen var visserligen emot förslaget i början, men den gav efter undan för undan för de starka påtryckningar, som gjordes. På den banan har staten, som sagt, offrat över 30 miljoner kronor, vilka icke giva ett öre i ränta. Större delen av beloppet är redan avskrivet, och vad som återstår lär väl aldrig komma att förränta sig. När man har kunnat offra så mycket där, varför kan man då icke offra en liten slant för en grundlig undersökning av den nya bansträckan, som vi föreslå. Jag har emellertid en liten dossier från en kommitté i Bräcke, som gjorde vissa utredningar rörande den här frågan. I den kommittén ha suttit tre pensionerade järnvägstjänstemän, som väl borde ha någon erfarenhet och någon sakkunskap, när det gäller en sådan här fråga. Dessa ha bland

Ang. elektrifiering av vissa statsbanor. (Forts.)

annat framhållit, att man kan spara 85,000 kronor om året genom att flytta upp rörelsen igen till Bräcke. Järnvägsstyrelsen har haft denna dossier till påseende, men har förbigått en hel del av vad som där har framhållits, och järnvägsstyrelsen säger icke ett ord om den lilla utredning, som har gjorts, om de kostnadsbesparingar, som kunna ernås i Ånge. Den saken och flera andra punkter ha de helt och hållet gått förbi. Det är givet, att det är mycket begärligt, att järnvägsstyrelsen, som en gång varit med om att flytta storstationen från Bräcke till Ånge, nu skulle nödgas frångå sina förut intagna ståndpunkter, men det är i varje fall icke för mycket att begära en grundlig undersökning av frågan.

Jag skall icke upptaga tiden längre, utan ber att få yrka bifall till vår reservation.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag skall följa herr Olofssons i Digernäs exempel och icke alltför länge upptaga tiden med denna fråga.

Jag begärde ordet endast för att säga, att detta spörsmål var uppe vid 1933 års riksdag, och då icke föranledde någon åtgärd. Om motionärerna verkligen vilja åstadkomma någonting, borde de varit färdiga med sin utredning redan då man gjorde omläggningen av trafiken vid Ånge och Bräcke. Dessutom förhåller det sig ju så, att herr Olofsson i Digernäs, som är mycket ihärdig — en ihärdighet, som jag på det högsta respekterar — fått denna fråga utredd i avdelningen så grundligt, som man gärna kan begära. Statsutskottets fjärde avdelning har inför sig haft representanter från järnvägsstyrelsen, varvid överenskoms att järnvägsstyrelsen skulle få 2 å 3 veckor på sig för att utarbeta en p. m. i saken. Så skedde också och i denna p. m. visade man upp, vilka stora kostnader det skulle bli, om man följde motionärernas förslag. Man visade också upp, att de fördelar, som motionärerna trodde sig kunna uppnå, genom att flytta en del av trafiken till Bräcke voro obefintliga. När denna järnvägsstyrelsens p. m. kom in, hemställde herr Olofsson till avdelningen att få ytterligare några dagar på sig för att träda i förbindelse med sina kommitterade i hemorten. Detta beviljades honom också, och när han sedan fick de nya papperen befanns det, att dessa voro av den beskaffenheten, att de icke i någon mån rubbade de slutsatser, vartill järnvägsstyrelsen kommit. Kammarens ledamöter förstå nog, att det under sådana förhållanden är förfärligt svårt för ett utskott att gå med på en utredning.

Jag lovade att icke upptaga tiden länge, men jag har i min hand ytterligare en p. m., som slutar på följande sätt, och det stycket kan jag ju få läsa upp. Det heter där: »De slutsatser, vartill reservanterna kommit i frågan om personalförhållandena, övriga kostnader och extra tågrörelser, måste bero på felaktiga upplysningar, och ansluta sig i varje fall icke till verkliga förhållandet.» Med detta utredningskrav förhåller det sig så, att man rör sig med litet för mycket fantasier. Man kan icke komma till något verkligt reellt resultat. Jag skall endast tillåta mig att fråga, om det är bättre att ha en fördelningsstation i Alby, en i Ånge och en i Bräcke, än att man har det, som det nu är. De två senare stationerna kunna icke nedläggas, hur man än bär sig åt. Det enda resultatet, som man når, om man skulle gå in för reservanternas förslag är, att man får en tredje fördelningsstation. Inför det förhållandet tror jag kammarens ledamöter göra klokast att följa utskottet, som yrkar avslag å utredningskravet.

Herr **Olofsson** i Digernäs: Herr talman! Jag skulle kunna draga fram åtskilligt ur detta utlåtande från järnvägsstyrelsen, men jag har ju redan sagt, att jag inte skall ta så lång tid i anspråk. Det säges emellertid på ett

Ang. elektrifiering av vissa statsbanor. (Forts.)

ställe, att det skulle bli en mycket längre resa, om man måste fara över Alby för att komma till Östersund, mot att nu gå den här vägen. Vem har väl förnekat den saken? Bland motionärerna är det väl ingen som tänkt, att denna linje skulle tagas bort, utan det blir naturligtvis samma avstånd mellan Sundsvall och Östersund, som det varit förut. Nej, man vränger på den här saken och säger, att det är fråga om något annat än det verkliga är. Men bara det att man kommer med sådana vrängningar visar, att jag har rätt i vad jag sagt förut.

För övrigt vill jag säga, att det i många år varit på det här sättet på statsutskottets fjärde avdelning. Före den nuvarande ordföranden satt landshövding Kvarnzelius som ordförande i flera år, och i sin egenskap av landshövding måste han naturligtvis hålla sin skyddande hand över kungl. järnvägsstyrelsen. Det kan man ju förstå, men vad herr Anderson i Råstock kan ha för motiv att hålla så strängt på järnvägsstyrelsen, det har jag svårare att förstå, fast det finnes väl någon förklaring till det också. Han har ju själv varit anställd vid en järnväg, och det kan ju hända, att kårandan hos honom är så stark, att han omöjligt kan på någon punkt gå emot järnvägsstyrelsen. Det är kanske detta, som är förklaringen, men jag tycker inte, att den är fullt giltig.

Herr Lundqvist: Herr talman! Den siste ärade talaren började med att säga, att han kämpade för en ärlig övertygelse. Det är ju något, som man alltid bör respektera, och själv är jag mycket angelägen att göra det, då jag personligen älskar att göra detsamma. Icke desto mindre anser jag, att det måste sägas några ord utöver vad som redan sagts i frågan, även om jag är rädd för att herr Olofsson i Digernäs blir ledsen, då han får höra mina erinringar. Herr Olofsson var mycket illa berörd av att järnvägsstyrelsen icke velat gå med på denna utredning om förändrad linjesträckning, och han sade, att styrelsen var oersonlig. Emellertid glädde jag mig över att herr Olofsson strax förut i sitt anförande hade givit järnvägsstyrelsen ett varmt erkännande för det goda omdöme, som styrelsen lagt i dagen, då det gällde huvudfrågan, och under sådana förhållanden kanske man inte behöver taga det sista omdömet alltför hårt.

I motionen och även i den av herr Hamrin m. fl. avgivna reservationen finnas emellertid vissa uttalanden, som jag tror, i någon mån måste korrigeras. Sålunda står det i reservationen bl. a., att stora ekonomiska besparingar skulle kunna vinnas, om järnvägslinjen omlades på det sätt, som herr Olofsson i Digernäs tänkt sig. Jag måste för min del, med den lilla erfarenhet jag har från järnvägsområdet, säga, att det förefaller mig ganska svårförståeligt, hur det överhuvud skall vara möjligt att göra besparingar, om man byter ut de två förgreningsstationerna vi nu ha, vid Ånge och Bräcke, mot de tre eller kanske rättare fyra sådana stationer, som vi skulle få enligt motionärernas tanke och som alla måste hållas bemannade både natt och dag. Såvitt jag kan förstå, måste raka motsatsen bli den ofrånkomliga följden, d. v. s. det måste bli betydligt ökade utgifter i stället för de minskade utgifter, som motionärerna söka göra gällande att vi skulle få.

Det lider intet tvivel därom, att, om man ginge att realisera motionärernas förslag, man skulle få en betydande försämring av de nuvarande förhållandena i olika avseenden. Jag vågar bestämt påstå, att den koncentration till Ånge, som de senaste åren ägt rum, både beträffande omlastningen av gods och omrangeringen av de fjärrgående godstågen, medfört betydliga besparingar för järnvägen. Detta är ett faktum, som det icke går att bestrida, om man sätter sig in i frågan. Denna koncentration har också till väsentlig del

Ang. elektrifiering av vissa statsbanor. (Forts.)
möjliggjort den glädjande förbättring i förbindelserna med övre Norrland och den betydligt snabbare transport av stycke gods och vagnslaster, som kunnat äga rum, och som ju alltid tidigare åtminstone framhållits såsom ett synnerligen stort och eftersträfvansvärt önskemål, åtminstone från norrlänningarnas sida. En återgång till de trafikförhållanden, som tidigare varit rådande, med en del av detta arbete förlagt till Bräcke, skulle för trafikanterna komma att medföra en försämring i nu bestående förhållanden.

Reservanterna säga emellertid, att nuvarande anordning i Ånge medfört en betydande personalökning och att den dessutom kräver, att det måste köras extra godståg nästan varje dag. Jag vet inte, vilka sagesmän reservanterna haft, men av herr Olofssons i Digernäs uttalande nyss vill det förefalla, som om det varit tre järnvägsmän, som vore pappa till detta förslag. I så fall tar jag fasta på uppgiften, att de allesammans hörde hemma i Bräcke och att alla tre voro pensionerade. De kunna alltså knappast anses fullt opartiska och inte gärna ha den intima kännedom om dagens förhållanden, som vederbörande myndigheter ha. Då man nu från motionärshåll säger, att järnvägen måste öka personalen i Ånge, så kan jag i stället meddela, att summan av stationär personal i Ånge i dag är tre man mindre än vad den var 1929, alltså vid tiden innan S. J. flyttade över någonting till Ånge, och detta samtidigt som personalstyrkan i Bräcke minskats med icke mindre än 30 man. Så förhåller det sig alltså i verkligheten med den personalökning, som man påstår skulle ha blivit en följd av den nuvarande ordningen.

Vad beträffar talet om de många extra godstågen, som köras norrut från Ånge, så är det talet fullt riktigt blott med den reservationen att dessa extra-tåg icke äro föranledda på något sätt av stationsanordningarna i Ånge, utan av den glädjande ökning av trafiken, både stycke gods- och vagnslasttrafiken, som kunnat annoteras under den senaste tiden. Jag skulle även med siffror kunna visa detta, men jag vill inte trötta. Vad jag nu har sagt torde vara tillräckligt för att visa, att koncentrationen till Ånge icke medfört vare sig någon personalökning för järnvägen eller några extra godståg.

Vidare har man från motionärernas och reservanternas sida sagt, att allmänheten skulle komma ifrån en hel del olägenheter, om en annan sträckning komme till stånd, och herr Olofsson i Digernäs målade ju själv här nyss i mycket skarpa färger de olägenheter, han fått utstå häromnatten, då han legat i sin sovvagn och fått vänta i Ånge 40 minuter, medan man växlade där. Ja, det är klart, att om man kunnat slippa ifrån säckstationen i Ånge, så hade det antagligen blivit färre växlingar, men att helt komma ifrån dessa är givetvis omöjligt, om man överhuvud skall taga upp någon trafik under vägen, och detta gäller, var detta än skall ske, vid Ånge, Bräcke, Alby, Dysjön eller vilken annan station som helst. Det blir alltså i stort sett samma olägenheter, om man skulle förlägga storstationen till någon annan plats än Ånge.

För övrigt skulle det vara av mycket stort intresse åtminstone för mig att få reda på, hur man enligt motionärernas mening skulle klara trafiken mellan Jämtland och Sundsvall. Det har åtminstone tidigare från ledande Östersundshåll förklarats, att det vore av mycket stor betydelse, att man ordnade den trafiken på ett tillfredsställande sätt. Leder man nu hela den genomgående trafiken förbi Ånge på en linje utan direkt förbindelse med Sundsvall, är det svårt att förstå, hur man på ett drägligt sätt skall upprätthålla denna, som jag tror, viktiga trafik mellan Jämtland, Östersund med omnejd och Sundsvall. På den punkten har reservanterna icke lämnat något som helst besked.

Ang. elektrifiering av vissa statsbanor. (Forts.)

Nu menade herr Olofsson i Digernäs till slut, att då man lagt ned c:a 30 miljoner kronor på ostkustbanan utan att få någon ränta, skulle man kunna kosta på sig utgifterna för en utredning. Men det är väl inte bara en utredning i och för sig, som herr Olofsson vill ha, utan det förslag som utredningen skulle utmyнна i, skulle väl också realiseras. Jag kan emellertid icke finna några som helst skäl, som tala för en omläggning av den statsbanelinje, som vi nu ha däruppe, och därför finnes det heller inga skäl, enligt mitt förmenande, för den utredning, som reservanterna föreslagit.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande moment, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den av herr Hamrin m. fl. avgivna, vid utlåtagandet fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

§ 6.

Å föredragningslistan fanns härafter upptaget statsutskottets utlåtagande, nr 116, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till kapitalökning i avseende å telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk.

Punkten 1, angående fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende. *Ang. fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende.*

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t i punkten 8 av det vid propositionen under rubrik »utgifter för kapitalökning Bil. 4» fogade utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 3 januari 1934 föreslagit riksdagen att till fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende för budgetåret 1934/1935 anvisa ett reservationsanslag av 12,350,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte till fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende för budgetåret 1934/1935 anvisa ett reservationsanslag av 12,350,000 kronor, att utgå av lånemedel.

I fråga om denna punkt hade reservationer avgivits:

av herrar *Borell, Bagge, Thelin, Volrath Tham, Persson* i Falla, *Skoglund* och *Olsson* i Staxäng, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag, måtte till fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende för budgetåret 1934/1935 anvisa ett reservationsanslag av 10,350,000 kronor, att utgå av lånemedel; samt

av herrar *Hamrin*, andre vice talmannen *Nilsson* i Gränebo, *Strindlund* och *Svensson* i Grönvik, som ansett, att utskottet bort tillstyrka, att förevarande anslag bestämdes till 11,350,000 kronor.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr *Olsson* i Staxäng: Herr talman! I den av telegrafstyrelsen framlagda arbetsplanen för budgetåret 1934/1935 hade styrelsen stannat vid ett erforderligt belopp av 10,350,000 kronor. Med hänsyn till rådande arbetslöshet och för att bereda arbetstillfällen gjorde emellertid statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet en förfrågan hos telegrafstyrelsen, om icke detta belopp kunde i någon mån utökas, så att ytterligare arbete

Ang. fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende. (Forts.) skulle kunna beredas. Med anledning av denna förfrågan meddelade telegrafstyrelsen, att detta skulle kunna låta sig göra, vilket emellertid förutsatte, att medelsanvisningen ökades med c:a 2 miljoner kronor. Men i denna skrivelse gjordes också följande uttalande, som enligt mitt förmenande säger en hel del. Det heter där: »Med framhållande att en dylik utökning av arbetsprogrammet för nästa budgetår måhända skulle erbjuda vissa svårigheter med hänsyn till tillgången av arbetsbefäl, har i skrivelse slutligen uttalats att, därest det emellertid skulle anses lämpligt att öka medelsanvisningen för nästa budgetår till här förevarande ändamål med exempelvis 2 miljoner kronor, kraftiga ansträngningar komme att från telegrafstyrelsens sida göras för möjliggörande av arbetsplanens utökning.» Detta uttalande tycker jag för min del knappast stödjer den ökning av anslaget, som departementschefen här funnit önskelig, och med hänsyn till den konjunkturlyftning, som vi för närvarande kunna skönja, ha vi reserverter icke heller kunnat gå med på att tillstyrka det högre beloppet.

Jag får därför, herr talman, yrka bifall till den reservation, som vid denna punkt är fogad till utlåtandet och som avgivits av herrar Borell m. fl.

Herr Strindlund: Herr talman! Jämte fyra andra av utskottets ledamöter har jag här antecknat en reservation. Vi ha nämligen ansett, att man borde kunna komma överens om att pressa ned denna utgiftspost något under vad utskottsmajoriteten föreslagit.

Den föregående ärade talaren motiverade sin reservation med den konjunkturlyftning, som nu ägt rum. Jag tror, att man kan vara ense med högerreservanterna därom, att skäl kunna finnas för en viss nedprutning av det begärda anslaget, men jag vill ifrågasätta, om dessa reserverter önskat en verklig besparing eller om det icke tilläventyrs är något annat, som ligger bakom deras reservation. Jag djärves göra denna fråga därför, att jag inom statsutskottet väckte ett förslag att vi skulle söka enas på denna punkt genom att i stället för att anvisa det av Kungl. Maj:t begärda beloppet på 12,350,000 kronor, sänka anslaget med 1 miljon kronor till 11,350,000 kronor. Avsikten från min sida var att få fram en kompromisslinje. Detta förslag skulle också ha blivit utskottets, om ledamöterna allmänt hade röstat. Gå vi till statsutskottets protokoll vid tillfället i fråga, så skola vi finna, att i den votering, som här företogs, röstade 11 för Kungl. Maj:ts förslag under det att endast 7 röster tillföll det kompromissförslag, som jag hade framställt. Då allenast 11 av utskottets 24 ledamöter röstade för det förra förslaget, fanns det goda utsikter för en majoritet kring kompromissförslaget. Efter de uttalanden, som gjorts, hade det nog i sådant fall icke blivit några reservationer. Under sådana förhållanden menar jag, att huvudsaken för dem som anslutit sig till högerreservationen, icke varit att få en verklig nedprutning, utan att det måste ligga något annat bakom detta ställningstagande.

Jag tycker att kammaren, när den går att fatta beslut i denna fråga, borde kunna ena sig på denna punkt, och därför vidhåller jag det yrkande jag gjorde inom statsutskottet nämligen att 11,350,000 kronor måtte anvisas, ett yrkande, som sammanfaller med den av herr Hamrin m. fl. avgivna reservationen.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Om kammarens ledamöter slå upp sid. 15 i detta betänkande, så finna ni där en tänkt fördelning av de 12,350,000 kronor, som Kungl. Maj:t begär för nu ifrågavarande ändamål. Om herrarna taga del av den fördelningen, är jag alldeles övertygad om, att ni skola finna ådagalagt, att det här gäller ett sådant intresse, som borde vara

Ang. fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende. (Forts.)
 av största vikt, framför allt för folk i de landsdelar, som ha dålig tillgång både till telefon och andra kommunikationsmedel. Jag tror jag vågar säga, att särskilt ute i ödebygderna är tillgång till telefon en sak, som man sätter ett alldeles utomordentligt stort värde på, i synnerhet som man ju därigenom kan komma i förbindelse med platser, som det till följd av de stora avstånden annars skulle taga dagar att nå.

Det är inte på samma sätt i vårt land i allmänhet, som jag upptäckte att det var i Västerbottens fjällbygder, då jag på sommaren 1925 tillsammans med några andra gjorde en resa, för att vi skulle få orientera oss en liten smula. Befolkningen däruppe förklarade, att det bästa som svenska och norska statens telegrafverk hade gjort det var, när de drogo fram en ledning, så att även befolkningen i dessa bygder kunde komma i förbindelse med människor på andra orter. Jag sade då: »Men den här ledningen är väl ändå inte annorlunda beskaffad än att den går sönder emellanåt.» »Ja», svarade vederbörande som jag talade med, »det gör den visserligen, men det reparerar man på högst 14 dagar.» Föreställ er mina damer och herrar, hur det skulle kännas för oss, som äro mera vana vid detta kommunikationsmedel, om vi skulle få vänta så länge på reparation av en ledning! Jag kan se framför mig, vilket larm Stockholms inbyggare, men för all del även andra, skulle upphäva, om de finge vänta en hel dag på en telefonreparation.

Det arbetsprogram, som här är framlagt, är i allt väsentligt uppgjort av regeringen med tanke på att bättre tillgodose de bygder, som äro vanlottade på kommunikationsmedel av olika slag och främst på att tillgodose det kommunikationsbehov, som täckes av att äga tillgång till telefon.

Jag tror att man med mycket, mycket lugnt samvete kan rösta för utskottets förslag, och ber alltså att få yrka bifall till detta.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, 2:o) bifall till den av herr Borell m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen samt 3:o) bifall till den reservation, som vid punkten avgivits av herr Hamrin m. fl.; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Svensson i Grönvik begärde emellertid votering, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen änyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna hava flertalets mening för sig. Jämväl beträffande kontrapositionen äskade likväl herr Svensson i Grönvik votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående punkten 1 i statsutskottets utlåtande nr 116 antager den av herr Borell m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit herr Hamrins m. fl. reservation.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan propositionen för huvudvoteringen, som efter given varsel nu upplästes och godkändes, erhöll följande lydelse:

Ang. fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende. (Forts.)

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 1 av utskottets förevarande utlåtande nr 116, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Borell m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen.

Efter det kammarens ledamöter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

*Ang. dubbel-
spårsanlägg-
ning mellan
Östansjö och
Vretstorp.*

Punkten 2, angående dubbelspårsanläggning mellan Östansjö och Vretstorp.

I enlighet med Kungl. Maj:ts under punkten 9 av nu ifrågavarande del av statsverkspropositionen framlagda förslag hemställde utskottet i förevarande punkt, att riksdagen måtte till dubbelspårsanläggning mellan Östansjö och Vretstorp för budgetåret 1934/1935 anvisa ett reservationsanslag av 480,000 kronor, att utgå av lånemedel.

Reservation hade emellertid vid denna punkt avgivits av *ovannämnda vid punkten 1 först antecknade reservanter*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts förevarande förslag ej måtte av riksdagen bifallas.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr **Olsson** i Staxäng: Herr talman! I den promemoria, som chefen för järnvägsstyrelsen avgivit angående de arbeten, som han föreslår till utförande under budgetåret 1934—1935, har beträffande det arbete, som föreslås i denna punkt, detta visserligen ansetts vara nödvändigt, men samtidigt har tydligt tillkännagivits som hans uppfattning, att trots dess nödvändighet har järnvägsstyrelsen av statsfinansiella och järnvägsekonomiska hänsyn icke velat aktualisera frågan om dubbelspårs fullbordande. Då vi även anse, att det statsfinansiella läget f. n. icke medger en dylik utökning av anslaget, som föreslås, ha vi icke vid denna punkt kunnat biträda regeringens proposition.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag skall följa herr Olssons i Staxäng exempel och bli mycket kortfattad. Jag vill emellertid påpeka, att det här är fråga om ett av de möjligast nyttiga arbeten, ej minst ur trafikteknisk synpunkt. Vi ha tagit reda på, hur det förhåller sig, och det är så, att den bansträcka, det gäller att förse med dubbelspår, är mycket ansträngd. Jag har personligen låtit mig övertygas, att den kräver mycket mera tillsyn än normalt är fallet, och att det även ur den synpunkten är nyttigt att få dubbelspårsanläggningen färdig. Det är nämligen en oerhörd påfrestning på linjen med de tunga tåg, som framföras mellan Stockholm och Göteborg, och de fresta på särskilt i kurvorna men även på andra ställen. När därtill kommer, att detta ingår som ett led i ett program, som blott för tillfället har avbrutits, när återstående arbeten representera en stor samling av dagsverken, när detta alltså fyller ett nyttigt ändamål ur järnvägssynpunkt och ur den synpunkten,

Ang. dubbelspårsanläggning mellan Östansjö och Vretstorp. (Forts.)
att man kan sysselsätta en del människor därmed, tycker jag, att kammaren bör kunna bifalla utskottets hemställan till vilken jag, herr talman, yrkar bifall.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner på de därunder förekomna yrkandena; och biföll kammaren utskottets i punkten gjorda hemställan.

Punkten 3, angående ombyggnad och utvidgning av rangerbangården i Nässjö. *Ang. rangerbangården i Nässjö.*

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts under punkten 10 uti förevarande del av statsverkspropositionen framställda förslag hemställde utskottet i denna punkt, att riksdagen måtte till ombyggnad och utvidgning av rangerbangården i Nässjö för budgetåret 1934/1935 anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor, att utgå av lånemedel.

Vid förevarande punkt hade reservationer anmälts:

av herrar andre vice talmannen *Nilsson* i Gränebo, *Borell, Bagge, Thelin, Volrath Tham, Strindlund, Persson* i Falla, *Svensson* i Grönvik, *Skoglund* och *Olsson* i Staxäng, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts förevarande förslag ej måtte av riksdagen bifallas; samt

av herr *Hamrin* utan angivet yrkande.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr *Olsson* i Staxäng: Herr talman! Även vid denna punkt framgår det tydligt, att järnvägsstyrelsen icke haft för avsikt att i år begära detta belopp till denna rangerbangård. Vi hade visserligen tillfälle att personligen se denna och finga för all del det intrycket, att en utökning av densamma skulle innebära en viss lättnad vid vagnväxlingen, men vi kunde samtidigt konstatera och gjorde oss förvissade om, att f. n. skulle man under nuvarande trafikförhållanden gott kunna reda sig med rangerbangården i nuvarande omfattning. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den av herr *Nilsson* i Gränebo m. fl. avgivna reservationen.

Herr *Strindlund* instämde häruti.

Herr *Anderson* i Råstock: Herr talman! Jag har vid denna punkt endast att säga det, att när vi voro ute för att studera denna fråga rörande Nässjö och en annan fråga, som föreligger om några dagar, nämligen rörande Ulricehamnshanan, togo vi noga kännedom om förhållandena, och det visade sig, att det redan nu är förenat med mycket stora svårigheter att på ett tillfredsställande sätt avverka särskilt godstrafiken. Jag skall ej närmare ingå i någon beskrivning, men det är så, att genom att anordna en växlingsrygg åstadkommer man, att man kan sortera upp vagnarna så, att man slipper växling vid småstationer. Om man finge flytta den växlingsrygg som nu finnes till annat ställe på bangården, komme man att få ett snabbare och effektivare växlingsresultat. Man kan få snabbare gång på de godståg, som komma från södra Sverige och hit uppåt och vice versa. Det är dessutom så, att när det gäller att rangera 25—30 tusen godsvagnar i månaden, må man säga, att de pengar, 200,000 kronor, som äro begärda till detta ändamål — 200,000 kronor skulle utgå, som kapitalökningsanslag och 125,000 kronor från statens järnvägars förnyelsefond — äro väl använda pengar.

Ang. rangerbangården i Nässjö. (Forts.)

När jag har den uppfattningen ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Fast: Herr talman! Detta ärende rör min egen hemstad, och jag torde därför känna till förhållandena något så när. Förhållandet är, att man naturligtvis kan uppskjuta anslaget ett eller annat år. Det är ej tu tal om det. Men om man gör det, betyder det, att man uppskjuter en utgift, som är ofrånkomlig med hänsyn till framtiden. Det är ingen tvekan om, att arbetet måste komma till utförande i en snar framtid, och då vill jag ställa den frågan, om i en tid, när man letar efter nyttiga arbeten för att lindra arbetslösheten, det ej är bra att taga ett sådant arbete, som ändå är ofrånkomligen nödvändigt inom den närmaste framtiden. Dessutom tillkommer ett annat skäl, nämligen att f. n. bygger man om stationshuset. Man har bangården blockerad med olika anordningar, som göra, att bangården nu är synnerligen trasslig. Då är det skäl att utföra arbetet, medan man har alla dessa arbeten i gång, i stället för att först få det hela rangerat, som man håller på med, och om några år få bangården lika tilltrasslad igen. Det blir så mycket olägligare, som den gamla personalen snart skall ersättas med ny personal. Den tidpunkt är snart inne, då man måste gå till förnyelse av personalen i mycket stor utsträckning. Det har varit så, att man vid statens järnvägar haft en betydande arbetslöshet, och man har från statens sida icke gjort något för att råda bot för denna. En del ha överflyttats till staden, och vi ha försökt anordna arbeten. Men när det finnes ett sådant nyttigt och ofrånkomligt arbete, skulle befolkningen bli ganska förvånad, om man i en tid, då man söker efter sådana arbeten, skulle avslå detta, som för framtiden är ofrånkomligt. Förr i världen var det ej så bråttom med godstågen. Nu gå de nästan lika snabbt som tidigare persontågen. Allt skall snabbt transporteras, och så tillkommer elektrifieringen med ökat antal tåg, och skulle man tänka sig en mobilisering inträffa, har man mycket stora svårigheter att dragas med. Allt detta motiverar, att man redan nu vidtager föreslagna åtgärder.

Jag tror sålunda, att utskottets hemställan är väl motiverad och värdar till kammaren att bifalla densamma.

Vidare yttrades ej. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den av herr andre vice talmannen Nilsson i Gränebo m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Olsson i Staxäng, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 3 av utskottets förevarande utlåtande nr 116, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Nilsson i Gränebo m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkten 4, angående fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden.

I överensstämmelse med Kungl. Maj:ts under punkten 12 uti nu ifrågakvarande del av statsverkspropositionen gjorda förslag hemställde utskottet i förevarande punkt, att riksdagen måtte till fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden för budgetåret 1934/1935 anvisa ett reservationsanslag av 1,700,000 kronor, att utgå av lånemedel.

Ang. fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden.

Vid punkten var fogad reservation av *samma reservanter som de vid punkten 1 ovan först antecknade*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag, måtte till fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden för budgetåret 1934/1935 anvisa ett reservationsanslag av 1,200,000 kronor, att utgå av lånemedel.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **Olsson** i Staxäng: Herr talman! Järnvägsstyrelsen hade beträffande denna fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden, vilken innebär, att lättare spårmaterial utbytes mot tyngre, ursprungligen begärt 1,200,000 kronor. I en den 15 december förra året avgiven promemoria har järnvägsstyrelsen på begäran förklarat sig kunna öka takten beträffande dessa förstärkningsarbeten genom att utöka inläggningen av plattor, vilket skulle innebära en kostnadsökning på omkring 500,000 kronor. Då vi anse, att en utökning knappast under nuvarande förhållanden, även på arbetsmarknadens område, är nödvändig, ha vi på denna punkt ej kunnat tillstyrka regeringens propositionen.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag vill fästa uppmärksamheten på, att detta är ett gemensamt intresse för de resande och på samma gång en fråga om att åstadkomma en överbyggnad, som blir solidare i det avseendet, att spåret blir mera hållbart. Dessutom kan man på detta sätt åstadkomma en del arbete, som kan utföras av folk med rätt så ringa arbetskicklighet. I det sammanhanget är att bemärka, att det blir möjligt att anställa folk utan större skolning, om de blott få järnvägens folk som förmän. Det är därför ett arbetslöshetsanslag i eminent bemärkelse, och därför tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen framställt propositioner på de därunder förekomna yrkandena, blev utskottets hemställan i förevarande punkt av kammaren bifallen.

Punkten 5.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 6, angående person- och resgodsvagnar.

I enlighet med Kungl. Maj:ts under punkten 24 uti förevarande del av statsverkspropositionen framlagda förslag, hemställde utskottet i denna punkt, att riksdagen måtte till person- och resgodsvagnar för budgetåret 1934/1935 anvisa ett reservationsanslag av 750,000 kronor, att utgå av lånemedel.

Ang. person- och resgodsvagnar.

Uti en vid denna punkt avgiven reservation hade *samma reservanter som de vid punkten 1 ovan först antecknade* förklarat sig anse, att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts förevarande förslag ej måtte av riksdagen bifallas.

Ang. person- och resgodsvagnar. (Forts.)

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr **Olsson** i Staxäng: Herr talman! Beträffande anskaffande av person- och resgodsvagnar har järnvägsstyrelsen i förut avlämnad skrivelse beräknat, att under budgetåret 1935/1936 och 1938/1939 ett belopp av 6,000,000 kronor vore erforderligt. Vi finna härutav, att först under budgetåret 1935/1936 skulle man haft att förvänta ett anslagsäskande från järnvägsstyrelsens sida. Trots detta har departementschefen redan nu funnit nödigt att i år begära detta anslag. När departementschefen, som antagligen har motiverat detta på grund av arbetslösheten, funnit det nödigt att redan nu sätta i gång dessa arbeten, så ha vi, när man kan skönja en klar ljusning på arbetsmarknaden, icke minst när det gäller de verkstäder, som skulle leverera dessa järnvägsvagnar, och då vi dessutom f. n. stå inför en mycket stor upplåning för att finansiera vår statsbudget, ej kunnat gå med på detta anslag under denna punkt. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herr Borell m. fl.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag ber att få understryka, att de stora siffror, som herr Olsson i Staxäng rörde sig med, på intet sätt återfinnas i verkligheten, emedan det är så, att här skall normalt halva anslaget bekostas av förnyelsefonden. Jag vill stryka under det därför, att annars kanske kammarens ledamöter ej få klart för sig, hur det är möjligt att det räcker med ett reservationsanslag på 750,000 kronor. Det skall tagas 750,000 kronor till nästa år ur förnyelsefonden.

När herr Olsson i Staxäng sedan talar om, att verkstäderna ha så god sysselsättning, får jag erkänna, att det har jag hört i arbetslöshetsavdelningen i statsutskottet. Men jag undrar, om ej herr Olsson i Staxäng har sig bekant, att de verkstäder, som huvudsakligen tillverka person- och resgodsvagnar, äro speciellt utrustade, så att de visserligen kunna göra vagnarna till billigare pris än andra, men ha svårt att lägga om tillverkningen till vad som helst. Därtill kommer, att beställningen avser att tjäna de resandes intresse. Och järnvägsstyrelsen har icke varit så kallsinnig, när den uttalat sig om anslaget, utan anser, att det är ett bland de mera erforderliga anslagen. Utan att föregripa något kan jag säga, att det kommer flera äskanden om vagnar från statsutskottet, men de gälla icke personvagnar utan godsvagnar, och då få vi tillfälle att resonera därom. Detta anslag behöver järnvägsstyrelsen för att tillgodose de resandes behov och önskningsar.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Olsson** i Staxäng: Herr talman! Jag blev litet förvånad över statsutskottets ordförandes anmärkning, att jag icke nämnt, hur själva förhållandet var. De siffror, jag citerade, finnas ju i utskottets utlåtande, och det är då tydligt, att var och en, som vill taga del av desamma, har möjlighet därtill. Samtidigt vill jag säga, att när vi f. n. gå emot detta anslag, innebär det ej, att vi gå emot en förbättring av vagnparken. Detta anslag kan i vanlig ordning komma fram till nästa riksdag.

Vidare anfördes ej. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

Punkten 7.

Utskottets hemställan bifölls.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

§ 7.

Vidare förekom till behandling bevillningsutskottets betänkande, nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker ävensom i ämnet väckta motioner. Ang. omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker.

I en den 2 mars 1934 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 219, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga följande, vid propositionen fogade

Förslag till

förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker.

Häri genom förordnas, att förordningen den 8 juni 1923 angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, vilken förordning gäller intill utgången av juni månad 1934, skall äga fortsatt tillämpning efter nämnda tidpunkt intill utgången av juni månad 1935.

Till behandling i samband med förevarande proposition hade utskottet upptagit de likalydande, till utskottet hänvisade motionerna nr 234 i första kammaren av herr *Bergman m. fl.* samt nr 426 i andra kammaren av herr *Åqvist m. fl.*, i vilka föreslagits, »att riksdagen måtte för sin del begära följande ändrade lydelse av andra paragrafen i förordningen om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker:

§ 2.

Omsättningsskatten upptages vid detaljhandelsbolagens inköp av spritdrycker och utgår dels med en grundavgift av 3 kronor, för liter räknat, dels med 60 procent av det belopp, som, skatten oberäknad, betingas vid inköp av dryckerna i buteljerat skick.

Detaljhandelsbolagen — — — omsättningsskatten.»

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte, med avslag å ovanberörda motioner, bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Vid betänkandet var fogad reservation av herr *Ljunggren*, som hemställt, att riksdagen måtte, med anledning av ej mindre Kungl. Maj:ts förevarande proposition än även de i ämnet väckta motionerna, antaga följande

Förslag till

förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker.

Häri genom förordnas, att förordningen den 8 juni 1923 angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, vilken förordning gäller intill utgången av juni månad 1934, skall äga fortsatt tillämpning efter nämnda tidpunkt intill utgången av juni månad 1935, dock att från och med den 1 juli 1934 2 § 1 mom. skall hava följande ändrade lydelse:

Andra kammarens protokoll 1934. Nr 37.

Ang. omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker. (Forts.)

2 §.

1 mom. Omsättningsskatten upptages vid detaljhandelsbolagens inköp av spritdrycker och utgår dels med en grundavgift av 3 kronor, för liter räknat, dels med 60 procent av det belopp, som, skatten oberäknad, betingas vid inköp av dryckerna i buteljerat skick.

Detaljhandelsbolagen äga — — — för omsättningsskatten.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Ljunggren**: Herr talman! Som reservant i detta ärende önskar jag säga några ord, innan detsamma avgöres. Kungl. Maj:ts förslag innebär uttagande av en grundavgift av 1 krona 60 öre, under det att motionärerna Åqvist och Bergman m. fl. hava i motioner föreslagit, att samma skatt skulle uppgå till 3 kronor. Bevillningsutskottet har för sin del avstyrkt dessa motioner och yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet har i huvudsak använt sig av den motivering, som utskottet använde år 1933, och sålunda använt följande fyra skäl för bifall till Kungl. Maj:ts förslag och avslag på motionerna, nämligen 1) att det icke läte sig med säkerhet bedöma, huruvida eller i vad mån den tidigare förhöjningen av omsättningsskatten medfört ökning i den olaga sprithantering, 2) att de statsfinansiella verkningarna av så stor förhöjning icke kunde överblickas, 3) att jämförelsen med Danmark och England lätt bleve missvisande och 4) att beskattningen av spritdrycker och restriktioner stå i nära sammanhang och komma att prövas i ett vidare sammanhang efter framläggande av förslaget från 1928 års spritdrycksrevision.

Gent emot dessa skäl vill jag anföra följande och sålunda liksom utskottet repetera vad förut är sagt av motionärerna och reservanten. Beträffande den olaga hanteringen vill jag säga, att dylik knappast kan bekämpas med affärskonkurrens på de lägre prisernas väg, utan genom strängt handhavande av samhällets maktmedel. Där sådana maktmedel icke finnas, böra de skapas. Jag erinrar om de konventioner, som Sverige ingått med Finland och andra stater, och i detta sammanhang vill jag med tacksamhet annotera vad finansministerna och regeringen gjort genom framläggande av förslag till innevarande riksdag, men det är tydligt, att dessa konventioner böra utökas så fort ske kan, så att de bli verkningsfulla emot smuggling. Likaså vill jag framhålla betydelsen av att det anskaffas ett större antal snabbgående bevakningsfartyg, så att det blir möjligt att övervaka, att icke smuggling förekommer. Likaså tror jag, att det vore skäl i att det bleve utökad polisbevakning och en mera rationellt ordnad sådan. Jag har velat nämna detta för att i korthet ange några exempel på de nuvarande möjligheterna att gå till storms mot smuggling, hembränning och sådant.

Beträffande de statsfinansiella verkningarna skulle jag vilja gent emot utskottet säga, att den högre beskattningen hittills visat sig giva de beräknade inkomsterna. Det har sålunda icke blivit, vad man på vissa håll förmodade eller minskade inkomster, utan det har tvärtom blivit betydligt ökade inkomster, trots att konsumtionen i viss mån minskat. För budgetåret 1932/1933 beräknades inkomsten på omsättningsskatten till 68 miljoner kronor, och det visade sig, att den kom att uppgå till ungefär detta belopp eller noga räknat 67.5 miljoner kronor, under det att förut, då skatten var betydligt lägre, det inkom 45 miljoner kronor. Det är således en betydlig ökning i trots av att beskattningen ökats. För budgetåret 1933/1934 beräknades skatten inbringa 78 miljoner kronor, och jag gissar, att ungefär detta belopp inkommit. Jag har icke sett siffrorna; de finnas icke i Kungl. Maj:ts proposition angivna.

Ang. omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker. (Forts.)

För budgetåret 1934/1935 har regeringen beräknat i stället för 78 miljoner kronor ett till 80 miljoner kronor ökat belopp i inkomst på den nuvarande skatten av 1 krona 60 öre. Sålunda kan man säga, att den höjda skatten har givit de beräknade inkomsterna och kanske mera till. Det är min övertygelse, att en ytterligare höjd beskattning skulle giva motsvarande eller ungefär motsvarande inkomstökning. Exemplet från Danmark pekar ock i den riktningen. Vi veta därtill, att i Danmark konsumtionen nedgått, sedan den höga beskattningen där infördes. Dessförinnan hade Danmark 16 miljoner kronor i spritinkomster — det var 1913 — men sedan den höga beskattningen kommit har, trots att konsumtionen sänkts, inkomsten ökats, så att den år 1929 i Danmark uppgick till, tror jag, 64 miljoner kronor.

Beträffande jämförelsen med andra länder är det ju, såsom utskottet säger, visserligen sant, att dessa länder sakna vårt restriktionssystem och att sålunda ingen jämförelse härutinnan är möjlig. Jag tror dock, att vissa lärdomar kunna hämtas från dessa länder. I fråga om konsumerade spritdrycker vill jag erinra därom, att de i Sverige nedgått med cirka 60 % jämfört med tiden före kriget. Konsumtionen i England har nedgått med 60 %, i Danmark med långt mera. I det sammanhanget kanske man kan betona liksom motionärerna, att de beivrade fylleriförseelserna nedgått, i Sverige med 50 % och i England med 74 %. I Danmark saknas fullständig riksstatistik på det området, men det lider icke något tvivel om att nedgången varit synnerligen stor. En sannolikhetsberäkning med kända faktorer visar, att nedgången icke understiger 60 %. Det är siffror, som för den, som är intresserad att studera detta spörsmål, äro värda att lägga märke till, då de ge vissa anvisningar. Då dessa länder sakna vårt restriktionssystem — som ju är avsett att minska skadeverkningsarna och som väl i många fall också gör det, det är åtminstone min tro — torde man med tämligen stor bestämdhet kunna antaga, att det är annat, huvudsakligen den höga beskattningen i dessa länder, som åstadkommit dessa verkningar. Då de sakna vårt restriktionssystem, är det icke detta, som gjort det, utan det har berott på den höga beskattningen jämte kanske åtskilliga andra lagbestämmelser, såsom i England exempelvis inskränkning av antalet försäljningsställen, förkortad försäljningstid etc.

Försäljningspriset i dessa länder är ju också rätt så betydande högre än hos oss. I England är försäljningspriset på en flaska, motsvarande $\frac{3}{4}$ liter av den allmänna drycken whisky, som före krigsutbrottet var 4 shillings — medelpriset för samma kvantitet var åren 1923—1926 12.5 shillings — för närvarande ytterligare något högre. I Danmark kostade $\frac{3}{4}$ liter av det kända märket Aalborgs akvavit 60—70 öre, men år 1917 11 kronor och år 1919 12 kronor 50 öre, ett pris som sedan väsentligen bibehållits. Det förefaller, som om det i varje fall vore anledning att se på dessa saker och undersöka, om det icke är sanning i påståendet, att den höga beskattningen åstadkommer nedgång av konsumtionen och avhjälpande även av andra missförhållanden.

Vad som sedan anföres beträffande beskattningsfrågans behandling i samband med det förslag, som kan komma att avgivas av 1928 års revision, vilket enligt utskottet torde föreligga i slutet av detta år, föranleder mig att säga, att det torde vara tämligen ovisst, om revisionen kommer att göra något bestämt förslag i denna sak. Om det sedan vid behandlingen hos andra myndigheter, när förslaget utsändes till dem för yttrande, kan komma att tillkopplas något om en sådan här högre beskattning, är omöjligt att förutse. Det är i varje fall ovisst, hur det kan komma att förhålla sig med den saken, och då menar jag, att utskottet icke haft någon anledning att på grund av det skälet underlåta att taga ställning till frågan om förhöjd beskattning.

Jag vill ock tillägga, att — något som alla känna till — utskottet och riks-

Ang. omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker. (Forts.)
dagen redan ett par tre gånger behandlat denna fråga och beslutat en högre beskattning utan att sätta detta i samband med revisionens arbete.

Slutligen vill jag tillägga, att det enligt min mening vore synnerligen lämpligt att behandla denna fråga i samband med uppgörande av förslag till inkomstberäkning för nästa budgetår. Det händer, att om man vill gå denna väg att genom en dylik ökad skatt anskaffa medel för staten, man slipper att ytterligare öka den ödesdigert växande upplåningen, som synes var och en icke böra främjas, utan i stället andra medel i största möjliga utsträckning anskaffas.

Herr talman! Detta är i korthet några av de synpunkter, som jag ansett mig böra framföra såsom reservant, då denna fråga inom kort kommer att avgöras, jag gissar i enlighet med bevillningsutskottets förslag. På grund av vad jag sålunda anfört och då jag tror, att en högre beskattning än den nuvarande skulle verka i hög grad konsumtionshämmande och sålunda till gagn för nykterhetstillståndet i landet, ber jag, herr talman, att vördsamt få yrka bifall till reservationen.

I detta yttrande instämde herrar *Sandberg* och *Aqvist*.

Herr *Olsson* i Gävle: Herr förste vice talman! Det är icke min avsikt att taga upp någon debatt med herr *Ljunggren*. Jag skulle vilja säga, att personligen har icke jag och jag tror icke någon, som följt dessa spörsmål, någon anledning att förneka, att den höjda beskattningen i England och Danmark har verkat kolossalt i konsumtionsbegränsande riktning. Jag tror, att man överhuvud taget icke behöver diskutera den saken, och sedan är det bara frågan, om man vill gå den vägen eller om man icke vill det. Det har emellertid icke för bevillningsutskottet i år varit på något sätt avgörande. Bevillningsutskottet har nämligen utgått ifrån, att detta spörsmål, när man behandlar det ur motionärernas synpunkt, måste ses delvis på annat sätt än det hittills setts. Hittills har man behandlat det ur rent statsfinansiell synpunkt. När man går över till att behandla det så att man direkt sätter in beskattningen såsom syftande till konsumtionsbegränsning, måste det givetvis medföra, att hela denna sak behandlas i samband med de linjer för ett nytt försäljningssystem, som man kan komma att slå in på. Att bara knyta skatten till det nuvarande systemet, är såvitt jag kan förstå möjligt, så länge man håller sig omkring nuvarande beloppet. Men i samma mån man ökar denna beskattning, är den synpunkten icke längre hållbar. Jag vill icke alls förneka, att herr *Ljunggren* har rätt i alla sina synpunkter, och jag kan i många av dem ansluta mig till honom, men jag hävdar den meningen, att det ärende, som här av motionärerna förts fram, skall tagas upp till prövning, när riksdagen går att taga ställning till linjerna för en kommande försäljningslagstiftning. Om nu icke 1928 års revision kommer att taga upp detta problem, något som jag skulle i hög grad beklaga, om den icke gjorde, så är det dock antagligt, att riksdagen icke kan gå omkring detta problem, när riksdagen går att behandla, hur den kommande försäljningslagstiftningen skall se ut. Det är överhuvud taget omöjligt, såvitt jag kan förstå, att genomföra en ny försäljningslagstiftning i detta land utan att taga en bestämd ställning till vilken roll beskattningen skall komma att spela i denna försäljningslagstiftning. Om riksdagen är på det klara med att den icke vill följa skattevägen, må man taga det ansvaret. Vill man gå vägen att använda beskattningen, är det givet, att man måste vidtaga förändringar i försäljningslagstiftningen därefter. Jag ber att få påpeka, att flera i bevillningsutskottet i princip dela herr *Ljunggrens* synpunkter, men herr *Ljung-*

Ang. omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker. (Forts.)

gren är ensam reservant därför att vi övriga ställa oss på den linjen, att spørsmålet bör behandlas icke nu utan i samband med rusdrycksrevisionen.

Jag skall icke taga upp, herr förste vice talman, någon vidare debatt med herr Ljunggren. Jag vill bara erinra om att i betänkandet står icke, att vi icke tro oss kunna överblicka de statsfinansiella verkningarna av den nu gällande skatten, utan det är fråga om detta, om skatten ökas på sätt som motionärerna föreslagit. Och det må ursäktas oss, om vi kunna säga, att vi kunna överskåda verkningarna av en skatt på 1 krona 60 öre, men att vi, om vi lägga en skatt av 3 kronor för liter — således i det närmaste en fördubblad skatt — bli litet tveksamma, då det gäller att överskåda verkningarna.

Bevillningsutskottet har överhuvud taget, herr förste vice talman, icke gått in på en verklig realprövning av skattefrågan. Den realprövningen anser bevillningsutskottet skall ske, när rusdrycksrevisionen blir färdig med sitt arbete och resultatet av detsamma förelägges riksdagen. Jag hemställer under återopande av dessa synpunkter om bifall till utskottets förslag.

Herr Lithander: Herr talman! När denna fråga var före i fjol, stod jag för en reservation, vari jag framhöll, att då det enligt min mening kunde befaras, att den olaga spritdryckshanteringen komme att ökas, jag ansåg en ökning av priset på spritdrycker böra åtföljas av lättnader i gällande restriktionsbestämmelser, samt med hänsyn därtill yrkade, att den i 2 § förordningen om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker stadgade grundavgiften måtte bestämmas till 1 krona för liter räknat, d. v. s. samma pris, som gällde före Kungl. Maj:ts proposition i fjol. Jag avlämnade, herr talman, när det definitiva beslutet fattades av bevillningsutskottet, i år en likalydande reservation, men av något missöde har den fallit bort och följaktligen icke kommit med i utskottets betänkande. Jag har fortfarande samma uppfattning i denna fråga som i fjol, att om man icke inför några lättnader i restriktionerna, när man höjer priset, åstadkommer man en direkt premiering av den olaga spritdryckshanteringen.

Nu ha vi i år fått en kungl. proposition, som går ut på att man skall träffa särskilda bestämmelser mot spritdryckshanteringen i Bottniska viken. Det skall icke finnas någon tre-milsgräns längre, utan man ansåg sig tvungen att genom propositionen få denna sak reglerad. Detta ger ju belägg för min uppfattning, att man här har att göra med ett problem, som icke kan lösas på vanligt sätt. Och jag vill i detta sammanhang säga, att, även om det lyckas att täppa till Bottniska viken, finns det en lång landgräns uppe i Norrland, som det icke finns vare sig fysiska eller ekonomiska möjligheter att täppa till, utan där blir det en olaga hantering — det må vara smuggling eller hembränning. Om de, som äro intresserade av dessa frågor, vilja studera exempelvis tidningen Norra Västerbotten för den 19 maj 1934 — och jag gissar även några andra nummer — skola de komma underfund med i vilken utsträckning denna olaga hantering försiggår. Jag är följaktligen av alldeles motsatt uppfattning än den, åt vilken min ärade kamrat i bevillningsutskottet, herr Ljunggren, gav uttryck. Han tyckte, att vi blott skola öka priset, och att frågan därmed löses. Han yttrade även i sitt anförande bland annat, att enligt hans mening skulle en ökad polisbevakning gent emot smugglarna vara botemedlet. Huru vill herr Ljunggren ordna polisbevakningen vid den norrländska gränsen? Det finns icke så mycket polis i Norrland, att den kan sköta den saken, och icke i mellersta och södra Sverige heller. Det går helt enkelt icke, utan den enda väg, på vilken vi kunna komma fram, är att försöka komma till förnuf-

Ang. omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker. (Forts.)
tigare restriktionsbestämmelser. Jag är lika varm nykterhetsvän som herr Ljunggren, men jag tror, att jag är litet förståndigare i dessa frågor. Jag menar, att man måste se det levande livet, sådant det i verkligheten är, och icke bygga upp några luftslott, som skulle trilla ned.

Herr Ljunggren sade, att en höjd skatt skulle öka inkomsterna. Jag be-
tvivlar det högeligen. Man får ju här veta, vad staten i det ena eller andra
skatteläget får in. Det få vi fram av siffrorna. Kan emellertid herr Ljung-
gren ge ens en antydning om vad som går staten förbi, vilka kvantiteter av
sprit som smugglas in utöver den sprit, som bevakningen lyckats få fatt på,
huru mycket sprit som så att säga går värdshus förbi och obeskattad sprides
ut över landsbygden och städerna? Här är det en ärad talare från Västerås,
som upprepade gånger framhållit, vilket elände som är den direkta följden
av de nu rådande förhållandena, t. ex. på dansbanor och andra ställen, där
smuggelsprit bjudes ut. Det blir följden av att de nuvarande bestämmelserna,
även om de tillkommit i den bästa avsikt — jag bestrider icke, att man önskat
klara den saken — äro sådana, att de laglydiga, lojala och måttliga männi-
skorna i landet träffas av detta, medan de andra, som man vill komma åt,
icke träffas däraf, utan de hänvisas till den langade spriten och till hembrän-
ning. Jag får verkligen lov att säga, att man måste ställa sig betänksam
inför vad som nu händer och sker. Man får komma ihåg, att det är icke blott
en krona och 60 öre per liter utan även 60 % av värdet på den vara, som säljes,
som utgår i skatt. Detta är ingalunda någon liten skatt. När den ytterligare
höjts, icke fullt till det dubbla av den förutvarande grundavgiften, men i alla
fall väsentligt, då har man gått utöver gränsen för det tillhöriga. När jag
framställde yrkandet om att vi icke skulle gå utöver den förra skattesatsen,
riktade man till mig den frågan, var jag ville taga de miljoner kronor ifrån,
som vi med en återgång till den gamla skattesatsen skulle förlora. Vi borde
enligt min mening avveckla, i den mån det ske kan, det nuvarande restri-
ktionssystemet, som i alla fall kostar staten, såvitt jag icke missminner mig,
något över 14 miljoner kronor per år att upprätthålla. Jag har siffror, bely-
sande detta, hemma, fastän jag har dem icke till hands nu.

Herr Ljunggren sade bland annat, att, när man höjde priset på brännvin i
Danmark, gick förbrukningen ned. Det är möjligt. Men har herr Ljunggren
tänkt på i vad mån den vanliga ölförbrukningen i Danmark såsom en direkt
följd härav gått upp? Detta nämnde icke herr Ljunggren i sitt anförande.
Ett direkt exempel på huru det verkar, när man över hövan höjer priset, är då
man i Danmark införde beskattning på s. k. luxus-öl, ty då skatten höjdes,
gick förbrukningen tillbaka, så att staten icke fick tillnärmelsevis, vad den
förut fått. Samma erfarenhet har man gjort i England. En normal, rimlig
beskattning tål förbrukningen, men går man över märket, reagerar allmänhe-
ten mot det. Herr Ljunggren framhöll, att åtgärden att höja skatten i Dan-
mark var efterföljansvärd. Det är möjligt, att i samband med mindre restri-
ktioner en förhöjning kan äga rum, men jag vill fästa uppmärksamheten på att
det råder högst betydligt skilda förhållanden i vårt långsträckta, med skär-
gård så gott som överallt omgivna land och i Danmark med dess mycket lätt-
bevakade land- och relativt lättbevakade sjögränser.

Jag kan, herr talman, för mitt vidkommande icke se annat än att den linje,
som jag i följel ansåg vara den riktiga, även i år är riktig, och min uppfattning
innebär sålunda, att vad som var rådande i avseende på skattebeloppets höjd
före tillkomsten av Kungl. Maj:ts proposition förra året bör man nöja sig
med, intill dess man får se, vad denna mycket långsamt arbetande 1928 års
s. k. rusedryckskommitté slutligen kommer fram med.

Därför ber jag, herr talman, att få yrka avslag på Kungl. Maj:ts proposi-

Ang. omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker. (Forts.)
tion, som innebär status quo, och att i stället återgång till den förutvarande grundavgiften, alltså en krona per liter, äger rum.

Med herr Lithander förenade sig herr *Bengtsson* i Kullen.

Herr Äqvist: Herr förste vice talman! På ett område synes mig, att svenskarnas organisationsförmåga och ekonomiska intresse icke varit tillräckliga, och det är, när det gäller spritbeskattningen och spritförsäljningssystemet. Beträffande spritbeskattningen vore det ju lämpligt att här försöka gå den väg, som jag föreslagit i min motion, till en höjd skatt och pröva sig fram, om det är rätta vägen för att få större inkomster för staten, då ju staten så väl behöver taga vara på alla möjligheter i den vägen.

Nu hör jag, att man icke kan vara säker på att 1928 års rusdryckskommittéerade komma att taga upp denna fråga om en höjd spritbeskattning. Jag blev mycket överraskad av detta — eljest hade jag icke tänkt begära ordet — och vill uttala min förvåning över att en ledamot av kommittén kunnat meddela detta. Jag håller med herr Olsson i Gävle om att, även om kommittén icke kommer fram med något förslag i den riktningen, bör riksdagen ändå icke gå förbi den frågan, när den, såsom jag hoppas, kommer upp till nästa år. Enligt mitt förmenande är det den rätta vägen att genom en höjd beskattning komma fram till en minskad spritkonsumtion, och man får också, enligt vad man sett av förhållandena i Danmark och England, möjlighet till större inkomster. Jag tror icke, att svenskarna skilja sig så oerhört mycket från danskarna och engelsmännen i det avseendet. De äro nog ganska lika, när det gäller intresse och smak för sprit.

Beträffande försäljningssystemet är frågan därom nu icke aktuell, men jag har den uppfattningen, att man genom en höjd beskattning också skulle komma ifrån restriktionssystemet. Jag anser nämligen, att det vore en fullkomlig olycka för vårt land att ha ett restriktionssystem, som ger de unga, när de nått en bestämd ålder, intresse för sprit. Förbrukningen har säkerligen icke på långt när varit så stor, innan vi fingo detta restriktionssystem. Jag hoppas därför, att, när denna fråga kommer upp, man skall komma fram till en bättre lösning på andra vägar än dem, som vi nu gått. Jag tycker mig förstå, att någonting sådant framgick av herr Olssons i Gävle yttrande.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som avgivits av herr Ljunggren.

Herr Ljunggren: Herr talman! Jag vågar verkligen icke bedöma vem som är den mer eller mindre förståndige i denna fråga, såsom herr Lithander gjorde. Det tror jag vi få överlåta åt andra än företrädarna för de olika linjerna. Skulle det vara rätt, som är i mitten, skulle det ju vara bevillningsutskottet, som har rätt, eftersom herr Lithander vill gå från 1 krona 60 öre ned till en krona och jag vill gå upp till tre kronor. Vill herr Lithander nu försöka konkurrera ihjäl smugglarna och brännvinsbrännarna genom att göra denna vara så billig som möjligt, så att de icke anse sig ha anledning att vara lönnbrännare eller smugglare längre, då förstår jag rakt inte, varför herr Lithander stannar vid en krona, ty det är ju också dyrt, såvitt jag förstår. Skall man försöka få bort smuggling och hembränning med det nuvarande systemet, nödgas man nog gå ned till självkostnadspriset eller till det lägsta pris, till vilket man kan gå ned, då det gäller denna vara. Om vi ginge den vägen och gjorde varan så billig som möjligt och dessutom togo bort alla restriktioner, som herr Lithander vill, så att icke någonting skulle vara i vägen för folk, när det gällde att komma över denna vara, så tror jag visserligen, att det skulle vara en

Ang. omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker. (Forts.)
 väg till att här i landet få en legal förbrukning i stället för så mycken illegal sådan. Men i vad mån det kan ha olika inflytande på det allmänna nykterhetstillståndet, om brännvinet är en legal eller illegal vara, vet jag icke. Var och en torde säkerligen förstå, att skillnaden mellan supare av den ena eller andra sorten är mycket liten och verkningarna bli ungefär desamma. Det är emellertid så, att ordet legal låter behagligare än ordet illegal. Skall herr Lithander förorda något verkligt system, enligt sin tankegång, tror jag, att han måste fullfölja sin tanke och icke blott gå ned till en kronas skatt utan gå betydligt längre ned på skatteskalan.

Vad restriktionerna beträffar, säger herr Lithander, att de skola vara förnuftiga, men herr Lithander har icke själv givit ett enda förslag till dylika restriktioner. Jag vet sålunda icke, vad herr Lithander menar med »förnuftiga». Jag tycker, att om man så starkt kritiserar något, skall man själv ha ett förslag att komma med. För min del får jag lov att säga, att, då jag år 1917 satt i bevillningsutskottet — och jag tror, att även herr Lithander då var med där — när detta restriktionssystem beslutades, var jag en av reservanterna mot det då framlagda förslaget till restriktionssystem. Jag vill säga detta till herr Lithander och andra, som möjligen förmena, att jag på något sätt nu vill stå såsom garant för det nuvarande restriktionssystemet, som jag, när det år 1917 infördes, var reservant mot i bevillningsutskottet och sedan röstade mot i kammaren.

Därmed är emellertid icke sagt, herr Lithander, att icke detta restriktionssystem jämfört med det förutvarande kan ha betydande förtjänster, som även herr Lithander måste erkänna på sin kant, såsom jag även på min måste erkänna det, och det är väl också därför, gissar jag, som varken herr Lithander eller jag gjort så värst stora ansträngningar för att få bort det, innan vi kunna få något bättre i stället.

Jag vill uttryckligen deklarerera, att jag tror, att de relativt gynnsamma siffror, som Sverige kan uppvisa, när det gäller konsumtionsminskning och minskningen av fylleriförseelser och sålunda det förbättrade nykterhetstillståndet överhuvud taget, i mycket hög grad kunna bero på detta restriktionssystem, naturligtvis också inte minst på den uppfostran, som folk fått genom nykterhetsföreningarna och på annat sätt. Jag skall emellertid icke gå in på en diskussion härom, då det väl blir tillfälle därtill, när revisionen kommer och herr Lithander går in för avskaffande av alla restriktioner och möjligen jag, om jag är närvarande, går in för en fortvaro av en hel del restriktioner, som jag tror, att man måste ha, herr Lithander, även om det icke blir de, som vi nu ha, utan vi möjligen kunna få bättre.

Jag har icke förbisett landgränsen i Norrland och icke heller sjögränsen utefter kusten, men jag förmenar, att många av de miljoner, som vi nu använda på annat sätt, borde användas för att upprätthålla lagarna i landet, när det gäller dessa förhållanden.

Herr Lithander klagade över det dyra restriktionssystemet. Jag tror, att det möjligen i längden skulle kunna bli billigare, om man använde några av spritmiljonerna till de åtgärder, som jag här antytt, nämligen till snabbgående bevakningsfartyg på sjön och en utökad bättre polisbevakning på land. Naturligtvis menar jag icke, att polisen skall stå i någon slags kedja vid gränserna, men det är i alla fall bättre med ett ypperligt polisväsende med tillräckligt och kunnigt manskap än med ett dåligt polisväsende och för lite manskap. Jag har gått igenom dessa saker under många år i de rusdryckskommittéer, som jag tillhört, och jag har funnit, att t. o. m. på det ställe, där man kunde vänta, att polisbevakningen borde kunna vara tillräcklig och kunna utöva en god verkan, nämligen utefter hela kusten från Norrköping omkring Skåne till

Ang. omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker. (Forts.)

Göteborg, har det funnits endast en fåtalig polispersonal, som hade att övervaka lagens tillämpning. Det är med kännedom om detta, som jag här vågat i korthet — jag kunde ju icke gå in på allt — hänvisa till den väg, som herr Lithander anser, att vi icke skola beträda.

Vad beträffar priset på den sprit, som olagligen säljes, vet herr Lithander lika väl som jag, att priset är 3, 4 å 5 gånger högre än det pris, som man får betala för den legala varan. Det känna vi mycket väl till.

Jag vill gentemot herr Lithander, då han säger, att jag i fråga om Danmark icke talade om att ölförbrukningen stigit, blott hänvisa till att mitt anförande icke var lagt så, att jag skulle gå in djupare i detta ämne utan ville komma ifrån mitt reservationstal så fort som möjligt. Jag vill emellertid nämna för herr Lithander, att enligt de undersökningar, som gjorts på ort och ställe, har ölförbrukningen visserligen stigit i Danmark, men samma år har den i proportion stigit betydligt mera i Sverige. Däremot vill jag tillägga, att vinförbrukningen i Danmark under tiden ökats i en, såsom jag tycker, alltför hög grad. Det är därför, herr talman, som jag för min del hittills icke har kunnat gå in för det s. k. danska systemet, nämligen att släppa alla restriktioner, eller, som man populärt brukar säga, släppa spriten loss, blott det blir en höjning av priset på litrarna, exempelvis till 12 eller 13 kronor. Jag har bekämpat ett sådant system och kommer säkerligen att fortsätta att göra det, i den mån jag får med saken att skaffa, icke minst med hänsyn även till erfarenheterna från Danmark.

Herr Lithander sade något om att det var de måttliga, som skulle komma att drabbas av den höjda beskattningen. Ja, herr Lithander har rätt. Det är naturligtvis de ordentliga och sparsamma människorna, vilka ifall spritpriserna avsevärt höjas, avstå från sina eljest vanliga kvantiteter. Det är alldeles riktigt, men jag har för mig, att icke ens de ordentliga och de s. k. måttliga ta någon egentlig skada av att bli ännu mera måttliga och av att i ännu högre grad avstå från spritdrycker. Herr Lithander kan väl ändå icke säga, att spriten hör till livets nödtorft.

När herr Lithander säger, att restriktionerna skola tagas bort, så vill jag för min del påpeka, att vissa av de restriktioner, som vi ha, och kanske de nu mest förhatliga egentligen icke äro till för de måttliga och ordentliga utan för missbrukarna. Det är därför, som jag, samtidigt med att jag vill höja beskattningen för att avhålla redliga och bra och ekonomiskt beräknande människor från att lägga ned sina pengar på sprit, vill ha lämpliga restriktioner, om jag får använda det uttrycket, så att de, som äro oordentliga, tvingas att i största möjliga mån bliva ordentliga. I den riktningen går också hela vår nuvarande lagstiftning, herr Lithander, och detta skola vi icke avstå ifrån.

När herr Lithander sålunda med frejdigt mod talar om att utan vidare avveckla vårt nuvarande restriktionssystem, vill jag säga, att herr Lithander enligt min mening talar lättsinnigt. Vi få nog se till, att vi, även om vi icke alltid skola behålla alla restriktioner, som vi nu ha, dock få sådana i stället, som äro minst lika goda och om möjligt bättre, när vi skola till att lagstifta vidare. Men på samma gång böra vi få en lämplig och verksam beskattning, ty ända sedan 1854 års riksdagsbeslut har här i Sverige såsom en restriktionsfaktor ingått en viss beskattning, avsedd att avhålla folk i största möjliga mån från att i övermått köpa spritdrycker, men jag skall icke, herr talman, gå vidare in på den saken.

Jag vill slutligen endast säga till herr Olsson i Gävle, att jag fullerväl förstår hans synpunkter, och hade bevillningsutskottet inskränkt sig till att säga, att med hänsyn till att vi eventuellt nästa år få behandla denna sak och att frågan då bör tas upp i ett sammanhang, så skulle jag icke egentligen haft

Ang. omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker. (Forts.)
 något att invända. Bevillningsutskottet har emellertid icke nöjt sig härmed utan gått in i sakdiskussion på en tre, fyra punkter, och jag har då funnit det lämpligt att bemöta vad utskottet därvidlag har sagt.

Jag är tacksam mot herr Olsson för hans instämmande i övrigt i min tankegång. Jag tror, att han och jag och för övrigt allt nykterhetsvänligt folk här i landet äro överens i den delen, fastän man naturligtvis kan diskutera den lämpliga tidpunkten för ett genomförande av det ena eller det andra.

Jag har därutöver endast velat meddela, att jag tror icke, att beskattningsfrågan kommer att tas upp av revisionen denna gång, och att man därför icke har anledning att uppskjuta behandlingen av frågan om ökad beskattning just i avvaktan på revisionens förslag.

Herr Lithander: Herr talman! Det finns ett gammelt mycket känt svenskt ord, som är översättligt till främmande språk utan att omskrivas till en hel mening, och det är ordet »lagom». Det är också understundom svårt att veta vad som är lagom, och det förefaller mig, som om herr Ljunggren i detta fall hade visat, att han icke förstår vad som skall anses vara lagom.

Jag har för min del här sagt, att jag anser en beskattning av 60 procent av värdet och 1 krona per liter vara lagom i stället för 1 krona 60 öre, som Kungl. Maj:t föreslår, eller 3 kronor, som herr Ljunggren anser vara det riktiga. Herr Ljunggren är då missbelåten med mig och säger, att herr Lithander borde gå ned till självkostnadspriset. Nej, herr Ljunggren, det vill jag icke. Jag vill, att man skall försöka komma fram till något, som man kan beteckna såsom lagom. Man skall icke gå ända ned i botten, ty staten behöver också inkomster. Min uppfattning är den, att staten får i realiteten mera vid en skatt av 1 krona än vid en skatt av 1 krona 60 öre, därför att den sistnämnda skatten ökar den kvantitet, som går förbi all beskattning. Jag tycker det vore förståndigare — förlåt att jag använder det ordet, herr Ljunggren — om man här i landet hölle sig till en skattesats, som icke direkt premierar smuggling, ty på den får staten ingenting alls. Är det icke riktigare och förståndigare, att man väljer en norm, som gör, att de, som eljest bli hänvisade till den utländska smuggelspriten, kunna med den samtidiga lättnad i restriktionerna, som jag talade om, få tillgång till en vara, som i alla fall tillför svenska statsverket och finansministern, som har mycket ont om pengar för närvarande, de medel, som behövas? Det tycker i varje fall jag är en förnuftig väg.

Vad sedan restriktionerna beträffar, hade jag i går tillgängligt ett utdrag över hur ytterligt noggrant man följer snart sagt varenda individ i riket och stänger ute vissa kategorier. Dessa individer bli härigenom direkt hänvisade till smuggelspriten just tack vare gällande restriktioner. Nu anmärker herr Ljunggren, att jag icke kommit med något förslag till ändrade restriktioner. Det är väl ändå litet väl mycket begärt, att jag ensam skall kunna komma med definitivt utarbetade lagförslag och bestämmelser, när en nykterhetskommitté, bestående av våra experter på detta område, sedan år 1928 icke har kunnat komma med något. Jag tror i alla fall, att om man fick litet tid på sig och man hade rätt att begära, att det förslag, man kommer fram med, skulle godtagas, så skulle det vara möjligt att på ganska kort tid komma med ett utarbetat förslag, som i vida högre grad än det nuvarande systemet skulle tillgodose icke minst nykterhetsintresset. Jag är av den livliga övertygelsen, och jag är ledsen över att man skall behöva vara det, att uppriktiga och varma nykterhetsvänner här i landet, som ha ägnat sin tid och sina krafter och sitt intresse åt att lösa dessa frågor, ha faktiskt genom de anordningar, som träffats många gånger gjort sin sak en otjänst. Man har lett

Ang. omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker. (Forts.)
in utvecklingen på felaktiga vägar. Jag kan icke komma ifrån den uppfattningen, och jag vet, att den delas av många ute i landet. Jag säger icke ett ont ord om avsikterna, ty jag tror, att man menar väl och vill det rätta, men man har som sagt kommit in på felaktiga vägar.

Jag skall nämna ett exempel på verkningarna av det nuvarande restriktionssystemet. När människor förr i världen skulle ha hem vin eller sprit, gingo de till sin vinhandlare och köpte det lilla, de behövde, och det var då aldrig egentligen fråga om någon upplagring av sådana drycker. Nu ha nykterhetsvännerna ordnat det så, att det knappast finns en person i riket, som icke tar ut den kvantitet, som han har rätt att få, med påföljd att det i hemmen finns vida mera både av vin och sprit än det någonsin fanns före tillkomsten av det s. k. restriktionssystemet. De, som icke kunna få motböcker, köpa i stället smuggelsprit. Är det verkligen ett tillstånd, som bör vidmakthållas år efter år? Skall det verkligen behöva vara så, att man måste dra med tång för att få ut något av en kommitté, därför att det bara skall utredas och utredas? Nej, herr talman, vi äro inne på galna vägar.

Vidare vill jag säga, att om det har inträtt en förbättring i nykterhetstillståndet, tror jag ingalunda detta beror på det nuvarande restriktionssystemet. Man skulle tvärtom i många fall kunna säga, att en förbättring inträtt i trots av detta. En starkt bidragande orsak till denna förbättring ligger i den ändrade uppfattning, som svensk ungdom i vida kretsar nu har i dessa frågor. Fostran till friluftsliv har gett en helt annan syn på tingen många gånger. Detta uteliv i verkligt god mening, detta friluftsliv, sport och tävlingar och annat har medfört, att man icke har samma behov av spriten som förr. Även andra saker, till exempel den ökade smaken för frukt, ha haft mycket stor betydelse i detta fall. Överhuvud taget har naturligtvis också upplysningen på detta område bidragit. Det anses mindervärdigt och såsom en skam mera nu än förr, när icke ungdomen eller vem det vara månde kan bibehålla herraväldet över sig själv. I det fallet är jag säker om att de inregistrerade nykterhetsvännerna kunna räkna på stöd och bistånd från var och en, även om man på en eller annan punkt bekämpar deras politik i övrigt.

Herr Ljunggren nämnde änyo några ord om snabbgående båtar och poliser i sitt sista anförande. Jag tycker, att den erfarenhet man har från Amerika om vart snabbgående båtar och poliser och annat till slut leder, borde för en så upplyst nykterhetsvän som den ärade talaren vara tillräckligt för att han skall finna, att på den vägen går det icke att komma fram, hur fort än båtarna gå.

Det kan ju hända, att de, som bo inne i landet, exempelvis i Örebro, icke ha precis samma erfarenhet på detta område som de människor ha, som bo vid kusten, det må vara vid Bottenhavet eller på västkusten. När man är ute på sjön, och jag är ibland ute på sjön, så ser man här och var en liten flytande pjäs, men det man icke ser är det, som icke flyter. Det är det, som ligger nere på botten, förankrat i en tågända. Med de kunskaper, som nutidens människor ha om sjökort, i varje fall de, som syssla med denna näring, vet man precis var man lagt ut det. Dunkar heter det, herr Ljunggren. De veta precis var de ligga, så att de kunna hämta dem och sprida dem ut över landet, varvid de även komma till de dansbanor, som den ärade talaren från Västerås många gånger har erinrat om. Det är sådant man icke kommer till rätta med vare sig med snabbgående båtar eller med poliser. Om det skulle vara något, skulle det vara understundom stillaliggande båtar, som äro ute och söka i skärgården. Då kan man möjligen hitta något, men går man för fort, så ser man icke dessa pjäser. Det är vår erfarenhet från kusterna.

Den ärade talaren sade, att spriten hör väl icke till livets nödtorft. Ja, det

Ang. omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker. (Forts.)
händer dock ibland. Jag har själv minne av ett tillfälle, då en av mig personligt högt uppskattad varm nykterhetsvän var mycket förkyld, han hade ingen konjak, men det gav jag honom, och han kryade på sig.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr **Olsson** i Gävle: Herr talman! Jag ämnar icke blanda mig i tvisten mellan herr Lithander och herr Ljunggren om hur de tänka sig saken ordnad, utan jag begärde närmast ordet med anledning av herr Lithanders yrkande. Jag vill nämligen påstå, att detta yrkande står icke alls i överensstämmelse med vad herr Lithander här står och säger om att han är så förständig i denna fråga. Ett yrkande om en skatt på 1 krona, när skatten i över ett år har utgått med 1 krona 60 öre, måste ju innebära, att herr Lithander är beredd att utan vidare i ett enda streck beröva statskassan i runt tal 12 å 15 miljoner kronor, såvida han icke förutsätter, att sänkningen till 1 krona skulle öppna en sådan stormsupning här i landet, att vi skulle få igen det på det sättet, men det står ju å andra sidan icke i överensstämmelse med herr Lithanders nyss omtalade nykterhetsintresse. Jag menar, att ett hävdande av den synpunkten, som herr Lithander talade om, kunde ha gått för sig, när vi sista gången tvistade om skatten, alltså när den höjdes till 1 krona 60 öre, men sedan riksdagen redan fattat beslut om den saken, tror jag icke det är skäl uti att göra några förändringar, innan vi ha valt oss en ny utgångspunkt. Jag skulle därför vilja säga, när man här talar om vem som är förständigast och förnuftigast, att då tror jag, att herr Ljunggren är den förständigaste, då han säger, att egentligen är bevillningsutskottet förnuftigast i frågans nuvarande läge.

Till sist skulle jag vilja säga till herr Lithander, att även om jag kan ge honom rätt i åtskilligt av den kritik, som han riktade mot det nu rådande försäljningssystemet, så tror jag, att vi å ömse sidor — vi må heta Lithander eller Ljunggren eller vad som helst — göra klokt uti att försöka förstå, att skall det bli något av den nya försäljningslagstiftningen och skall det bli något hållbart, så kan det icke åstadkommas på så sätt, att den ene eller den andre säger, att så skola vi ha det, och får jag det icke så, så är det orimligt och oförnuftigt. Jag tror, att skola vi kunna bygga upp en hållbar försäljningslagstiftning i detta land, få vi försöka förstå varandras synpunkter. Vi måste försöka förstå varandra och gå varandra till mötes så länge det resultat, till vilket vi vilja komma, står någorlunda i överensstämmelse med sunt förnuft. Längre tror jag i varje fall icke vi kunna komma.

Herr **Ljunggren**: Herr talman! Jag tycker icke precis om att tvista med min vän Lithander i denna fråga, då vi ju voro så sams i en annan fråga, nämligen då det gällde monopolkontrollutredningen. Då kunde vi ju rent av ta varandra i famn och säga, att vår mening hade vunnit riksdagens bifall till gagn för det hela. Därför är jag också litet fundersam, att vi icke kunna någorlunda samsas i denna fråga, när både herr Lithander och herr Ljunggren kanske äro de mest nykterhetsvänliga i hela bevillningsutskottet, om allt kommer till kritan.

Nu sade herr Lithander många goda saker, som jag icke skall upprepa, och talade bland annat om en sak, som vi nykterhetsvänner lagt mycken vikt vid, nämligen nykterhetsundervisning, varigenom en förbättrad uppfattning kommit till stånd hos den svenska ungdomen. Vi ha också propagerat för att öka smaken för frukt, ty vi veta, att för dem, som äta mycket frukt, smakar brännvinet rent av illa, efter vad man sagt oss. Jag har icke själv provat saken men har hört det av dem, som känna till det.

Jag inregistrerar naturligtvis med tacksamhet den eloge, som herr Lithan-

Ang. omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker. (Forts.)

der gav de inregistrerade nykterhetsvännerna. Det är minsann icke alltid ett så oförbehållsamt erkännande ges i en debatt sådan som denna.

När herr Lithander sedan ville tilldela nykterhetsfolket äran för de anstalter, som blivit träffade, och som han klandrar, så vill jag säga, att hade nykterhetsfolket fått bestämma, när dessa s. k. anstalter beslötos, så hade de för visso icke blivit sådana som de nu äro. Dessa anstalter ha genomdrivits av herr Lithanders meningsfränder, vilka år 1917, då nu gällande restriktions-system infördes, fingo hjälp av ett mindretal nykterister, som gingo över och hjälpte dem att få igenom förslaget, under det att vi andra röstade emot det-samma. Det är sanningen, herr Lithander, och jag har anledning att ytterligare peka på den. Det tycks behövas repetition.

Sedan raljerade herr Lithander en smula om de små prickar på västkusten, som visade, var dunkarna funnos, och om de av mig påtalade snabbgående bevakningsbåtarna. Det förvånar mig, att herr Lithander med sin inställning icke önskar, att knopen bli färre än nu för polisbåtarna, så att de skulle kunna se dunkarna ännu bättre och ej köra förbi. Så oskuldsfull är jag verkligen inte, att jag inte känner till vad dunkar är, herr Lithander. Jag har sysslat med nykterhetsfrågan alltför länge för att inte känna till, vilka olagligheter som begås av dem, som bryta mot nu gällande lag. Men dessa människor borde vi väl stämpla som lagbrytare i stället för att skämta med deras lagbrott.

För övrigt är det väl icke bara de små dunkprickarna i sjön, som polisen skall ha ögonen på. Det finns smuggelfartyg, som det icke behövs några förstoringsglas för att se, som smita undan, just därför att de ha två, tre gånger så stark fart som polisbåtarna, som sätta efter dem. Det borde herr Lithander veta. Att diskutera mera därom nu skola vi kanske undvika.

Jag tror för min del, att förhållandena i vårt land, när det gäller folkets inställning till gällande lag, nog är åtskilligt annorlunda än på en del andra håll, exempelvis i Amerika som herr Lithander nämnt. Beträffande våra myndigheter vågar jag påstå, att fastän vi kunna ha mycket att invända gentemot deras sätt att handlägga dessa ärenden, kanske särskilt myndigheternas lagtillämpning, så få vi ändock medge, att så långt vi ha funnit, våra myndigheter kanske måste räknas till de bästa som finnas. Under sådana förhållanden är det väl något att hoppas, menar jag, om man får, som herr Lithander säger, en förnuftigare lag, som skall tillämpas. Jag anser för övrigt, att en myndighet icke har rättighet att dispensera från någon som helst lag, så länge den finns. En lag skall efterlevas.

Sedan raljerade herr Lithander smått med min inställning till spritförtäring — jag är ledsen att behöva beröra det — liksom om jag och mina meningsfränder hade något att invända mot spriten som medicin, mot användandet av sprit vid läkarbehandling. Det ha vi aldrig haft. Vi ha tvärtom i våra löften sagt, att vi avhålla oss från sprit såsom njutningsmedel. Sedan är det en annan sak, om en och annan bryter mot sitt löfte, ty även människor, som avgivit nykterhetslöfte, ha brutit mot ett sådant löfte, liksom människor, som avge andra löften, kunna bryta mot dessa. Men det är väl inte något att rekommendera. Alltså, herr Lithander, ge gärna sprit åt människor, som på grund av sjukdom äro i behov av sprit som medicin men ge dem det med förstånd och helst efter läkares ordination.

I fråga om ordet lagom vill jag säga, att det diskuterats mycket om detta lagom. Jag, och säkerligen många med mig, har försökt att få klarhet i vad som egentligen menas med det. Jag hörde exempelvis en gång en gubbe, som sade, att sex supar är lagom. Man har rätt undra, varför det just skulle vara sex. Jag har hört andra tolkningar och för min del funnit, att det där ordet lagom är som någon sorts guttaperka. Vad som är lagom för en är inte lagom

Ang. omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker. (Forts.)
 för en annan. Om t. ex. herr Lithander och jag skulle gå på ett gästabad, tror jag väl, att vi skulle använda spriten ganska hyggligt, så att vi nog skulle kunna knoga oss hem någorlunda. Men om vi hade var sin bil att köra, herr Lithander och jag, bleve det kanske sammanstötning, om vi också toge bara en sup eller till och med bara en halv, ty vederbörande sakkunniga påstå ju bestämt, att det är de minsta kvantiteterna sprit, som äro de farligaste för motorförare. Man blir upprymd och modig och oförvägen. Man tror, att det skall gå bra, och så kör man kanske ihop. Så det där ordet »lagom», herr Lithander, tror jag vi skola tänka på litet.

För övrigt kommer jag ihåg en liten historia som jag vill berätta för herr Lithander, som jag räknar som gentleman. Det var en gentleman, en engelsman, som någon tid vistades i en familj i Sverige. Han förmenade, att något ord, som motsvarade lagom, inte fanns på engelska — jag är inte så hemmastadd i engelska, att jag kan avgöra den saken. Därför tyckte han, att han funnit ett ord, som var utomordentligt lämpligt för en gentleman. Det var ordet lagom. Han hade alltså samma åsikt som herr Lithander. Jag kan också instämma i, att det för all del kan vara bra, om man kunde vara »lagom» i allting. Men det kan också ha sin lilla historia. När engelsmannen skulle säga adjö till värdinnan, ville han säga något riktigt artigt och så sade han: »Tack, tack, jag har haft lagom roligt hos er.»

Herr Lithander: Till herr Olsson i Gävle vill jag säga, att jag redan förut sagt, att jag tror, att med tillämpning av den förutvarande bestämmelsen, 60 % av värdet och en krona i grundavgift, så fick staten in mera, därför att då minskade man användningen av smuggelspriten. Denna ekonomiska syn på frågan anser jag vara den riktiga.

Till herr Ljunggren vill jag bara säga, att vi kunde ju hålla på länge och tala om det här, men jag tycker, att det är lagom, om vi sluta nu. Emellertid, när han erinrar om den där episoden, då vi voro på samma linje i en monopolfråga, så att vi rent av kunde omfamna varandra, så vill jag säga, att när han blir förståndig i denna fråga, skall jag ge min vän Ljunggren en dunk i ryggen.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) avslag å såväl berörda hemställan som Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt 3:o) bifall till den vid betänkandet fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 8.

Föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om sparbankernas säkerhetskassa; och biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 9.

Ang. pension åt vissa f. d. fjärdingsmän. Vid härpå skedd föredragning av bankoutskottets utlåtande, nr 47, i anledning av väckta motioner om pension åt vissa fjärdingsmän, som vid den nya polisorganisationens genomförande förlorat sina befattningar, lämnades på begäran ordet till

Ang. pension åt vissa f. d. fjärdingsmän. (Forts.)

Herr Landgren som yttrade: Herr förste vice talman! Då jag och två ledamöter av denna kammare ha väckt denna motion, så vilja vi upplysa kammaren om, att vi dessförinnan hört oss för hos vederbörande myndighet, som har hand om detta, om det var någon utredning i denna fråga, som pågick, och då fingo vi till svar, att det icke fanns någon sådan utredning. Men nu visar det sig ju enligt utskottets utlåtande, att detta ärende är under utredning, och hade vi fått veta detta, så hade denna motion icke framlagts. Jag har bara velat säga detta för att få det till kammarens protokoll.

Sedan skulle jag vilja vända mig mot statskontoret i anledning av det yttrande, som det har avgivit den 31 december 1932.

Statskontoret säger, att fjärdingsmannabefattningen har varit uteslutande en bisyssla. Det kan man till alla delar instämma i, ty bland de enligt den äldre lagen anställda fjärdingsmännen fanns ett stort antal, för vilka fjärdingsmannaverksamheten endast varit en bisyssla och som sådan avlönats. Så har det också varit fjärdingsmän, som erhållit orimligt liten lön i förhållande till det arbete de haft sig ålagt och utfört. För att kunna existera hava dessa fjärdingsmän haft eller nödgats förskaffa sig andra inkomstkällor. Under sådana förhållanden finns även i de fall, där fjärdingsmannabefattningen uppenbarligen endast varit en bisyssla, bärande skäl för en framställning om statsunderstöd åt sådana från tjänsten entledigade fjärdingsmän.

Statskontoret säger vidare, att dessa befattningar hava varit uteslutande kommunala tjänster med undantag av att därmed varit förenad skyldighet att utöva vissa statliga åligganden. I detta påstående kan jag ej instämma med statskontoret, därför att det arbete, dessa fjärdingsmän hava utfört, har till ganska stor del utgjorts av handhavandet av statliga uppgifter. På de sista åren, ja, man kan säga ända sedan den s. k. kristidens dagar, hava dessa fjärdingsmän haft att taga befattning med ständigt utkommande nya förordningar rörande deklarationer, inventeringar o. s. v. De ständigt återkommande spannmåls- och andra inventeringarna ha sannerligen icke minskat under den rådande depressionstiden.

Sedan är det väl i alla fall staten, som har fråntagit dessa gamla fjärdingsmän deras anställning, då den nya polislagen genomfördes och trädde i kraft. Genom den nya polislagens tillkomst blevo en stor del av dessa befattningshavare överflödiga, därigenom att flera kommuner slogos samman och bildade polisdistrikt. Genom denna polisdistriktindelning har det på flera platser blivit ordinarie befattningar, och många av dessa gamla fjärdingsmän kunde icke med hänsyn till åldern uppfylla fordringarna enligt denna nya lag och de utfärdade polisinstruktionerna.

Då nu detta ärende blivit återremitterat till statskontoret för förnyat yttrande, hoppas jag, att det överväger de synpunkter, som jag här har framfört. Därest inte dessa synpunkter bli beaktade, och staten sålunda icke på ett eller annat sätt lämnar dessa gamla fjärdingsmän bistånd, blir deras lott mycket hård. Ty även om det anses åligga kommunerna att i främsta rummet sörja för dessa förutvarande anställda, är det med hänsyn till den i många kommuner redan tunga skattebördan föga troligt, att kommunerna utan att bli därtill ålagda skulle vilja hjälpa på annat sätt än i form av lagstadgad fattigvård. Dessa befattningshavare hava tjänat kommunerna och staten och därför gjort sig förtjänta av en bättre lön på sin ålderdom.

Herr förste vice talman! Jag har inte något yrkande att ställa. Men jag tillåter mig att uttala den förhoppningen, att frågan snarast möjligt kommer under Kungl. Maj:ts prövning, så att den kan få en lösning.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Härefter föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 48, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående förbättrade pensionsförmåner för vissa förutvarande anställningshavare vid Hässleholm—Markaryds och Markaryd—Veinge järnvägar, dels ock en i ämnet väckt motion; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 11.

*Ang. räntan å
ett statslån till
aktiebolaget
Svenska
Amerika-
linjen.*

Sedan herr talmannen nu återtagit ledningen av förhandlingarna, föredrogs vidare bankoutskottets utlåtande nr 49, i anledning av väckta motioner om sänkning av räntan å ett från riksgäldskontoret till aktiebolaget Svenska Amerikalinjen utlämnat lån. Ordet lämnades därvid på begäran till

Herr **Kilbom**, som anförde: Vid den bolagsstämma, som nyligen hölls med ifrågavarande företag, var det en debatt, som ehuru knapphändigt refererad i pressen, dock är rätt belysande i fråga om metoderna vid förvaltningen av bolaget. Som herrarna sågo, antar jag, så framfördes det från ett par styrelseledamöter klagomål över att det inom styrelsen icke hade varit möjligt att vinna resonans för de synpunkter i besparande syfte, som från dessas sida hade anförts. Såvitt jag fattat rätt, var det bland annat den omständigheten, att lönekotot för de ledande var aldeles för högt, att arvodena till styrelseledamöterna voro för stora o. s. v. I en av de lokala borgerliga tidningarna, alltså en Göteborgstidning, underströks också ett par dagar före bolagsstämman, att det knappast kunde anses vara försvarligt av ledningen för ett bolag, sådant som Svenska Amerikalinjen, att iakttaga ett sådant uppträdande, som även på stämman blev föremål för kritik. Av referaten från stämman framgick emellertid, att de kritiska synpunkterna inte heller där hade vunnit något gehör. Resultatet blev, att tvenne av styrelsens ledamöter avgingo, representerande, antar jag, en av de allra största aktieägarna, såvitt jag förstår, nämligen Göteborgs stad. De ersattes emellertid med ett par andra, väl åtminstone delvis representerande samma intressen. Jag vet sålunda inte, om dessa senare ansågo den framförda kritiken vara oberättigad eller vad anledningen var till att de åtog sig uppdraget.

Under alla förhållanden, herr talman, synes det mig lämpligt att här säga ifrån, att staten inte har någon som helst anledning att lämna billiga lån till företag, vilka lämna herrar direktörer flera tiotusental kronor i löner och representationskostnader. Äro företagen icke sämre ställda, än att de kunna uppträda på detta sätt, då synes det mig, att de också ha råd att betala de räntor, som äro stipulerade, då de erhålla statslånen.

Det är för övrigt inte bara här ifrågavarande företag, som har varit på tapeten i detta avseende. Det är också andra. De komma emellertid icke i detta sammanhang under riksdagens prövning. Därför är det inte anledning att nu ingå på dem.

Vad Svenska Amerikalinjen emellertid beträffar, är det ett företag, som i mycket stor utsträckning kommit i åtnjutande av lån från statens sida och stöd från det allmänna också på annat sätt. Det synes mig då, som om de ledande borde kunna förstå, att man icke kan uppträda på sätt som härvidlag har skett.

För mitt vidkommande, herr talman, vill jag, som en protest mot vad som här förevarit och vilket, som sagt, blev föremål för kritik i styrelsen och på bolagsstämman, yrka avslag på bankoutskottets föreliggande utlåtande.

Ang. räntan å ett statslån till aktiebolaget Svenska Amerikalinjen. (Forts.)

Vidare yttrade:

Herr Paulsen: Herr talman! I allmänhet har man för närvarande låga räntor. Därför hava vi i utskottet även ansett det rimligt att, när man sänkt räntan å lån från övriga utlåningsfonder till $4\frac{1}{2}$ procent, man även här sänkte räntan på samma sätt. Detta bolag har icke haft så stora utdelningar under årens lopp. Jag skall be att till kammarens protokoll få antecknat utdelningen under de sista åren. 1921 var utdelningen 5 procent, 1922 5 procent, 1923 6 procent, 1924 4 procent, 1925 5 procent, 1926 5 procent, 1927 6 procent, 1928 6 procent, 1929 6 procent, 1930 5 procent, 1931 3 procent, 1932 3 procent, och för 1933 var det ingen utdelning alls.

Såsom synes av detta, som jag meddelat, har man icke haft någon hög utdelning. Det kan väl icke vara rimligt, att i en tid som denna, när man från statens sida går in för räntesänkning å lån från andra fonder och gör allt möjligt för att företagen skola få så billiga pengar, att de skola kunna bära sig och giva sysselsättning åt arbetskraften, vi just här skola hålla räntan uppe vid 5 procent.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ekman: Herr talman! Beträffande herr Kilboms anförande är jag icke i tillfälle att göra något uttalande, huruvida de anmärkningar, som framkommo under bolagsstämman, äro berättigade eller icke berättigade. Men av bokslutet framgår ju tydligt, att Amerikalinjen har haft och har att kämpa med synnerligen stora svårigheter och att därför denna räntesänkning är synnerligen önskvärd. Det är ju så, som redan framgår av motionen och även utskottsutlåtandet, att på grund av att emigrationen till Amerika praktiskt taget upphört har linjen måst söka andra möjligheter för att använda på fördelaktigaste sätt sina båtar. Under somrarna är det visserligen en rätt så stor turisttrafik mellan Amerika och Sverige, men under mellantiderna hava just svårigheterna kommit till. Det är därför med mycket erkännansvärd energi och framsynhet, som den nuvarande ledningen av Amerikalinjen satt i gång turistturer till olika delar av världen. Och dessa, som det ju också påpekats här, hava visat sig ekonomiskt mycket förmånliga. Men det är ju alldeles givet, att förberedelserna för dessa turer hava varit mycket omfattande, och dessutom har det givetvis förorsakat rätt väsentliga kostnader både vad representation och annat beträffar.

Jag är emellertid övertygad om, att efter den kritik, som förekom vid bolagsstämman, komma med all säkerhet besparingar till det allra yttersta att göras.

Jag ber i detta sammanhang också att få påpeka den verkligt nationella betydelse, som denna linje haft genom att upprätthålla reguljära turer mellan Sverige och det stora landet i väster. Jag vill påstå, att den har varit en starkt bidragande anledning till svenskhetens bevarande i Amerika. Ty på grund av det lättare sättet för våra landsmän där ute att komma till det gamla hemlandet och detta till relativt billiga priser har varje år ett betydande antal av svensk-amerikaner rest hem. Det är också en synpunkt att anlägga.

Jag har, herr talman, endast velat påpeka dessa förhållanden.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Kilbom: Herr talman! Det är ingen anledning att gå in på en debatt om det sista av vad herr Ekman anförde. Det är alldeles otvivelaktigt, att

Ang. räntan å ett statslån till aktiebolaget Svenska Amerikalinjen. (Forts.) ett företag som Svenska Amerikalinjen utför mycket nyttigt arbete också ur arbetarklassens synpunkt.

Jag har heller ingen anledning att bestrida riktigheten av de synpunkter, som herr Paulsen anförde, nämligen nödvändigheten att åstadkomma en allmän räntesänkning. Jag har tvärtom vid olika tillfällen givit uttryck för den uppfattningen, att räntesänkningen skulle igångsättas mycket kraftigare än som skett här.

Men detta är två saker, som icke på något sätt omintetgöra det berättigade i en protest mot de företeelser, som på den sista bolagsstämman föranlett, att två ledamöter avgått ur styrelsen. Och observera, mina herrar, att det var inga ledamöter vilka som helst. Den ene var en av landets främsta rederierexperter, själv ledare för ett stort rederiföretag. Han bör följaktligen veta vad han talar om och bör veta och känna bakgrunden till de förslag, han lämnat i vederbörande styrelse. Jag kan sålunda icke tänka mig annat än att det funnits goda skäl för de synpunkter, som direktör Carlsson och professor Malte Jacobsson anförde i styrelsen och på stämman.

Det förhållandet, att utdelningen varit liten, talar för *ökad sparsamhet* och ökad försiktighet i förvaltningen, alltså för de synpunkter, som de två nämnda ledamöterna i styrelsen anförde, och icke mot dem.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner på de därunder gjorda yrkandena; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 12.

*Ang. skydds-
lagstiftning
för ungdom i
icke-indu-
striellt arbete.*

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört andra lagutskottets utlåtande, nr 34, i anledning av väckt motion angående lagstiftning till skydd i vissa avseenden för ungdom med annan anställning än i industriellt arbete.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 71, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herrar *Henrikson* och *Ström* föreslagit, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta undersöka och utreda möjligheterna för en lagstiftning, syftande till bestämmelser om minimilön, maximalarbetsdag och semester för ungdom i icke-industriellt arbete.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Sedan berörda hemställan föredragits, begärdes ordet av

Herr **Henrikson**, som yttrade: Herr talman! Jag skulle kunna ha nöjt mig med att kort och gott yrka bifall till motionen, hänvisande till motionens motivering och även hänvisande till det yttrande av socialstyrelsen, som vidfogats utskottets utlåtande. Jag skall emellertid göra några reflexioner i anledning av utskottets utlåtande, därför att hela detta utlåtande präglas av den mest hopplösa negativism gentemot de missförhållanden, som vi ha pekat på. Vi ha pekat på missförhållanden däri, att under krisen utnyttjas ungdomen, icke bara den arbetslösa ungdomen, som direkt lider under krisen, utan även annan ungdom, som har anställning, men som på grund av att den inte är organiserad är beroende på den grad av humanitet som besjälar företagarna. Denna ungdom lider under krisen tack vare att företagarna hänsynslöst utnyttja deras nödläge.

Vi ha i Göteborg företagit en stickprovsundersökning, som tydligt och klart

Ang. skyddslagstiftning för ungdom i icke-industriellt arbete. (Forts.) styrker, att det råder ett missförhållande. Det visar sig, att man i många fall låter ungdomen på kontor, i affärer och lager o. s. v. arbeta upp till 68 timmar i veckan och i vissa fall för en lön på 2 kronor 50 öre eller 3 kronor. Jag har hela det utredningsmaterialet här. Det är sannerligen icke av den beskaffenhet, att man bör taga så där lättvindigt på denna fråga, som jag anser, att utskottet har gjort. Vad säges om fem års arbete för en urusel lön och i många fall en mycket lång arbetstid utan att man fått lära sig någonting, och därefter endast avsked? Man har hållit kvar ungdomen på detta sätt genom att lova de unga framtidsplats. Ett löfte som i 99 fall av 100 svikes. I många fall ha de unga grabbar, som fyllt i våra frågeformulär, skrivit på det viset, som denne har gjort. Han hade varit anställd i samma affär sedan den 6 april 1927 till den 1 mars 1933. Han hade en lön på 15 kronor, när han började, och hade en lön på 16 kronor, när han slutade. Han arbetade i genomsnitt 55 timmar i veckan. På vår fråga, om det var någonting utöver de direkta frågorna, som kunde tänkas vara av intresse, har han skrivit: »Löfte om framtidsplats uppfylles ej. Nu arbetslös.» Det är så i många av dessa fall, att det är uppenbara missförhållanden.

Utskottet har icke kunnat bestrida, att dessa missförhållanden äro rådande, och socialstyrelsen har lämnat sådana uppgifter, som styrka oss i vår framställning om statsmakternas beaktande av detta spörsmål.

Men utskottet säger: »Lagbestämmelser om fastställande av minimilöner hava icke ansetts böra antagas i vårt land, sålunda ej ens i fråga om vuxna anställda i allmänhet. Att i lagstiftningen införa bestämmelser härutinnan beträffande ungdom varom nu är fråga torde ännu mindre vara anledning, då möjligheten för dem att överhuvud erhålla sysselsättning ofta är beroende just därpå, att deras arbetskraft kan erhållas mot en billigare ersättning än som betalas till vuxna.»

Ja, men vem har sagt, att det skall fortsätta att vara på det sättet? När man bland annat anfört sådana exempel, som att man har unga människor och utnyttjar dem i arbete upp till 60 timmar i veckan för en lön, som många gånger understiger 5 kronor, borde åtminstone fackföreningsfolket, som har setat här i utskottet, ha reserverat sig mot en sådan formulering, som detta utskottsutlåtande har fått. Man har faktiskt godkänt principen om att ungdomen skall vara hänvisad till arbetsköparnas godtycke.

Man fruktar tydligen prejudikat, när det gäller minimilön och när det gäller maximalarbetstid. Man fruktar, att andra grupper än de här avsedda också skola kräva en lagstiftning om minimilön. Enligt min mening borde emellertid dylika prejudikat skapas. Det är sunt och riktigt att först gripa in där det är värst.

Det är egendomligt, att utskottet har anfört, hur en konvention angående införande av metoder för fastställande av minimilöner har ratificerats i olika stater. Det borde ju, anser jag, hava gjort den reflexionen, att Sverige härvidlag icke skulle vara sämre än Kuba, Uruguay och Kina och andra stater. Sverige brukar ju vilja vara mycket framme på detta område. Det lamenteras ju ständigt ljudeliga om, att Sverige är ett mönsterland i fråga om social lagstiftning.

De ungdomar, som äro anställda vid dessa arbeten, som avses i motionen, äro mycket stora grupper. Kontorsungdomen exempelvis! Man kan finna sådana, som icke äro precis några småpojkar utan 24—25-åriga kontorister, som ha anställning på kontor och ha en lön, som de icke kunna leva på, 60—70 kronor i månaden för en student är icke ovanligt.

Om man skall ha den inställning, som utskottet tydligen har, att man icke skall lägga sig i det där, då får ju detta utnyttjande från arbetsköparnas sida

Ang. skyddslagstiftning för ungdom i icke-industriellt arbete. (Forts.)
fortsätta. Men man är numera icke så rädd för att ingripa reglerande vid olika tillfällen, och man borde icke vara det på detta område heller.

Socialstyrelsen säger, att en maximering av arbetstiden för minderåriga till 10 timmar om dygnet och 60 timmar i veckan kan numera sägas vara allmänt genomförd, för att sedan tala om, hur man har gjort en undersökning, där det har visat sig, att i vissa grupper har man arbetat $65\frac{1}{2}$ och 67 timmar och i andra har man arbetat 62 och 61 timmar. Vidare talar man om, hur man i ett par fall i privathandeln har haft en nettoarbetstid till och med upp till 70 timmar eller därutöver. Om det finnes en sådan lagstiftning, vilket det ju finnes, och den icke effektueras, då borde givetvis från denna församling vidtagas åtgärder, så att man såge till, att de bestämmelser, som finnas, också effektuerades.

Vi ha vid vår utredning kunnat konstatera, huru det i många fall arbetats upp till 68 timmar. Det visar, att den där maximerade arbetstiden till 60 timmar i veckan är illusorisk, som det nu är.

Här är sålunda fastslaget, att dessa ungdomsgrupper dragas med stora svårigheter. Att detta är fastslaget är för oss tillräckligt motiv att biträda åtgärder i syfte att eliminera de svårigheterna. Jag beklagar, att icke herrarna i andra lagutskottet ha varit besjälade av samma inställning.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till vår motion i frågan.

Vidare anfördes ej. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Henrikson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 34, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 13.

Ang. förekommande och hämmande av tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen. Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 84, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till förekommande och hämmande av tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen jämte i ämnet väckta motioner; och anförde därvid

Herr **Brännström**: Herr talman! Jag har begärt ordet för att anföra några synpunkter. Jag har ju under mitt arbete med utredningen i denna fråga kommit till den uppfattningen, att detta är en mycket stor fråga för vårt lantbruk. Vid de utredningar, som företagits, har det visat sig, att så är fallet. Jag

Ang. förekommande och hämmande av tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen.
(Forts.)

skall i korta ord angiva, varför det är så och på vilket sätt denna fråga bör ses, när jag säger, att det är en stor fråga.

Vi konstaterade under utredningen, att det svenska jordbrukets årliga förluster på grund av denna nötkreaturstuberkulos skulle kunna uppskattas till omkring 30 miljoner kronor, varav en direkt förlust på 5 miljoner och en indirekt på ungefär 25 miljoner. I andra länder, i Danmark och England, där man har gjort samma undersökning, har man funnit, att med den ungefärligen lika utbredning, som sjukdomen där vunnit, man också där kommit till ungefär samma siffror. Man måste också tyvärr konstatera, att medan vårt land för 80 à 90 år sedan var tämligen fritt från denna sjukdom, har det nu gått så långt, att man kan säga, att vart tredje eller fjärde nötkreatur är infekterat av sjukdomen. Vet man därtill, att sjukdomen egentligen icke kan medicinskt botas, och att de åtgärder, som hittills vidtagits i vårt land, icke kunnat tillbakatränga sjukdomen, måste man också anse — och det har riksdagen förut flera gånger uttalat — att denna fråga är synnerligen viktig och att det är nödvändigt att vidtaga åtgärder för sjukdomens bekämpande.

I det utlåtande, som här föreligger, har ju upptagits en avsevärd del av den plan, som utarbetats i det betänkande, vilket avlämnades av de s. k. nötkreaturstuberkulossakkunniga. Början till denna plans genomförande gjordes redan förliden riksdag, när man flyttade den centrala ledningen av frågan från lantbruksstyrelsen till medicinalstyrelsen. Här har nu i den kungliga propositionen framlagts en hel del åtgärder, ehuru icke på långt när allt vad som vi i vårt betänkande hade ansett vara nödvändigt. Men jag måste till regeringen eller närmast nu till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet uttala min tillfredsställelse däröver, att icke planen sönderbrutits. Det har också utsagts, att det varit med hänsyn till det statsfinansiella läget, som man icke kunnat gå längre, och jag hoppas därför, att det skall visa sig möjligt. — vilket jag skulle önskat att få särskilt lägga herr jordbruksministern på hjärtat, jag beklagar, att han icke är närvarande här — att icke stanna härmed utan fortsätta och när, som vi hoppas, det statsfinansiella läget ljusnat, vidtaga åtgärder för fullständigande av planen. Jag kan nämligen icke finna, att vad som nu föreslagits är till fyllest, utan åtskilligt härutöver är nödvändigt. Jag kan därför icke heller instämma i vad utskottet här sagt, nämligen att »de föreslagna åtgärderna synas utskottet utgöra ett avgörande framsteg i kampen — — —». Det är en början, ett steg i rätt riktning, men något avgörande framsteg i kampen mot denna sjukdom kunna de icke anses vara.

Jag skall emellertid i korthet be att få nämna något om vilka åtgärder jag anser man här närmast bör vidtaga för att kunna tillbakatränga denna ödesdigra och för Sveriges lantbruk förlustbringande kreaturssjukdom. Jag menar då, att man måste komma till det av oss föreslagna systemet, att staten skall lämna ersättning för djur, som slås ut såsom behäftade med tuberkulos i smittfarlig form. De djurägare, som få denna sjukdom bland sina besättningar, kan man icke vänta skola bära dessa förluster, utan där måste staten träda emellan i större utsträckning än hittills och ersätta åtminstone till väsentlig del de förluster, som drabba djurägarna. Likaså är detta nödvändigt nu, när man avspärrar vissa områden, Norrland och Gotland, inom vilka områden sjukdomens utbredning dess bättre är ganska obetydlig. Genom avspärrningsåtgärder avser man att hindra smittans inträngande, och man har också ansett, att man skulle kunna utrota smitthärdarna i de avspärrade områdena. För att nå detta mål är det, efter mitt sätt att se, nödvändigt, att man går in för att med statsbidrag minska förlusterna och försöka att verkligen utrota

Ang. förekommande och hämmande av tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen.
(Forts.)

de smitthärdar, som finnas inom dessa områden. Gör man icke det, kan denna avspärrning icke vara tillfyllest. Det kan då gå på samma sätt, som det gick, när vi hade stamholländerier här och var i landet, vilka tydligen voro smitthärdar, och det är från dessa smittan utbredd sig och i en sådan omfattning som skett. Utrotar man icke dessa smitthärdar inom de avspärrade områdena, kanske det icke är så mycket vunnet med dessa åtgärder. Men för att utrota dem är det nödvändigt, att staten träder emellan och lämnar statsbidrag för de djur, som skola slås ut.

Det var den ena av de åtgärder, som jag anser nödvändiga. Men dessutom vill jag peka på en annan sak, och det är frågan om handeln med nötkreatur. Det har redan nu flera gånger förut av sakkunniga, som yttrat sig, framhållits, att man måste försöka få kreaturshandeln, särskilt auktionshandeln med djur, ordnad på ett annat sätt. Det råder nämligen det förhållandet, att om man köper ett med sjukdom behäftat djur under hand och det visar sig, att detta har sjukdomen i en smittfarlig form, så kan man få köpet att återgå. Om man däremot köper djuret på auktion, så får ju köparen stå sitt kast; även om djuret är behäftat med sjukdom, som är smittfarlig, kan ingenting göras åt det från köparens sida; säljaren har sålt djuret i befintligt skick, och någon återgång eller någon ersättning för ett sådant köp finnes icke att få. Det finns ju prejudikat på detta. När man vet, att i landets mellersta och framför allt dess södra delar en stor del av kreaturshandeln sker genom auktioner, och när man också därtill vet, att då man säljer med sjukdom behäftade djur på auktion, är man oåtkomlig för efterräkningar, så är detta närmast en sporre till att uppmuntra detta försäljningssystem. Nu har det ansetts vara svårt att få bestämmelserna i köplagen ändrade, och det var därför vi inom de sakkunniga utarbetade ett särskilt förslag till förordning, som skulle ordna kreaturshandeln.

Det är också ett par andra saker, som böra ordnas i sammanhang med denna fråga, varom bestämmelser ännu saknas i vår lagstiftning. För det första måste man på något sätt definiera begreppet reaktionsfri, ty det skojas åtskilligt också med detta, så att man verkligen får en laglig eller bestämd definition på begreppet reaktionsfri. Och man måste också givetvis lämna en anvisning, på vilket sätt man skall kunna skydda sig, när försäljning av djur sker på auktion. Detta skulle ske genom en sådan undersökning, som vi hade föreslagit i vårt betänkande. Dessutom är det enligt vår gällande lagstiftning så, att om man köper ett djur, som enligt säljarens avsikt skall slaktas, så har dock icke köparen skyldighet att slakta det, om det icke är särskilt avtalat. I det fallet borde också bestämmelser införas om att djur, som äro avsedda för slakt, verkligen komma att nedslaktas. Om herr jordbruksministern varit närvarande, skulle jag velat vördsamt hemställa, att han från någon hylla där uppe i jordbruksdepartementet, där förslag i detta avseende ligger, ville söka fram det och med snaraste lägga fram förslaget för riksdagen.

Med de synpunkter, som jag nu anfört till protokollet, har jag icke något annat yrkande att göra än om bifall till utskottets hemställan, och jag uttalar därjämte min tillfredsställelse över att utskottet i huvudsak ställt sig välvilligt till den motion, som framburits av herr Pettersson i Dahl och vilken även jag undertecknat.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Olsson* i Golvvasta.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 14.

Härpå upptogs till behandling konstitutionsutskottets utlåtande, nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av §§ 37 och 46 riksdagsordningen.

Ang. ändrad lydelse av §§ 37 och 46 riksdagsordningen.

Till konstitutionsutskottets handläggning hade hänvisats en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 127, däri Kungl. Maj:t till riksdagens prövning i grundlagsenlig ordning framlagt nedan intagna förslag till ändrad lydelse av §§ 37 och 46 riksdagsordningen.

Utskottet hemställde, att riksdagen i anledning av förevarande proposition såsom vilande för vidare grundlagsenlig behandling måtte antaga följande

Förslag

till

*ändrad lydelse av §§ 37 och 46 riksdagsordningen.**(Kungl. Maj:ts förslag:)**(Utskottets förslag:)*

§ 37.

1. Å varje — — — sådant bevilja.
2. Vardera kammaren — — — ställe inträda.
3. Därest i — — — kammaren tillsätts.
4. Å urtima — — — förekommande ärenden.
5. Valen till — — — beslutad stadga.
6. Ej må statsrådsledamot i annat fall än i § 46 mom. 2 sägs, ej heller justitieråd eller regeringsråd i utskott eller val till utskott deltaga.
Ej heller — — — § 39 mom. 2 förmåles.

§ 46.

1. Finner utskott sig behöva av någon Konungens ämbetsman eller av allmänt verk inhämta muntliga eller skriftliga upplysningar, äger utskottet att, genom sin ordförande, hos den statsrådets ledamot, som Konungen därtill vid varje riksdag förordnar, begära Konungens befallning till vederbörande att de äskade upplysningarna meddela; dock böra statskontoret samt banko- och riksgäldsverken, i frågor om redovisning av medel, alla äskade upplysningar omedelbarligen avgiva.

2. *Då Konungens propositioner och i anledning därav väckta förslag i utskott behandlas, äger ledamot av statsrådet, där han så önskar, efter anmälan hos utskottets ordförande vid överläggningarna närvara och däri deltaga.* Statsrådsledamot må jämväl låta genom ämbets- eller tjänsteman meddela utskott upplysningar i dylikt ärende.

2. *Finner ledamot av statsrådet erforderligt överlägga med utskott i någon av Konungen för riksdagen framlagd fråga, som för beredning hänvisats till utskottet, skall sådan överläggning äga rum.* Statsrådsledamot må jämväl genom ämbets- eller tjänsteman meddela utskott upplysningar i dylikt ärende.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

av herrar *Strömberg* och *Sandegård* beträffande vissa delar av motiveringen;
av herrar *Persson* i Trängen och *Lundqvist*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av förevarande proposition såsom vilande för vidare grundlagsenlig behandling måtte antaga följande

Ang. ändrad lydelse av §§ 37 och 46 riksdagsordningen. (Forts.)

Förslag

till

ändrad lydelse av §§ 37 och 46 riksdagsordningen.

§ 37.

1. Å varje — — — sådant bevilja.
2. Vardera kammaren — — — ställe inträda.
3. Därest i — — — kammaren tillsätts.
4. Å urtima — — — förekommande ärenden.
5. Valen till — — — beslutad stadga.
6. Ej må statsrådsledamot i annat fall än i § 46 mom. 2 sägs, ej heller justitieråd eller regeringsråd i utskott eller val till utskott deltaga.
Ej heller — — — § 39 mom. 2.

§ 46.

1. Finner utskott sig behöva — — — äskade upplysningar omedelbarligen avgiva.

2. Finner ledamot av statsrådet erforderligt att personligen meddela utskott upplysningar i anledning av någon av Konungen för riksdagen framlagd fråga, som för beredning hänvisats till utskottet, äger han göra anmälan härom hos utskottets ordförande, som kallar till särskilt sammanträde i frågan, innan den av utskottet upptages till slutlig prövning. Statsrådsledamot må vid sådant sammanträde jämväl genom ämbets- eller tjänsteman meddela utskottet upplysningar i ärendet;

samt av herrar *Sundberg*, *Björkman*, *Bergman*, *David H. Pettersson*, *Ehrnberg*, andre vice talmannen *Magnusson*, *Lindskog* och *Lundén*, vilka förklarar sig anse, att utskottet bort avstyrka förevarande proposition.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr Lindskog: Herr talman! För min del är jag den förste som medger, att det finns vissa, t. o. m. ganska starka skäl, som tala för bifall till den kungliga propositionen eller, låt mig säga, till utskottets förslag. Till dessa starka skäl räknar jag emellertid knappast den omständigheten, att man från utlandet har många föredömen, som peka åt samma håll, som man här i propositionen begär, nämligen en starkare förbindelse mellan regeringsmedlemmarna och utskotten. Ty i utlandet äro som bekant förhållandena åtminstone på många ställen helt annorlunda. I Sverige hava vi ju kungliga propositioner, där det är en långt utförligare motivering än som någonsin förekommer i de flesta fall i utlandet, och det är med en enastående utförlighet, som ämbetsverkens och myndigheternas utlåtanden här relateras. Således, den här omnämnda omständigheten är för mig icke så betydelsefull.

Däremot är jag gärna villig medgiva, att det finns ett visst irrationellt moment i det nuvarande tillståndet, och det är detta irrationella moment, som man nu vill genom den kungliga propositionen avskaffa. Det ligger däri, att ofta nog, kanske oftast, faller det reella avgörandet i en fråga icke i kammaren, utan i utskottet, och då har man menat, icke utan skäl, att det är något irrationellt detta, att ett statsråd skall hava lov att yttra sig och söka inverka på en fråga i kammardebatten, då kanske avgörandet redan i verkligheten fallit, under det han icke skall kunna öva någon påverkan i utskottsdebatten, där ofta nog det verkliga avgörandet ligger. För min del är jag gärna villig erkänna, att detta är ett starkt skäl för den kungliga propositionen och för utskottes ståndpunkt, och det är därför också som jag fullkomligt förstår den

Ang. ändrad lydelse av §§ 37 och 46 riksdagsordningen. (Forts.)
ståndpunkt, som har tagit sig uttryck i regeringens proposition, och jag vill gärna erkänna för min del, att jag stått ganska tveksam inför den fråga, som här är före. Således jag kan icke alls, för att taga ett drastiskt exempel, ställa mig enig med herr Fabian Månsson, som år 1928, då denna fråga var före, talade om att här gick vägen till avgrunden, närmast då för demokratin, om man gick in för denna linje, utan jag skulle snarare vilja instämma med herr Andersson i Igelboda, som vid samma tillfälle helt kort motiverade, varför han gick på avslag, med det att han icke fann något behov av någon ändring.

För min del har jag, då jag har sökt att väga skälen för och emot, kommit till det resultatet, att något egentligt behov av den föreslagna ändringen knappast föreligger, men däremot menar jag att de risker, som en ändring kan medföra, överväga de eventuella fördelar, som man kan vinna genom ändringen. Jag menar, att redan som förhållandena nu äro, så kunna i verkligheten och hava i verkligheten alltid alla sakliga skäl kunnat marschera in i utskottet. I verkligheten är det nog så, att inga sakliga skäl i regel hava kunnat undanhållas ett utskott vid dess behandling av en fråga. Varje upplysning, som man har önskat att få i utskottet, har man på olika vägar kunnat skaffa sig; alla fakta, som ha varit av betydelse för frågans avgörande, har man kunnat få tillgång till. Jag har för min del en tioårig erfarenhet av arbetet i statutskottets andra avdelning, och jag måste säga, att jag har därifrån ett, som jag med tacksamhet erkänner, utomordentligt angenämt minne av den strängt sakliga behandling, som åtminstone i regel har kommit de olika frågorna till del, och jag vill icke förneka, att jag är ängslig för, att genom den nu föreslagna ordningen skulle det kunna komma in ett politiskt moment, som icke alltid skulle kunna vara till gagn för en rent saklig behandling av de olika frågorna, och det är därför jag har frågat mig, för att använda grundlagens ord, om det verkligen är så högst nödigt med denna ändring, som nu är föreslagen.

Reservanterna, till vilka jag har sällat mig, lägga tonvikten på riksdagens självständighet gent emot regeringsmakten. Jag har i den offentliga debatten i pressen märkt, att denna synpunkt väckt ganska mycken, jag vill icke säga förbittring, men en viss irritation på många håll, och man har talat med sådan stolthet om riksdagsmännens självständighet. Ja, det är så egendomligt med den offentliga debatten. När det passar sig, ja, då talar man om kadaverdisciplin i riksdagen, om partipiska och bossvälde och åsiktstväng och allt sådant, men när det passar sig på annat sätt, då säger man, att nog äro riksdagsmännen så rakryggade och så självständiga o. s. v., att de icke falla undan, ifall ett statsråd kommer in och representerar regeringsmakten i utskottet.

Jag skall tillåta mig att citera vad en av konstitutionsutskottets medlemmar, herr Vougt, skrev för några dagar sedan i sin tidning *Arbetet*, där han något smädefullt säger om reservanterna, »att de ärade reservanterna synas glömma, att om riksdagsmännen verkligen äro sådana kräk, att de springa ifrån sina meningar, därest en regeringsledamot kastar sin skugga över utskottsbordet, så garanteras riksdagens självständighet sannerligen icke genom att man stänger väl till dörrarna». Och en stor liberal *Stockholms*tidning, som med förtjusning citerade detta måhända kanske icke så parlamentariskt utformade stycke, tillägger till detta: »Det är icke troligt», säger denna tidning, »att låt oss säga en socialdemokrat tappar målföret i statsrådet Engbergs närvaro, än mindre representanter för andra partier naturligtvis.» Ja, det är ju möjligt, men jag undrar ändock, om icke exemplet är litet illa valt, och jag får säga, att man skall nog vara egentligen bra illa underrättad om

Ang. ändrad lydelse av §§ 37 och 46 riksdagsordningen. (Forts.)

vad som tilldragit sig exempelvis vid årets riksdag, om man just väljer det exemplet. Jag skall icke gå in på detaljer, men det är en känd sak så gott som vittnad, att det inom en avdelning av ett utskott här i riksdagen dock har passerat, att på grund av att just, om jag så må säga, en skugga av ett statsråd trädde in i utskottet och övade påverkan, så skedde där en viss frontförändring från ett par medlemmar i utskottet, och vi hava sett resultatet därav vid behandlingen i riksdagen av en fråga, för helt kort tid sedan. Ja, mina herrar, det där är så pass känt, att det kan icke anses ogrannlaga att säga det, så mycket mindre som jag ur den riksdagsbehandlingen kan taga fram ett citat ur ett anförande, som hölls i första kammaren, och det anförandet ber jag att få citera — jag erkänner fullkomligt, ers excellens, att det är klart, att ju mer man citerar, dess mer får man fram det hela, men jag citerar blott detta, som jag tror är ett rent, ärligt citat — den ifrågavarande medlemmen av första kammaren sade: »Reservanterna skulle nog önska att vilja någonting, om bara departementschefen behagade tillåta det. Med den kännedom jag har om departementschefens inställning till denna fråga vet jag, att han icke har det behaget.» Ja, detta är icke någon slags kättare, som säger så, utan det är en högt uppsatt medlem av det socialdemokratiska förtroenderådet, som så uttalar sig.

Således, nog får man väl säga, att man icke alltid har sådan anledning att tala om detta, att det betyder ingenting, om skuggan av ett statsråd infinner sig i ett utskott; det kan i verkligheten betyda rätt mycket. Ja, nu kanske jag där får den repliken, och den väntar jag: Om det redan nu är så, vad riskerar man då, ifall man inför, att även statsrådet själv och icke bara hans skugga skulle komma in i utskottet, och därpå svarar jag då med att citera det gamla ordet: »Ja, om detta sker på det friska trädet, vad skall då icke ske på det torra», d. v. s. om detta sker, när ett statsråds skugga kommer in, vad skall då icke hända, när herr statsrådet i egen hög person inträder?

Jag är, som sagt, en liten smula ängslig för att verkligen en viss självständighet hos riksdagsmännen kan sättas i fara.

Man talar så mycket om att det gäller att bryta utskottsväldet. Om man tänker sig, att ett statsråd kommer in till ett utskott, och där inom utskottets tigande väggar sker en uppgörelse mellan statsrådet och utskottet utan någon protokollföring av vad som säges, då vågar jag med bestämdhet säga, att när den frågan kommer till kamrarna, då är det ett verkligt utskottsvälde, som där förevarit, och då kan kammaren tacka hem, ty då är det fullkomligt slut med möjligheten att i en dylik fråga åstadkomma en ändring.

Nu talar man vidare om — och man har gjort mycket stor affär av detta — att man önskar en stark regeringsmakt. Ja, jag önskar också för min del en stark regeringsmakt, men det beror helt och hållet på vad man menar med en stark regeringsmakt, och där gör sig mycken virrighet gällande. Jag har märkt, att var och en önskar alltid en stark regeringsmakt, när den starka regeringsmakten vill någonting, som vederbörande själv också vill. Då önskar man en stark regeringsmakt. Men i andra fall skriker man högt: här måste riksdagen rätta till detta övergrepp. Utan att gå in på detta problem, hur man önskar, att en stark regeringsmakt skall vara beskaffad, så får jag säga, att jag i varje händelse icke önskar, att den någonsin skall bli så stark, att den hindrar riksdagen att beivra mannarnas, att rätta till uppenbara felgrepp, att förhindra godtycke och att låta tomma prestigesympunkter träda i saktighetens ställe. En dylik stark regeringsmakt är jag för min del ingalunda någon vän utav.

Det var en egendomlig tillfällighet, då denna fråga togs upp i konstitutions-

Ang. ändrad lydelse av §§ 37 och 46 riksdagsordningen. (Forts.)

utskottet, att behandlingen av densamma till punkt och pricka sammanföll med en fråga, som samtidigt kom in, angående regeringens uraktlåtenhet att i tid höra utrikesnämnden i en viss fråga. Jag nämnde då vid utskottsbehandlingen, att det utgör liksom ett dåligt omen, då man märker, huru regeringen, samtidigt som den i viss mån ger en god dag i de möjligheter, som redan nu finnas till förbindelselinjer mellan regering och riksdag, söker att på annat håll upp-rätta nya förbindelselinjer. Och jag vill säga det, att visserligen var det till-talande att höra, att man från regeringsbanken fick ett erkännande, att det var ett formellt fel begånget, men det var icke lika tilltalande, som jag redan då anmärkte, att man samtidigt sade, att detta icke hade någon betydelse. För min del anser jag, att ett dylikt omen icke var riktigt tacknämligt i den situa-tionen.

Jag vill emellertid sluta, där jag började, och säga, att det finns förvisso vissa starka skäl för förslaget; det erkänner jag gärna. Men i anslutning till vad jag nyss yttrade vill jag bara uttala, att *om* förslaget går igenom, så hop-pas jag, att de farhågor, jag här uttalat, icke måtte bli va besannade. Och detta beror — det vill jag bestämt hava sagt ifrån — i mångt och mycket just på det sätt, varpå de regeringar, som komma efteråt, liksom den regering, som nu sitter, handhava denna rätt, som de nu eventuellt få. Och det beror på den praxis, som här kommer att tillämpas, huruvida detta skall lända till gagn eller skada.

Innan jag slutar, skulle jag emellertid till sist vilja ha en fråga besvarad. Jag hade tänkt ställa den till herr statsrådet och chefen för justitiedeparte-mentet. Då han icke är närvarande, vet jag icke, om jag vågar ställa den till hans excellens herr statsministern. Jag får den kanske i alla fall besvarad av utskottets vice ordförande, herr Hallén, som jag ser är närvarande. Det är en fråga, som jag ställde i konstitutionsutskottet, och som jag för min del icke anser vara utan betydelse i detta sammanhang: är det meningens, att statsrå-den skola hava tillträde även till utskottens olika avdelningar? När jag ställ-de den frågan i konstitutionsutskottet, så förklarade utskottets ärade ordfö-rande, herr Reuterskiöld, att det kan icke vara tal om, att denna bestämmelse innebär, att ett statsråd skall hava tillträde till utskottens avdelningar. För min del anhöll jag då, att någonting om detta måtte intagas i utskottets mo-tivering, så att riksdagen ändå måtte få klarhet om, huruvida härmed avses även tillträde till utskottens avdelningar eller icke. Jag har fåfängt sett efter i utskottets motivering; där står icke ett ord om den saken. För min del menar jag, att kammaren bör hava rätt att få veta, vad det är den beslutar även på denna punkt. Har herr Reuterskiöld rätt, då han säger, att det icke kan vara tal om, att det här gäller utskottens avdelningar, eller har han icke rätt en-ligt den härvarande utskottsmajoritetens åsikt? Jag menar, att detta är av vikt för kammarens inställning till frågan, och det är också av vikt med hän-syn till den praxis, som eventuellt omedelbart kan komma att utbilda sig.

Då jag emellertid för min del, herr talman, har funnit, att de riskmoment, som finnas i detta förslag, överbåga de eventuella fördelar, som kunna komma därav, ber jag att få yrka avslag på förslaget.

Herr Hallén: Herr talman! Ifall statsrådet och chefen för justitiedeparte-mentet kunnat vara närvarande nu, förmodar jag, att han skulle känt en viss tillfredsställelse över denna spelöppning, då han lyssnat till det mjuka och modesta sätt, varpå den ärade talaren herr Lindskog framförde sina betänk-ligheter mot det föreliggande förslaget. Han upprepade flera gånger, att han erkände, att det fanns starka skäl för bifall till den ifrågavarande reformen, och han betonade, att särskilt i utskotten, där ofta det reella avgörandet faller,

Ang. ändrad lydelse av §§ 37 och 46 riksdagsordningen. (Forts.)

kan man förstå, om man önskar, att även ett statsråd skall kunna få framföra sina synpunkter. Men hans invändningar, menade han, måste dock väga något tyngre. Och det var detta, att i de svenska kungl. propositionerna är man så grundlig och saklig, gentemot vad som ofta är förhållandet i utlandet, att man redan nu har garantier för, att alla verkligt sakliga skäl bli framförda i utskotten eller, som herr Lindskog sade, marschera in i utskotten, varför det är ganska överflödigt, att även statsråden liksom följa med. Tvärtom menade herr Lindskog, ty då komma de politiska momenten in i diskussionen i utskotten. Ack ja, om de vore förvisade dessförinnan, kunde man möjligtvis anlägga herr Lindskogs sätt att resonera, men de komma nog i ändå.

Så säger den ärade talaren, att man talar ena gången om åsiktstvång och kadaverdisciplin, när det passar sig, och en annan gång vänder man på steken och talar om rakryggade och självständiga riksdagsmän. Ja, herr Lindskog, man skulle ju kunna säga detta även om det särskilt från herr Lindskogs meningsfränder framförda kravet på starka regeringar. När det passar sig, så betonar man, att man måste gentemot en alltför mycket regerande riksdag få fram starka regeringar, men när man gör en ansats för att göra en regering mera arbetsduglig både nu och för framtiden, så passar det icke alls. Så att det där om vad som passar sig få vi nog taga åt oss litet på ömse håll.

Herr Lindskog talade också om ett statsråds skugga över utskottsbordet, och särskilt var det en skugga där, som han hade svårt att glömma. Jag förmodar, att ledamöterna i det apostroferade utskottet själva skola kunna ge svar på den frågan, huruvida verkligen ett statsråd övat någon påtryckning på ledamöterna inom sitt eget parti, så att de frånfallit sin egen uppfattning. Den saken må de få svara för själva. Men jag vill just anknyta till herr Lindskogs sätt att citera bibelordet: »om detta sker på det friska trädet, vad kan då icke ske på det torra?» Om det vore så, att ett statsråd, vilket det än må vara, så att säga i korridor och sammanbindningsbana och alla sådana där platser sökte öva påtryckning på sina meningsfränder inom ett utskott, är det icke i så fall mycket bättre, att de där palaverna föras inom utskottets väggar, så att dessa av herr Lindskog apostroferade ledamöter kunde liksom sättas mot väggen av sina motståndare? Det vore mycket bättre att få en sådan lösning av frågan.

Då emellertid herr Lindskog, efter vad jag tyckte, hade ungefär samma ton och stil över sitt anförande som hans egen partichef, när det gällde elektrifieringen, d. v. s. att man räknade med, att här är en fråga, som väl är mogen för sin lösning, så skall jag icke mer uppehålla mig vid honom utan tillåta mig, herr talman, att säga bara några ord om några huvudsynpunkter för oss, som velat biträda detta Kungl. Maj:ts förslag i den något omjusterade form, som vi alla här tagit del av. Vi mena, att farhågorna för att det skall bli ett starkare motsatsförhållande mellan regering och riksdag egentligen icke föreligga, ty sådana där kungliga ämbetsregeringar i Karl-Johansstil tillhöra en förgången tid. Och en konsekvent demokrati leder till en parlamentarisk regim, där regeringen blir den verkställande exekutiven av folkets vid val fritt uttalade mening eller, kanske rättare, en verkställare av folkets allmänna intentioner. Att man då underlättar regeringens möjligheter att genom personligt sammanträffande med de utredande utskotten få ge en fylligare och mera levande belysning av sina förslag, det är en logisk följd av både demokratien och parlamentariska principer. Och det finns i detta förslag någonting mera, som jag skattar synnerligen högt. Det är, mina damer och herrar, en hyllning åt personligheten. Jag menar på det sättet, att det skrivna eller tryckta ordet i all ära, men det levande, personligen talade ordet, framfört av den, som är besjälad av den princip, som kommer till uttryck i en proposition, det betyder

Ang. ändrad lydelse av §§ 37 och 46 riksdagsordningen. (Forts.)

någonting mera. Det talas så ofta om, att vi leva i en operonlig och mekaniserande tid. Om man då ger människor tillfälle att icke bara i paragrafer och stadganden och resolutioner och propositioner säga, vad de tycka, utan att i det levande, personliga samtalets form inom utskottets arbetsformer i övrigt få säga ut sin mening, så är detta någonting mycket värdefullt. Och icke minst demokratin går in för detta och uppskattar på detta sätt till sitt rätta värde betydelsen av personligheten.

Reservanterna däremot äro alldeles främmande för denna tanke. De mena, att detta bara skall medföra en hel del olägenheter. De rygga tillbaka för dessa perspektiv, då statsrådet kommer innanför dörren. De vilja, som det heter, säkerställa riksdagens självständighet. Ja, herr talman, jag tycker, att det vore nästan roande att få veta, på vad sätt utskottens självständighet skulle sväva i fara. Tror man t. ex., att en minister är en slags charmör, som bara han kommer in förmår bringa den blyga sköna i distraktion och få henne ur jämvikt? Är redan den personliga konfrontationen med statsrådet på något sätt farlig? Det är visserligen sant, att nog kommer det att krävas särskilda kvalifikationer icke minst hos framtida statsråd. De få kunna sina saker och få ha ett gott sätt och få vara snabba i replikerna och uppfattningsförmågan. Det kommer att krävas en massa goda ting av statsråden — det gör det även nu — men alldeles speciellt blir detta förhållandet, då de tvingas stå ansikte mot ansikte med ett utskott. Men att de skulle kunna bli så kvalificerade, att de skulle kunna grumla utskottsledamöternas sunda omdöme, får man väl ändå icke hoppas. Eller skulle möjligtvis faran vara den, att de skulle på något sätt öva någon terror eller alltför stark påtryckning efter högmoderna mönster från utlandet? Vi läste allesammans i fjol om en politiker i ett annat land, som uppträdde inför offentliga myndigheter med ett formligt ursinnesutbrott och hotade med, att om de icke gjorde, som han ville, skulle han taga rättvisan i egna händer. Det var en mycket karsk herre, som kanske med tiden kommer att stå på avskrivning. Men icke är det väl skuggan av honom, som herr Lindskog tycker falla över utskottsbordet? Vad är det då, som man egentligen är rädd för; vad menar man? Det skulle vara av intresse att få veta, icke bara för kammarens vidkommande utan lika mycket, herr talman, för hela vårt land, där man med fog kan fråga sig, om riksdagen verkligen anser sig vara sig själv nog, om den anser, att det icke behövs någon förbättring av arbetsformerna i förhållandet mellan regering och riksdag, att man icke behöver knyta an till rationellare och tidsenligare arbetsformer att anpassa sig efter.

Nu finns det emellertid, herr talman, ett par reservanter, som så att säga räcka ett litet finger åt den kungliga propositionen, men det sker sannerligen under mycken bävan och hjärtnupenhet. De se med stor ängslan på ministern, som stiger innanför utskottsdörren. Om man tittar på deras reservation och deras utkast till grundlagsändring, så märker man, att det liksom föresvävar dem den tanken: måtte han snart gå! De hava exempelvis icke velat gå med på, att ett statsråd skulle kunna få hålla överläggningar med dessa sakkunniga personer i utskottet; han skall endast få lämna upplysningar. Och herr Lindskog är väl icke gramse på mig, om jag erinrar om våra gemytliga överläggningar om vad som skall menas med upplysningar. Ett tag drev man i utskottet den tanken, att man liksom skulle få interpellera statsrådet, och att han skulle få svara. Jag föreställer mig, att herr Lindskog tänker på statsutskottet, där man rör sig med siffror och exakta mått och uppgifter. Men det kan vara annat än anslagsbelopp, som man samtalar om; det kan vara motiv och lämplighetssynpunkter. Och vart skall man då komma, ifall statsråden bara finge lämna upplysningar? Skulle icke ett statsråd få säga, vilka de djupaste och starkaste motiven för hans göranden och låtanden äro, skall

Ang. ändrad lydelse av §§ 37 och 46 riksdagsordningen. (Forts.)
han icke få vädja till utskottet och dess olika medlemmar i fråga om synpunkter, som han anser vara tjänliga och gagneliga för landet? Det kan icke begränsas till ett sådant där slags förhör av statsrådet, utan det måste bli överläggningar. Det måste bli så, som vi till slut pressade våra motståndare att erkänna: människorna måste väl få *samtala* med varandra inom utskottet.

Dessa två reservanter, som givit ett litet finger åt propositionen, tyckas emellertid hålla på denna tanke: måtte han gå så snart som möjligt. Och må han bara få lämna några upplysningar. De vilja t. o. m. icke, att detta skall få ske på utskottets sammanträden, utan ordföranden skall kalla till ett extra sammanträde. Tyvärr har man icke fått veta, huru detta skall försiggå; om de skola få komma i kavaj, och om det skall föras protokoll, får man icke veta. Det skall vara en sekret anordning vid sidan av det ordinarie utskottsarbetet. Jag får sannerligen säga, att det måtte väl vara till fördel — jag anknyter här till herr Lindskogs resonemang — att detta sker på ordentliga utskottssammanträden, där det förs ordentliga protokoll. Herr Lindskog framhöll själv, att det kunde vara en viss risk, om så ej bleve fallet; då vet man egentligen icke riktigt vad som sagts och förebragts. Så mycket bättre då, ifall det är ett ordentligt sammanträde. Jag menar med detta, att de två reservanter, som vilja erbjuda denna halvmesyr, komma med ett förslag, som är så urvattnat och meningslöst, att jag i så fall måste ge herr Lindskog och hans medreservanter rätt uti, att det då är mera logiskt och konsekvent att göra rent bord och avslå alltsammans. Jag förmodar, att det också är kammarens uppfattning, att antingen skall man taga detta utskottsutlåtande eller också ingenting alls. Men denna mellanlinje får väl anses oframkomlig.

Jag vill sluta, herr talman, med att säga, som jag nyss nämnde, att det bör ju icke vara i sammanbindningsbanan och i korridorer och förstugor och icke heller i statsrådsrum, som dessa oformella överläggningar och förbindelser med utskotten skola äga rum, utan man bör få ordentliga former för desamma. Jag anser, att var och en, som på allvar vill vara med om att skapa en stark regeringsmakt, och det vilja många särskilt inom reservanternas krets — det är många, som i tal och skrift drivit kravet på denna starka regeringsmakt — bör ge utskottets förslag sin röst. Jag ber med dessa ord får yrka bifall till detsamma.

Hans excellens herr statsministern **Hansson**: Herr talman! Jag känner icke behov av att yttra mig i själva den principfråga, som föreligger. För mig är det självklart, att om man önskar ett gott samarbete mellan regering och riksdag, man öppnar alla möjligheter för ett sådant samarbete. Därav följer också, att jag anser, att det knappast kan diskuteras, huruvida statsråd böra äga tillträde till utskott eller icke. Vi känna ju alla till, hur nödvändigt det är att ha överläggningar, medan frågorna äro under förberedande behandling. Det har utbildats nästan till en institution s. k. partiledarsammanträden, där regeringen sammanträder med representanter för partierna — det är icke alltid representanterna i något särskilt utskott utan partiledarna — och förhandsdiskutera frågor, vars behandling sedan skall ske i utskotten, och där man till och med träffar överenskommelser om lösningen av frågorna i en viss riktning. Det faller väl icke någon in att bestrida, att en sådan ordning är naturlig. Den sakliga prövningen skall ske i utskotten, och utskottens arbete och utskottens prövning kan naturligtvis endast vinna på att redan från början alla de upplysningar, som kunna finnas att få, och alla de synpunkter, som kunna vara att ge, stå till förfogande vid behandlingen.

Jag begärde emellertid ordet närmast för att svara på den fråga, som herr Lindskog ställde till regeringsbanken, huruvida avsikten med detta förslag

Ang. ändrad lydelse av §§ 37 och 46 riksdagsordningen. (Forts.)

skulle anses vara, att statsråd, på samma sätt som här förutsattes skulle ske med utskott, också skulle kunna överlägga med avdelningar inom utskotten. Jag svarar utan tvekan, att så bör förhållandet bli. Om vi tänka t. ex. på arbetet inom statsutskottet, så veta vi ju, att hela den förberedande behandlingen sker på de olika avdelningarna. Denna uppdelning av utskottets arbete har blivit nödvändig på grund av ärendenas mängd. Utskottet kan icke in pleno sitta och detaljbehandla alla de frågor, som remitteras dit. Den verkliga prövningen sker på avdelningarna, och man måste väl anse det angeläget, att just vid den verkliga prövningen alla nödiga upplysningar stå till förfogande. Jag kan därför icke se, att någon skillnad i detta stycke bör göras mellan en avdelning av ett utskott och utskottet in pleno, och, såvitt jag förstår, så lägga de formuleringar av grundlagstexten, som här gjorts, icke något hinder i vägen för en sådan ordning. Att man först sedan saken kommer till t. ex. statsutskottet in pleno, skulle ha rätt till överläggningar, anser jag icke vara riktigt. Om överläggningarna skola ha någon betydelse, böra de naturligtvis komma på ett så tidigt stadium av frågans behandling som möjligt.

Herr **Persson** i Trången: Herr talman! Då jag jämte herr Lundqvist i Rotebro under utskottsbehandlingen icke kunnat gå med på utskottsmajoritetens förslag utan avgivit en reservation, som av herr Hallén här nyss betecknats som en halvmesyr, ber jag att med några korta ord få belysa de skäl, som varit vägledande vid denna reservations avfattning.

Jag kan ju för det första säga, att jag delar utskottsmajoritetens uppfattning däri, att en svårlöst frågas sakliga behandling och allsidiga belysning i många fall skulle främjas, om statsråden bereddes tillfälle att lämna de meddelanden, som de anse nödvändiga för utskottsledamöterna. Då utskottet haft att taga ståndpunkt till det i den kungl. propositionen framställda förslaget, vars syfte är att få till stånd en sådan ökad kommunikation emellan statsråden och utskotten har likväl ansetts nödigt att taga all hänsyn till de invändningar, som tidigare gjorts, då liknande reformförslag förelegat. Det har nämligen såväl tidigare som nu bl. a. invänts, att frågornas sakliga beredning inom utskotten ävensom den fria prövningen av frågorna skulle komma att i någon mån förryckas genom införandet av en obegränsad rätt för statsråden att efter gottfinnande deltaga i utskottsbehandlingen av de föreliggande ärendena.

Denna invändning har synts mig böra tillmätas en viss betydelse vid behandlingen av Kungl. Maj:ts här ifrågavarande förslag. Undertecknad ävensom herr Lundqvist i Rotebro ha med beaktande av dessa förhållanden icke helt kunnat förena oss med utskottsmajoriteten utan, såsom av reservationen framgår, velat föreslå en linje, som helt förebygger varje fara för att statsråden skulle kunna utöva något icke önskvärt inflytande på ärendenas utredning och förberedande behandling. Vi föreslå nämligen en lagtext, som medger rätt för statsråd att inför utskottens ledamöter få lämna alla de upplysningar och meddelanden, som han utöver vad propositionen angiver vill lämna utskottet utan att därigenom ge fog för påståendet att utskottsledamöternas fria prövning i något fall kommer att förryckas. Vi föreslå nämligen denna korta lagtext. »Finner ledamot av statsrådet erforderligt att personligen meddela utskott upplysningar i anledning av någon av Konungen för riksdagen framlagd fråga, som för beredning hänvisats till utskottet, äger han göra anmälan härom hos utskottets ordförande, som kallar till särskilt sammanträde i frågan, innan den av utskottet upptages till slutlig prövning. Statsrådsledamot må vid sådant sammanträde jämväl genom ämbets- eller tjänsteman meddela utskottet upplysningar i ärendet.»

Det synes, som om det förslag, som i reservationen sålunda framstälts, bort

Ang. ändrad lydelse av §§ 37 och 46 riksdagsordningen. (Forts.)

kunna tillfredsställa även dem, som inom utskottet yrkat på rent avslag på propositionen, samtidigt som det även bör tillfredsställa de berättigade krav, som motiverat propositionen ifrån Kungl. Maj:ts sida. Jag tycker för min del icke, att detta är, såsom herr Hallén uttryckte det, en intetsägande bestämmelse, utan det är väl huvudsaken av vad som givit upphov till propositionen, som härmed uppnås. Man kan väl icke tala på att det är något förnedrande att anmäla hos utskottets ordförande, att statsrådet önskar lämna en upplysning eller annat meddelande till utskottet. Det kan jag för min del rakt inte finna. Jag tycker herr Hallén gav ett visst sken av att det skulle vara ovärdigt att ha en sådan bestämmelse, men det kan jag som sagt inte finna, och jag hyser i övrigt den uppfattningen, att man icke bör gå med på att vederbörande statsråd skall delta i ärendenas handläggning i deras helhet, utan endast om det är någonting, som statsrådet icke anser vara till fyllest upplyst i propositionen eller något, som tillstött, som han inom utskottet vill ge tillkänna. Det syftemålet är ju vunnet, om man antar den lagtext, som i vår reservation föreslås.

Jag ber för den skull, herr talman, att kort och gott få yrka bifall till den reservation, som är undertecknad av mig och herr Lundqvist.

Herr Lindman: Herr talman! När man skall gå att bedöma denna fråga, ställer man först till sig den frågan: Är detta en ändring, som är av behovet påkallad? Har det varit någonting, som föranlett, att vi behöva detta nu, när vi icke behövt det, sedan den nuvarande regeringsformen införts? Är det någonting, som alldeles särskilt har kommit till under det sista året, som visar på att detta är en reform, som är nödig och nyttig?

Jag vill säga, att om man skall gå till en ändring av en grundlag, skall man ju vara ganska bestämt övertygad om att det är av behovet påkallat och att det är någonting, som man kan påvisa är behövt. Det går inte att bara säga, som t. ex. herr Möller sade år 1928, att det kan träffas uppgörelser i utskotten, utan att regeringens ledamöter och vederbörande statsråd ha någonting att säga till om och kunna utöva någon inverkan på det. Ty det är i alla fall så, att om statsråden deltaga i behandling av utskottsärenden, kommer det naturligtvis att utveckla sig resonemang; det kommer väl i många fall att leda till vissa kompromissöverenskommelser o. s. v., och då gör jag mig den frågan: Om ett statsråd, en departementschef sitter där, kan han i en proposition utan vidare vidtaga ändringar utan att konferera med sina kolleger om saken? Det är ett beslut fattat av Kungl. Maj:t och framlagt i en proposition, och så menar man, att då kan ett statsråd sitta i ett utskott och göra ändring i det utan något vidare! Så kommer det emellertid i praktiken icke att gå till, utan det kommer nog att gå till på det sättet, att vederbörande statsråd vill ha betänketid. Han vill överlägga med sina kolleger, och utan tvivel komma väl också de, som eventuellt inte vilja vara med på en överenskommelse och tillhöra andra partier än regeringspartiet, att begära att få överlägga med sina meningsfränder om hur de skola ställa sig till en så eller så beskaffad överenskommelse. Jag förutsätter nämligen, att detta skall väl få sin största användning, när det är fråga om stora och genomgripande förslag, och då blir väl tillvägagångssättet sådant.

Men när man nu hör, att det är meningen, som också antydde av statsministern, att statsråden även skulle kunna infinna sig i utskottsavdelningarna, t. ex. i en avdelning av statsutskottet, och då jag vidare förstår av utskottsbetänkandet och av propositionen, att det icke skall inskränka sig till vederbörande departementschef, utan att hela regeringen in pleno skall kunna uppträda i en avdelning av statsutskottet för att deltaga i ärendenas behandling,

Ang. ändrad lydelse av §§ 37 och 46 riksdagsordningen. (Forts.)

för att kunna direkt på en gång avgöra, huru de för sin del skola ställa sig till saken, så undrar jag, om icke det kan utveckla sig till att bli en ganska tung apparat detta.

Vidare tillkommer den praktiska olägenheten, som jag för min del tror mig kunna något bedöma, nämligen att det icke alltid är så lätt för ett statsråd att kunna vara med, när han så vill. Statsråden äro även under riksdagstiden i mycket hög grad upptagna. Det är mycket betungande tjänster. Vilja de vara med vid behandlingen av ett ärende, kommer det ofta att hända, att tiden för dess handläggning får jämkas, och det kan leda till ett uppskjutande av ärendenas behandling i utskotten, ett uppskjutande, som jag icke tror blir något vidare angenämt.

Statsministern talade om att en regeringschef, en regering eller vissa regeringsledamöter understundom sammankalla partiledare för att med dem ha en överläggning. Ja, det är ju någonting helt annat. Det går ofta ut på, huruvida dessa partiledare tro, att om regeringen gör på det och det sättet, ett bifall till regeringens förslag skall kunna vinnas. Det är helt naturligt, att en sådan överläggning äger rum. Ofta nog inträffar det, att en partiledare säger, att detta vill jag överväga. Det förutsättes många gånger, att partiledarna skola tala om saken med sina förtroenderåd. Detta har ingenting med denna sak att göra.

Herr Hallén talade om att detta förslag innebar en hyllning åt personligheten. Inte skulle ett statsråd kunna inverka så mycket om han komme i utskottet och där försökte göra sin mening gällande. Herr Hallén sade, att det är väl inte meningen att utöva någon terror. Jag skulle vilja fråga herr Hallén: Hur såg herr Hallén på detta förslag år 1928? Var det terroristen eller charmören, som föresvävade herr Hallén då, och vilken var terroristen och vilken var charmören? Jag tror, att då såg herr Hallén det från en helt motsatt ståndpunkt. Då var han rädd för att dessa farliga människor skulle vara utskottets ledamöter, som skulle utöva ett sådant inflytande på regeringens ställning, att den skulle bli försvagad. Av det utskottsbetänkande, som herr Hallén varit med om att underskriva utan att reservera sig — nr 19 för år 1928 — framgår det ju alldeles tydligt, att man då i utskottet utgick ifrån, att man inte var övertygad om att inte förslaget tvärtom för regeringen skulle medföra ett större beroende av riksdagen och dess utskott, och sålunda leda till en allt mer regerande riksdag.

Ja, herr talman, så ligger saken till. Man såg det den gången så, att riksdagen skulle få för stort inflytande på Kungl. Maj:t. Nu ser man den så, att regeringen skulle få för stort inflytande på riksdagen. Dessa båda åskådningar slå ju fullständigt ihjäl varandra. Herr Hallén av år 1934 har fullkomligt slagit ihjäl herr Hallén av år 1928, ty då stod han, som jag här utvecklat, på en helt annan ståndpunkt.

Vad som för mig, herr talman, är, jag skulle vilja säga, nästan det avgörande i denna fråga, det är, att man vill ju gärna önska, att, när i dessa partiväldets och partisinnets dagar en fråga kommer till behandling i ett utskott, utskottets ledamöter försöka att bedöma den frågan så objektivt och sakligt som möjligt. För min del har jag aldrig hälsat med en sådan tillfredsställelse, som när jag en gång var ordförande i ett särskilt utskott — det gällde skogslagen av år 1922 — man inom utskottet kom så gott som överens om från början att inte låta någon politik komma in i detta utskott utan låta frågorna behandlas ur rent sakliga och skogligen synpunkter. Det hölls genomgående under hela den utskottsbehandlingen. Med ett par små undantag blev det ett enhälligt utskottsbetänkande. De två små undantagen rättades sedermera i kamrarna, så de spelade ingen roll. Så menar jag, att man i varje utskott skall

Ang. ändrad lydelse av §§ 37 och 46 riksdagsordningen. (Forts.) försöka behandla frågorna. Man skall behandla dem sakligt och objektivt. Jag vågar tro, att sakligheten och objektiviteten vinna absolut på att man icke inför en anordning sådan som den här föreslagna. Ty det är klart, att ett statsråd vill ha fram sin proposition. Han vill ha fram den så gärna som helst, och han går in för den med liv och lust i utskottet och söker naturligtvis använda sin oratoriska förmåga för att övertyga utskottets ledamöter om det riktiga i hans synpunkter. Det vore väl ganska märkvärdigt, om icke detta skulle ha ett visst inflytande, i varje fall på dem, som tillhöra samma parti som han själv. De komma att känna på sig, att efter statsrådets vältaliga utläggning vilja de naturligtvis inte gå emot honom. De komma att känna sig till en viss grad delvis övertygade, delvis bundna, delvis fångade uti hans garn. De gå med på hans förslag, även om de kanske annars skulle haft en viss tvekan, om de borde gå med på förslaget.

När jag talar så, tar jag inte den ringaste hänsyn till den regering, som nu finnes, utan jag talar i den allra största allmänhet och om olika sorters regeringar, ty det kan gälla en regering likaväl av den ena färgen som av den andra. Det är, som jag sade, mitt viktigaste skäl för att man icke skall gå in för detta förslag.

Men jag har ännu ett, och det är det, att om man inför reformen och statsråden komma med vid ett ärendes behandling i vederbörande utskottsavdelning, så blir ärendet där kanhända praktiskt taget avgjort. Då binder man utskottet, som kommer i andra hand, och dessutom binder man också riksdagen. Vart tror herrarna, att vi komma, sedan en sådan överenskommelse är träffad emellan t. ex. en regering och en statsutskottsavdelning och sedermera bekräftad av statsutskottet? Vilket inflytande tro herrarna, att ledamöterna av kammaren ha på avgörandet av ett sådant ärende, när det väl kommer till behandling i kammaren? Jag syftar på alla dem, som inte suttit i vederbörande utskott. De ha inte ett dugg att säga till om. Vilket intryck kommer detta att göra på den stora allmänheten, som redan i denna stund menar, att ärendena i regel avgöras i utskotten, och att diskussionerna i kamrarna äro bara ett slags spegelfäkteri, att man står och talar för galleriet, för sin hemortstidning eller för sin tidning i huvudstaden för att få sitt anförande refererat o. s. v.? Vad tro herrarna allmänheten kommer att mena om en sådan sak? Allting är tillrättalagt på förhand, allting är avgjort på förhand. Det är redan nu på det sättet många gånger, att det är ytterligt svårt att vända upp och ned på ett ständigt utskott, ty det fäktar ju med hull och hår för att försvara sin mening, och det är klart, att det är dess både rättighet och skyldighet att göra. Men hur skall det bli, sedan överenskommelse träffats mellan regeringen och en utskottsmajoritet om hur ett ärende skall avgöras? Det kan ju var och en själv sätta sig in i. Jag tror det kommer att leda därefter, att hela det politiska och parlamentariska väldet, partiväsendet o. s. v. kommer att få ännu mera dåligt rykte ute bland allmänheten än vad det redan nu har.

Jag menar för övrigt, herr talman, till sist bara det, att om vi 1928 och 1930 hade den uppfattningen, att vi icke skulle vara med på detta, en uppfattning, som delades utav åtskilliga frisinna och socialdemokrater, t. ex., såsom jag nyss nämnde, herr Hallén, vilken nu står här och så varmt förordar detta förslag, förstär jag egentligen icke vad som hänt sedan dess och som gör, att vi nu helt plötsligt skola se saken från en helt annan ståndpunkt. Jag vill i likhet med vad konstitutionsutskottet framhöll år 1928 säga, att frågan är utav en vittutseende betydelse. Den är icke så lätt att överskåda. Den föreslagna reformen kan leda till både ont och gott, allt beroende på personligheten hos dem, som komma att medverka i det utskottsarbete, som under de nu föreslagna formerna skall komma till stånd.

Ang. ändrad lydelse av §§ 37 och 46 riksdagsordningen. (Forts.)

Herr **Jonsson** i Eskilstuna: Herr talman! Kammaren observerade måhända, att i herr Lindskogs anförande förekom en halvkväden visa om ett statsråds nästan otillbörliga inflytande på ett visst ärendes behandling i ett ständigt utskott. Jag är icke så säker på, att kammaren fattade vad det var fråga om. Herr Lindskog förutsatte visserligen, att saken var bekant, men det tror inte jag att den var. Jag råkar emellertid tillhöra dem, som veta, vad herr Lindskog syftade på, och därför vågar jag säga, att det utan varje tvivel hade varit nyttigt för saken som sådan, om man vid tillfället i fråga hade haft möjlighet att ha vederbörande statsråd innanför utskottets väggar i stället för utanför, om han sålunda hade varit nödsakad att operera inför de människor, som hade till uppgift att i avdelningen sitta och sakligt behandla ärendet, i stället för att, såsom skedde, operera utanför utskottets väggar. Jag undrar, om icke herr Lindskog innerst inne i sin själ hör en liten röst som säger, att det förhåller sig precis på det sättet.

Herr **Björck** i Kristianstad: Herr talman! Det förelåg år 1930 ett komplex författningsfrågor, framförda uti en motion, och bland dessa frågor var även den, som nu ligger på kammarens bord. Jag hade då tillfälle att yttra mig i frågan, och jag uttalade mig därvid för statsrådets tillträde till utskotten. Jag har sedan dess icke haft någon anledning att ändra uppfattning.

Jag skall nu be att med några korta ord få redogöra för min ståndpunkt i frågan. Jag vill då först gentemot högerreservationen i utskottet säga, att det rimligen icke kan vara riktigt, som man där gör gällande, nämligen att det sedan 1809 icke skulle hava inträffat någonting av beskaffenhet att böra inverka på den föreliggande frågan. Jag vill endast erinra därom, att vi sedan några decennier här i landet tillämpat ett parlamentariskt styrelsesätt. Det var annorledes tidigare. Detta nya styrelsesystem har icke kunnat undgå att utöva inverkan, när det gäller att bedöma en fråga som denna och många andra. Det förefaller emellertid, som om många varit så bundna av gamla betraktelsesätt, att de icke beaktat den förändring, som i detta stycke inträtt.

Det förhåller sig ju så, att detta parlamentariska styrelsesätt ha vi fått från England, som är icke blott parlamentarismens moder- utan också dess mönsterland. Nu vet jag, att min ärade vän, herr Lindskog, säger, att man inte skall fästa avseende vid förhållandena i andra länder, därför att systemen äro allt för olikartade och icke alltid jämförbara. Men nu förhåller det sig i alla fall på det sättet, att den parlamentarism vi ha, ha vi hämtat från England. Det kan då vara av visst intresse att se, hur man där bedömer en fråga som denna. Jag erkänner, att förhållandena äro olika, men jag tror, att det är mycket nyttigt, att man försöker slita sig loss från vanetänkandet och i stället ser på saken från en yttre synpunkt, genom inhämtande av erfarenheter från ett annat land, där man kommit fram till den parlamentariska ordning, som utan allt tvivel är den förnämsta och bästa i världen, i varje fall den parlamentariska ordning, som bäst står emot de anlopp, som nu förekomma ute i världen emot demokratin och parlamentarismen.

När man studerar utvecklingen i England — jag tänker nu på striden om utskottets ställning, och frågan om utskottets ställning berörs ju i hög grad av den fråga, som här föreligger — finner man, att alldeles särskilt ifrån konservativt håll riktades mycket skarpa erinringar emot förslaget om ett fast utskottsväsende. Det starkaste motståndet kom av farhågorna för att ett fast utskottssystem skulle inkräkta på kabinettets ledarställning och dess kontroll över den legislativa verksamheten. Beskures den ministeriella ansvarigheten härutinnan, rubbades samtidigt en av hörnplarna i parlamenta-

Ang. ändrad lydelse av §§ 37 och 46 riksdagsordningen. (Forts.)
rismen, menade man. Kabinetten var underhusets verkställande utskott och hade såsom sådant att fullgöra de uppgifter, som i andra länder tillkommo den parlamentariska utskottsorganisationen.

Detta är en sammanfattning uti en mycket förtjänstfull avhandling av doktor Knut Petersson om utskottsväsendet i det engelska underhuset.

Allteftersom det parlamentariska riksdagssystemet utvecklade sig i England, kom man ständigt och jämt tillbaka till detta, att regeringen, som hämtas ur riksdagen, är riksdagens förnämsta utskott, och att vid sidan av den utskotten icke få tillvälla sig en makt, som inkräktar på regeringens.

Det kan kanske vara av intresse att dra ett par korta citat ur doktor Peterssons avhandling angående den debatt, som fördes år 1914, då det gällde att omorganisera utskottsväsendet i England. Det heter bland annat: »Mr Baldwin», som var det konservativa partiets ledare, »upprepade sin gamla invändning, att det skulle bli svårt eller omöjligt för ministrarna att ägna den tillbörliga uppmärksamheten åt arbetet i utskotten. Utan deras närvaro skulle arbetet därstädes bli mindre värdefullt, och man kunde befara, att hela arbetet finge göras om igen.» Den andre framstående partiledaren, mr Asquith, som samtidigt var regeringschef, betonade i denna sin egenskap »faran av att kontrollen över ärendena under utskottsbehandling skulle glida regeringen ur händerna. Om majoriteten i utskotten ständigt ginge isär, skulle regeringens ansvarighet för lagstiftningen bli fiktiv».

Detta är ett par uttalanden av några särdeles framstående engelska statsmän, och man förstår, huru skiljaktiga synpunkterna äro där i dessa frågor mot vad förhållandet är i detta land.

Vidare heter det i doktor Peterssons avhandling: »Ministrarna äro alltid närvarande i de ständiga utskotten, så snart något ärende från deras departement ligger under behandling. De assisteras härvid av en stab av ämbetsmän, 'the law-officers', regeringens 'lagskrivare' (the government draftsman) och en eller flera tjänstemän i departementen. Även i utskotten behandlas sålunda dess ärendena under omedelbar ledning och överinseende av kronans ministrar.»

Författaren säger vidare på tal om utskottens kompetensfördelning, att det hela »röjer en medveten strävan att bibehålla den ministeriella ledningen och kontrollen även i de ständiga utskotten. Man har genom denna anordning undgått den i amerikanska kongressen och svenska riksdagen uppträdande utskottsbyråkratien, som i dessa stater blivit en konkurrent till regeringen, hotande dess auktoritet i det parlamentariska arbetet.»

Jag tror, herr talman, att det kan vara ganska nyttigt att ta del av dessa synpunkter. Vi se här, hurusom en anordning, som man här i Sverige går så starkt emot, betraktas såsom någonting fullkomligt naturligt i England. Man har där ansett denna anordning vara nödvändig med hänsyn till det parlamentariska systemet, och den tillämpas alltjämt, utan att man kunnat spåra de olägenheter, som man här talar om. Jag ger naturligtvis herr Lindskog rätt uti, att förhållandena icke äro helt parallella, men principellt sett anser jag, att de synpunkter, som framförts i den kungl. propositionen, kunna hämta stöd av den praktiska utvecklingen i England.

Jag medger således att förhållandena kunna te sig olika. Men låt oss se frågan även ur praktiska synpunkter. Här sitter nu en minister, som haft att förbereda ett stort ärende. Han får förslaget mycket omsorgsfullt utarbetat. Det skickas ut på remiss. Han använder hela den administrativa apparaten för att se till, att förslaget är sådant, att det kan inpassas i det rådande systemet. Förslaget går sedan till riksdagen, och så remitteras det till ett utskott. Det är alldeles tydligt, att denne minister, som förberett och framlagt försla-

Ang. ändrad lydelse av §§ 37 och 46 riksdagsordningen. (Forts.)

get, måste — detta är hans plikt liksom alla de myndigheters, som haft att yttra sig — ta hänsyn till rikssintresset. Men det kan nu tänkas att när ärendet kommer till utskottet, där sitta ett par herrar, som icke se frågorna ur rikssintressets synpunkt utan ur något detaljintresses synpunkt. Nog skulle det väl vara fördelaktigt, om ministern ägde rätt att gå till utskottet och ge upplysning, undanröja missförstånd och förfäktade de allmänna rikssynpunkterna gentemot de detaljintressen, som till äventyrs kunnat urgeras där.

Min högt ärade vän herr Lindskog försökte åstadkomma en mycket avskräckande bild. Han målade visserligen icke hin på väggen — det vill jag inte påstå — men han sökte likväl teckna en ganska avskräckande bild. Det hade nämligen uppenbarat sig en skugga, som uppträtt vid behandlingen av en fråga på en avdelning i statsutskottet och som där åstadkommit en mycket stark verkan. Herr Lindskog säger nu att när en skugga kan åstadkomma en sådan verkan, hur stor verkan skulle det inte ha blivit, om ministern själv kommit in på avdelningen. Herr Jonsson i Eskilstuna har redan framhållit, att vad herr Lindskog syftade på, är för oss ganska känt. Det var en skolfråga det därvidlag gällde. Om jag icke tar fel, sitter det på den avdelning i statsutskottet det här är fråga om, åtminstone fyra mycket lärda pedagoger. Jag måste säga herr Lindskog, att om han anser, att dessa herrar i fråga om pedagogisk förmåga äro så svaga, att de icke kunnat meddela vederbörande minister, när han kom på avdelningen, den uppfostran som han behövde, tycker jag, att han underskattar dessa pedagoger på ett sätt, som jag icke kan godkänna. Jag ger dem ett betydligt högre betyg. Jag måste, herr talman, säga, att när jag satt i bänken och begrundade herr Lindskogs exempel, blev jag ytterligare styrkt i min uppfattning, att den kungl. propositionen bör bifallas. Jag har också fått bekräftelse på, att denna uppfattning är riktig av herr Jonssons i Eskilstuna yttrande. Han är ett vittne innanför murarna, och kan således berätta om vad som verkligen skulle ha inträffat, om detta statsråd kommit till utskottet och fått sin i det förevarande fallet, efter vad man tycks förmena, något försummade uppfostran en smula förbättrad.

Vi komma så åter, herr talman, till frågan om utskottens ställning. Jag tror väl ingen kan påstå, att icke utskotten i den svenska författningen ha en utomordentligt stark ställning. Ja, jag måste säga, att när man inbjuder mig till vakthållning omkring denna utskottens starka ställning, måste jag tacka nej. Det är dock uti denna instängda luft som exempelvis en sådan parlamentarisk planta som vågmästarparlamentarismen vuxit upp, och jag är rädd för att också i denna instängda luft, inom dessa stängda dörrar håller på att växa fram en ny parlamentarism, som man ger ett mindre vackert namn. För min del, herr talman, kan jag icke vara med, när man vill sluta till dörren, så att icke ett enda litet vinddrag skall kunna slippa dit in. Jag tycker i stället: låt oss öppna dörrarna för statsråden. Jag tror icke att detta är så farligt. Med tanke på de konservativa vanor, som utmärka det svenska riksdagsarbetet, skall man ha livlig fantasi för att kunna framställa saken så, att denna rätt för statsråden skulle medföra avsevärda risker.

Jag vill sålunda, herr talman, för min del säga, att visserligen kan man peka på risker och faror, och jag erkänner, att man skulle kunna bestyrka dessa påståenden med exempel från andra parlamentariska länder. Men jag skulle också bestämt vilja varna för, att man överdriver dessa risker. Vi skola komma ihåg, att om det lyckas oss att åstadkomma ett parlamentariskt system, så skall regeringen tagas ur riksdagsmajoritetens, och då tror jag icke, att det ofta kommer att hända, att en minister behöver gå till ett utskott. Men skulle regeringen vara en minoritetsregering, anser jag, att behovet för ministrarna att gå till utskotten kan vara så mycket större. Vi veta ju i alla

Ang. ändrad lydelse av §§ 37 och 46 riksdagsordningen. (Forts.)

fall, att hela det parlamentariska system som vi tillämpa är utsatt för skarp kritik ute i landet. Jag tror, att det är önskvärt, att vi visa vilja till att inom vår författnings ram åstadkomma det bästa möjliga. Jag skulle i detta sammanhang i fråga om de stora partierna vilja uttala den önskan, att de inom sina led skola ha personer, kapabla att övertaga ett statsrådsämbete, om de skulle komma i det läge, att de kunna anses pliktiga att taga regeringsansvaret. I fråga om de partier, som icke komma i regeringsställning, hoppas jag, att de i sina led icke skola sakna personer, som kunna placeras i ett utskott utan risk för att deras kurage skall ramla ned i strumplästen, därför att ett statsråd får tillträde till utskottet i fråga.

Herrar *Christiernsson* och *Olsson* i Staxäng instämde häruti.

Herr **Lundqvist**: Herr talman! Det har ju både i utskottet och nu i kammaren talats om de vittgående konstitutionella konsekvenserna av den reform, som Kungl. Maj:t här föreslagit. Den skulle komma att stärka regeringsmakten, säga en del. Den skulle komma att försvaga regeringsmakten och stärka riksdagens utskottsvälde, säga andra. För min del vill jag erkänna, att jag knappast tror, att verkningarna i något av dessa avseenden kunna komma att bli så framträdande.

Det har vidare inväntats mot denna reform, att ett statsråd på detta sätt otillbörligt eller i varje fall alldeles för hårt skulle kunna pressa vissa svaga utskottsledamöter och påverka deras ställningstagande. Jag skall icke vid denna sena timme närmare ingå på möjligheterna överhuvud taget att på detta sätt få enskilda utskottsledamöter att handla och rösta emot sin övertygelse. Men om det nu verkligen finns några sådana möjligheter, och om det finns ett statsråd, som ganska hänsynslöst vill tvinga enskilda utskottsledamöter att handla emot vad de själva anse rätt och riktigt, och om det finns sådana utskottsledamöter, som låta på detta sätt påverka sig, så tror jag för min del icke, herr talman, att denna reform i och för sig kommer att göra vare sig till eller från i fråga om dessa möjligheter. Dessa möjligheter finnas säkerligen då redan nu, och den förda debatten har ju även visat, att det finns tillräckligt med betydligt mera effektiva och verkningfulla medel för en dylik bearbetning, än vad som skulle bli fallet i och med införandet av denna nya reform.

För min ringa del har jag sett på denna fråga så, att det vid varje ärendes behandling — inom ett utskott lika väl som eljest — måste vara värdefullt att få så många vägledande upplysningar och synpunkter som möjligt på frågan. Herr Lindsborg påstod i sitt anförande, att utskotten redan hava all den tillgång till upplysningar och fakta, som utskotten behöva. Jag tror visst, att detta som regel är fallet, men jag erinrar mig dock från den relativt korta tid jag suttit i riksdagen, att vi vid åtskilliga tillfällen fått vara med om debatter här i kammaren, då det varit klart och tydligt, att utskottets ställningstagande skulle ha blivit ett helt annat, om man där hade haft de upplysningar, som sedermera lämnats här i kammaren av vederbörande statsråd. Om nu därför ett statsråd i en viss fråga skulle önska att personligen få delgiva vederbörande utskott ytterligare upplysningar eller dylikt utöver vad han kunnat eller funnit lämpligt trycka i den kungl. propositionen, kan jag icke finna det annat än lämpligt, att en sådan möjlighet också beredes honom, och att han alltså bör få en möjlighet att för det ändamålet träffa samman med vederbörande utskott. Jag understryker, att det ju här endast är fråga om en rätt för ett statsråd att sammanträffa med utskott. Det är icke fråga om någon skyldighet för honom. Utskottet har ingen som helst rätt eller befogenhet att kalla, anmoda eller ombedja ett statsråd att komma till ut-

Ang. ändrad lydelse av §§ 37 och 46 riksdagsordningen. (Forts.)
skottet. Det är fullkomligt beroende på vederbörandes egen vilja, ifall han ger sig in i det getingbo, som i många ögon utskottet äro.

Jag vet väl, att statsråden ha andra kanaler till utskotten och att de kunna lämna informationer utanför utskotten till enskilda ledamöter av desamma. Jag kan emellertid för min del inte finna en sådan ordning vare sig så tilltalande eller så tillfredsställande, att det finns anledning från riksdagens sida att särskilt slå vakt om densamma.

Jag finner alltså i princip ingenting att erinra emot, att statsråd få tillträde till utskotten. Dock synes mig denna rätt med fördel för riksdagsarbetet böra begränsas därhän, att statsråd få tillträde till utskotten för att lämna de ytterligare upplysningar, som de önska, och givetvis också då deltaga i de överläggningar inom utskotten, vartill dessa upplysningar kunna giva anledning. Det synes mig också då lämpligast, att man för dessa överläggningar anordnar särskilda sammanträden, vid vilka alltså statsråd skulle få närvara.

Nu har utskottets ärade vice ordförande mycket starkt kritiserat denna linje, som närmare utformats i herr Perssons i Trången och min reservation. Jag måste säga, att jag inte hade väntat denna skarpa kritik, i varje fall inte från en av utskottets egna ledamöter, av den anledningen bl. a., att, som ju herr Hallén säkerligen vet, på den linje, där herr Persson i Trången och jag nu stå på, där stodo ganska länge även herr Halléns meningsfränder och även en del andra i utskottet. I varje fall hade man på dessa håll starka sympatier för den linjen, och jag tycker, att rent sakligt är den så stark, att någon anledning inte finns att uttala sig om den på det sätt, som utskottets ärade vice ordförande här gjort.

Den avvägning, som vi sökt åstadkomma i vårt förslag, torde ge åt statsråden den rätt de böra ha, men den garanterar också åt utskotten den fria prövningsrätt, som utskotten ju äro angelägna att bibehålla.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den reservation, som avgivits av herr Persson i Trången och mig.

Herr **Fast**: Herr talman! Det vore önskvärt, om vi kunde begränsa debatten i vad nu återstår av densamma i detta ärende.

Denna fråga har kanske fått större betydelse än vad den i verkligheten har. Jag vill inte överskatta dess värde, då det gäller att tillfredsställa det önskemål, som jag har, nämligen att skapa en starkare regeringsmakt i vårt land, men å andra sidan tror jag det vore oriktigt av riksdagen att underskatta värdet av densamma. Ty utgången av denna fråga kommer ändå att i rätt hög grad vittna om, huruvida riksdagen vill ta itu med de problem, som onekligen äro brännande inom vårt politiska liv. Nu kommer man inte blott i tidningspressen utan i hela landet att mäta riksdagens reformvilja på detta område med hänsyn till, huruvida man nu i den föreliggande frågan är beredd att taga ett steg framåt.

Herr talman! Jag är medveten om, att då det gäller reformarbeten, kan man reformera på livets alla områden men knappast riksdagen själv. Jag hade redan år 1922 tillfälle att i samband med en reservation fälla detta yttrande här i kammaren, och jag medger, att förhållandena knappast i något nämnvärt avseende ha ändrat sig. Jag blev emellertid ganska överraskad, när herr Lindman inte blott inledde utan även avslutade sitt tal med att säga: Vad är det, som egentligen har hänt? Har det hänt något, som kan föranleda, att riksdagen nu skall intaga en annan ståndpunkt än t. ex. 1928?

Jag måste säga, att det har dock hänt, att hela vårt politiska system har satts under blyxtbelysning till följd av inträffade händelser ute i världen på

Ang. ändrad lydelse av §§ 37 och 46 riksdagsordningen. (Forts.)
ett helt annat sätt, än vad som tidigare varit fallet, och när man frågar: Är det något som har hänt? är det, som om jag hörde ekot av de röster, som alltid ställt den frågan varje gång det varit på tal att genomföra någon reform.

Jag vill, herr talman, som jag förut nämnde, inte överskatta värdet av den nu föreslagna reformen, men jag tror ändå det kan vara skäl i att sluta upp med frågeställningen, »vad är det som har hänt?» och i stället anpassa sig efter förhållandena, såsom de båda inom landet och ute i världen gestaltat sig. Jag tycker, att tiden helt enkelt inte är lämplig för denna frågeställning. Och när jag hör på de sakliga argument, som framförts, måste jag, herr talman, säga, att de äro synnerligen skiftande. Herr Lindman opererar först med ett uttalande från 1928 om utskottsväldet, som blir allt starkare, men i slutet av hans anförande märker man inte blott på tonfallet utan på hela argumenteringen, hurusom han ansluter sig till den uppfattning, som gjorts gällande av herr Lindskog m. fl., att det blir regeringen, som genom den föreslagna grundlagsändringen blir den starkare. När herr Lindman t. ex. säger — jag skall blott göra en liten axplockning ur hans argumentering — att regeringsledamöterna äro för upptagna för att överhuvud taget kunna ägna sig åt att deltaga i utskottsöverläggningar, vill jag fästa uppmärksamheten på, att det är vederbörande statsråd självt, som avgör, huruvida han finner ärendet vara av den vikt, att hans närvaro kräves. När man sedan uttalar sig om att detta kan leda till att riksdagen ställes inför avgjorda ärenden, vill jag fråga, hur det nu sker i verkligheten. Blir det någon skillnad mellan om t. ex. ett statsråd infinner sig i ett utskott och där förhandlar med vederbörande efter låt mig säga renhåriga, öppna linjer, eller om man, såsom har hänt och måste hända, med en trängre krets vid sidan av utskottet träffar överenskommelser, där även utskottet sättes vid sidan genom att ställas inför ett fullbordat faktum. Det är ingenting i den här föreslagna reformen, som ändrar något i detta avseende utom att det skulle ske under öppna, vanliga parlamentariska former, som lagligen äro anvisade, och däri ligger enligt min mening en mycket värdefull tillgång i jämförelse med det nuvarande systemet.

Den anmärkning, som herr Lindman också gjorde, nämligen att ett statsråd inte skulle ha den nödiga kontakten med sina kolleger utan rent av ställa den samlade regeringen så att säga utanför, gäller ju helt och hållet även det nuvarande systemet. Man kallar ju inte regeringens samtliga ledamöter, då man förhandlar med partiledare och dylikt, utan i regel nöjer man sig med ett statsråd eller kanske statsministern. Det är således ingenting, som förändras i detta avseende genom det nu framlagda förslaget.

Det finns åtskilligt av vad som i övrigt sagts i denna debatt, som det skulle vara ganska intressant att taga upp till bemötande, men jag anser inte detta av behovet påkallat. Jag har inte några större förhoppningar om att man ännu skall vara mogen att t. ex. i första kammaren inse, vad tiden kräver i detta avseende, och det är möjligt, att vi ännu några gånger få diskutera denna sak, innan det blir någon grundlagsändring, men nog tycker jag, att i varje fall andra kammaren kan vara mogen att göra ett uttalande för sitt vidkommande genom att bifalla, vad utskottet föreslagit.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde först propositioner angående utskottets hemställan, nämligen dels på bifall till berörda hemställan, dels ock på avslag därå; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Lindskog, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Ang. ändrad lydelse av §§ 37 och 46 riksdagsordningen. (Forts.)

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 19, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit utskottets berörda hemställan.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Härefter framställde herr talmannen rörande det förslag, som innefattades i den av herrar Persson i Trången och Lundqvist vid utlåtandet fogade reservationen propositioner dels på bifall till detsamma, dels ock på avslag därå; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Persson i Trången begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren avslår det förslag, som innefattas i den av herrar Persson i Trången och Lundqvist vid konstitutionsutskottets förevarande utlåtande nr 19 fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren såsom vilande för vidare grundlagsenlig behandling antagit berörda förslag.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren avslagit förevarande förslag.

§ 15.

Till avgörande förelåg nu konstitutionsutskottets utlåtande, nr 20, i anledning av väckta motioner om sänkning av de för rösträtt vid allmänna val föreskrivna åldersgränser.

Konstitutionsutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft de inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motionerna nr 201 och 202 i första kammaren av herr *Wagnsson* och nr 384 och 385 i andra kammaren av herr *Gustavson* i Sala *m. fl.*

I de likalydande motionerna I: 201 och II: 384 hade hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla att Kungl. Maj:t låter utarbета och för nästa års riksdag framlägga förslag till sådan ändring av grundlagen att åldern för deltagande i allmänna val sänkes till 21 år».

I de likalydande motionerna I: 202 och II: 385 hade föreslagits, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla att Kungl. Maj:t låter utarbета och för nästa års riksdag framlägga förslag till sådan ändring av lagarna om landsting och kommunalstyrelse samt övriga därmed sammanhängande författningar, att åldern för deltagande i val av landstingsmän och övriga kommunala val sänkes till 21 år».

Ang. sänkning av åldersgränserna för rösträtt vid allmänna val.

Ang. sänkning av åldersgränserna för rösträtt vid allmänna val. (Forts.)

Utskottet hemställde,

- 1) att motionerna I: 201 och II: 384 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda; samt
- 2) att motionerna I: 202 och II: 385 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

av herr *Reuterskiöld*; samt

av herrar *Hallén, Strömberg, Larsén, Källman, Nils A. Andersson, Borg, Fast, Andersson* i Malmö och *Nilsson* i Göteborg, vilka yrkat bifall till förevarande motioner.

Sedan utskottets hemställan föredragits, erhöles ordet av

Herr *Nilsson* i Göteborg, som anförde: Herr talman! Jag skall blott med ett par ord motivera den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Som kammarens ledamöter finna har utskottets majoritet viftat bort motionen i en motivering på endast 12 rader. Bildligt talat har man svarat motionärerna med att slå näven i bordet och inte vilja diskutera spörsmålet utan endast sagt: Här skola ni marschera och inte resonera.

Emellertid, herr talman, kommer man inte förbi denna fråga så enkelt. Jag skall inte gå in på den närmare utan bara påpeka, hurusom den år efter år varit uppe till behandling inför kammaren, och jag kan lova, att den kommer tillbaka, till dess att majoriteten i denna kammare får ögonen öppna för nödvändigheten av att se till, att ungdomen får inflytande i de politiska angelägenheterna i detta land.

Man säger, att det har ingenting inträffat, som ger anledning att intaga en annan ståndpunkt i denna fråga. Jag undrar verkligen, vad som skall inträffa i detta land eller annorstädes i världen, innan denna majoritet får ögonen öppna för vad som ligger bakom detta krav? Har det ändå inte något värde, att ungdomen i vårt land kanske mera än annorstädes är politiskt intresserad och att den i sina organisationer verkar och arbetar för att få en politisk skolning och fostran? Undervärderar man inom högerpartiet, inom bondeförbundet och inom de andra borgerliga partierna denna deras ungdoms strävan att förkovra sig, eftersom man inte vill göra en återtjänst för att därmed visa, att detta arbete dock har sin nytta och att det värdesättes?

Herr talman! Jag skall inte vidare gå in på frågan. Jag vill bara säga, att man kan nog inte i längden slå dövörat till för ungdomens rättmätiga krav, och jag tror det skulle vara klokt och lyckligt, om man ju förr dess hellre tar hänsyn till vad ungdomen kräver i detta avseende, och härmed ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Vidare yttrades ej. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den av herr *Hallén* m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övertvägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr *Nilsson* i Göteborg, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 20, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ang. sänkning av åldersgränserna för rösträtt vid allmänna val. (Forts.)

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Hallén m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 16.

Å föredragningslistan fanns vidare uppfört konstitutionsutskottets utlåtande, nr 21, i anledning av väckta motioner angående valbarhetsvillkor för beklädande av poster i kommunala nämnder och styrelser.

Ang. valbarhetsvillkor för kommunala förtroendeuppdrag.

Konstitutionsutskottet hade till behandling förehåft de inom riksdagen väckta, likalydande motionerna nr 70 i första kammaren av herr *Johan Bernhard Johansson m. fl.* och nr 77 i andra kammaren av herr *Lindman m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen måtte besluta sådana ändringar beträffande valbarhetsvillkor för beklädande av kommunala fullmäktige- och förtroendeposter, att dylik post icke finge innehavas av den, som häftade för honom påförda allmänna utskylder, vilka förfallit till betalning under något av de tre sistförflutna kalenderåren.

Utskottet hemställde, att riksdagen i anledning av förevarande motioner i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, att Kungl. Maj:t efter verkställd allsidig utredning av frågan om skärpt kommunalt utskyldsstreck såsom villkor för valbarhet och behörighet till kommunala förtroendeuppdrag måtte för 1935 års riksdag framlägga förslag till lagbestämmelser i ämnet.

I en vid utlåtandet fogad reservation hade herrar *Hallén, Strömberg, Larsén, Källman, Nils A. Andersson, Borg, Fast, Andersson* i Malmö och *Nilsson* i Göteborg förklarar sig anse, att utskottet bort hemställa, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **Andersson** i Igelboda: Herr talman! Jag är fullt ense med utskottet därom, att man som regel bör kräva betald skatt såsom villkor för innehav av kommunala förtroendeuppdrag. Detta tror jag också allmänt tillämpas ute i bygderna, varför något större behov av lagändring på detta område förvisso icke förefinnes.

Om emellertid i enstaka fall inträffat, att personer innehaft kommunala förtroendeposter utan att de till fullo betalat sina kommunalutskylder för de tre senaste åren, må detta kunna anses i varje fall förklarligt i tider, då en mängd människor gå utan sysselsättning och till följd därav sakna inkomst. Jag känner sådana fall, där personer, som i många år sysslat med kommunala angelägenheter, på grund av arbetslöshet och därav förorsakade ekonomiska svårigheter varit urståndsatta att på bestämd tid fullgöra sin betalningsskyldighet, men likväl stannat kvar i dessa kommunala förtroendeuppdrag, och detta har skett efter enhälligt tillstyrkande från alla partier, oavsett deras inställning i princip till frågan om betald skatt såsom villkor för valbarhet. Man har i fråga om vissa konkreta fall ansett, att det kan inträffa sådana omständigheter, som göra det fullkomligt omöjligt för en person att i rätt tid betala sina skatter, utan att han därför i något avseende är eller behöver betraktas såsom en mindervärdig person. Jag är övertygad om, att alla, som inneha

Ang. valbarhetsvillkor för kommunala förtroendeuppdrag. (Forts.)
kommunala förtroendeuppdrag, också känna sitt ansvar för kommunens ekonomi och så snart som det blir dem möjligt fullgöra sina skyldigheter mot kommunen.

Att nu skriva till Kungl. Maj:t i denna sak, om vilken riksdagen redan tidigare uttalat sin mening, anser jag liksom de reservanter, som finnas antecknade vid utskottets utlåtande, överflödigt.

I anslutning till vad som anförts av reservanterna i konstitutionsutskottet vid behandlingen av denna fråga vid 1930 års riksdag, ber jag att få yrka avslag på såväl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna.

Herr **Björck** i Kristianstad: Herr talman! Utskottsmajoriteten och utskottsminoriteten äro ense om att det är riktigt och tillbörligt, att kommunala förtroendemän böra för att få bekläda sina poster ha betalt sina utskylder. På den punkten är det sålunda ingen meningsskiljaktighet. Men minoriteten anser det onödigt att lagstifta i detta fall, då, såsom herr Andersson i Igelboda framhöll, man skulle såsom allmän regel tillämpa, att personer, som hafva för utskylder, icke väljas till kommunala förtroendeposter. Det är emellertid alldeles uppenbart, att även om en sådan tillämpning sker, det är nödigt och nyttigt att ha en lagstiftning, som bestämmer vad som härvidlag bör gälla. Skulle en person, som fått ett dylikt förtroendeuppdrag, komma i det läget, att han icke betalar sina skatter, är det svårt, kanske omöjligt, att få honom bort från sin post. Den demokratiska förvaltningen är, såsom ofta framhållits, under nuvarande förhållanden infamt påpassad, och de fall, där det förekommer, att kommunala förtroendemän icke betalt sina skatter, äro icke ägnade att befrämja demokratiens sak eller att upprätthålla dess anseende.

Jag ber därför, herr talman, att med hänvisning till vad utskottet anför, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner på de därunder framställda yrkandena; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 17.

Vid härpå skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för beredande av ersättning för förlorad lösen i följd av inteckningsförnyelsernas avskaffande, lämnades på begäran ordet till

Herr **Jansson**, som yttrade: Herr talman! I anledning av det samband, som förefinnes mellan detta utlåtande och första lagutskottets utlåtande nr 50, ber jag att få föreslå, att statsutskottets hemställan i utlåtandet nr 118 måtte bifallas, under förutsättning att riksdagen i anledning av första lagutskottets utlåtande nr 50 antager förslag till lag angående upphävande av gällande bestämmelser om förnyelse av inteckning.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen därå framställd proposition biföll kammaren det av herr Jansson gjorda yrkandet.

§ 18.

Till behandling företogs härpå statsutskottets utlåtande, nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag till bidrag till uppförande av tuberkulossjukvårdsanstalter samt till driftkostnaderna vid dylika anstalter jämte i dessa ämnen väckta motioner.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölles.

Punkten 2, angående bidrag till driftkostnaderna för tuberkulossjukvårdsanstalter.

Ang. driftkostnaderna för tuberkulossjukvårdsanstalter.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 55 av femte huvudtiteln föreslagit riksdagen att

I. höja det ordinarie förslagsanslaget till bidrag till driftkostnaderna för tuberkulossjukvårdsanstalter, nu 4,450,000 kronor, med 50,000 kronor till 4,500,000 kronor;

II. medgiva, att Kungl. Maj:t finge — utan hinder av gällande bestämmelser angående statsbidrag till driftkostnaderna vid tuberkulossjukvårdsanstalter — bevilja

1) Jämtlands läns landsting för tiden från och med den 1 juli 1934 till och med den 30 juni 1935 statsbidrag till driftkostnaderna vid centralsanatoriet Solliden med ett belopp för dag och patient, som med 50 öre överstege det till tuberkulossjukhus i allmänhet utgående statsbidraget, dock med den inskränkning att det sammanlagda statsbidraget icke finge överstiga hälften av sanatoriets enligt vederbörligen granskade räkenskaper funna verkliga driftkostnader;

2) Norrbottens läns landsting för tiden från och med den 5 december 1934 till och med den 30 juni 1935 statsbidrag till driftkostnaderna för högst 288 vårdplatser vid centralsanatoriet i Sandträsk och för högst 57 vårdplatser vid det äldre tuberkulossjukhuset i Sandträsk med ett belopp för dag och patient, som med 80 öre överstege det till tuberkulossjukhus i allmänhet utgående statsbidraget;

3) Västerbottens läns landsting statsbidrag till driftkostnaderna för högst 272 vårdplatser vid centralsanatoriet i Hällnäs för tiden från och med den 26 juni 1934 till och med den 30 juni 1935 och för högst 53 vårdplatser vid tuberkulosavdelningen vid lasarettet i Skellefteå för tiden från och med den 1 juli 1933 till och med den 30 juni 1935, allt med ett belopp för dag och patient, som med 50 öre överstege det till tuberkulossjukvårdsanstalt av motsvarande slag i allmänhet utgående statsbidraget, dock med den inskränkning att det för centralsanatoriet eller tuberkulosavdelningen utgående sammanlagda statsbidraget icke finge överstiga hälften av sanatoriets respektive avdelningens enligt vederbörligen granskade räkenskaper funna verkliga driftkostnader;

III. föreskriva, att för åtnjutande av de under II angivna bidragen i övrigt skulle i tillämpliga delar gälla de allmänna bestämmelserna beträffande statsbidrag till driftkostnaderna för tuberkulossjukvårdsanstalter ävensom de särskilda föreskrifter, som kunde av Kungl. Maj:t meddelas.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft två likalydande motioner, väckta, den ena, nr 80, inom första kammaren av herrar *Bergqvist* och *Sandström*, och den andra, nr 163, inom andra kammaren av herr *Hage m. fl.*, vari förslagits, att riksdagen måtte besluta höja det i statsverkspropositionen för budgetåret 1934/1935 äskade förslagsanslaget för bidrag till driftkostnaderna för tuberkulossjukvårdsanstalter, 4.5 miljoner kronor, med ytterligare 12,700 kronor samt att riksdagen dessutom måtte medgiva, att Norrbottens landsting för nämnda budgetår utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit måtte för tiden från och med den 5 december 1934 till och med den 30 juni 1935 erhålla statsbidrag till driftkostnaderna för högst 122 vårdplatser vid tuberku-

Ang. driftkostnaderna för tuberkulossjukvårdsanstalter. (Forts.)
 lossjukhemmen i Luleå, Boden och Antnäs samt bygdesanatoriet i Över-Torneå med ett belopp för dag och patient, som med 50 öre överstege det till tuberkulossjukhus i allmänhet utgående statsbidraget.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte, med avslag å de i ämnet väckta motionerna, bifalla Kungl. Maj:ts förslag.

Reservation hade emellertid vid denna punkt avgivits av herrar *Bergqvist* och *Asplund*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till ovanberörda motioner.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr Hage: Herr talman! Jag har tillåtit mig att tillsammans med kamrater på Norrbottensbanken väcka en motion i föreliggande fråga. En likalydande motion har väckts i första kammaren. Motionen, som går ut på att det skulle ske ett tilldelande av särskilt statsbidrag till vissa tuberkulosanstalter i Norrbotten, har avstyrkts av utskottet. Man har därvidlag särskilt hänvisat till att medicinalstyrelsen förklarar, att den vård, som lämnas vid ifrågasvarande mindre tuberkulosanstalter, icke är så kvalificerad, att det finnes anledning att bevilja särskilt statsbidrag utöver det vanliga statsbidraget till dessa anstalter. För min del vill jag emellertid påpeka, att det särskilda anslaget blivit enhälligt tillstyrkt av landstingsförbundet. Härvidlag gäller det främst en ekonomifråga och icke i högre grad en fråga av medicinsk innebörd, och jag menar då, att landstingsförbundets tillstyrkande i detta avseende bör väga lika mycket som medicinalstyrelsens avstyrkande. Jag vill dessutom tillägga, att när det gäller ett län, som har den högsta landstingsskatten i riket, en landstingsskatt på 4:95, det hade varit rimligt, om såväl regeringen som utskottet varit med om att ge den lilla ökning av anslaget, som föreslagits av motionärerna.

Trots att jag mycket väl vet, att det icke finns någon möjlighet att få majoritet för mitt yrkande men med hänsyn till att detsamma är synnerligen väl motiverat, särskilt ur ekonomisk synpunkt, ber jag, herr talman, att med denna korta motivering få yrka bifall till de i ämnet väckta motionerna.

Herr Jansson: Herr talman! Utskottsmajoriteten har härvidlag följt Kungl. Maj:ts förslag, som grundar sig på medicinalstyrelsens utlåtande. Jag skulle vilja säga till herr Hage, att det hade varit lämpligare, om Norrbottens läns landstings förvaltningsutskott begärt högre bidrag till sanatoriet med kvalificerade vårdplatser i stället för att begära bidrag till ifrågasvarande sjukstugeplatser. Nu har man för Norrbottens läns vidkommande hemställt om ett bidrag av 80 öre till kvalificerade vårdplatser, men jag är övertygad om, att för den händelse man begärt 1 krona, hade detta beviljats. Därför skulle jag vilja uttala — samtidigt som jag yrkar bifall till utskottets förslag — att det är bättre, att man för framtiden höjer sina krav beträffande de kvalificerade vårdplatserna. Vi ha till fullo beaktat svårigheterna i detta fall för Norrbottens län men ansett, att man bör hålla sig till de nämnda riktlinjerna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Herr talmannen framställde propositioner på de under överläggningen förekomna yrkandena; och blev utskottets hemställan av kamraren bifallen.

§ 19.

Slutligen förelåg till avgörande första lagutskottets utlåtande, nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående upphävande av gällande bestämmelser om förnyelse av in-teckning m. m.

Ang. upphävande av gällande bestämmelser om förnyelse av in-teckning m. m.

Genom en den 9 februari 1934 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 100, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen följande förslag till

1) lag angående upphävande av gällande bestämmelser om förnyelse av in-teckning;

2) lag angående anteckning om innehav av fordringshandling på grund var-av in-teckning meddelats i fast egendom;

3) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 31) om in-teckning i tomträtt och vattenfallsrätt;

4) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 10 maj 1901 (nr 26 s. 1) om in-teckning i fartyg;

5) lag om tillägg till förordningen den 13 april 1883 (nr 16 s. 1) angående förlagsin-teckning;

6) lag angående tillägg till lagen den 3 juni 1932 (nr 171) om in-teckning i jordbruksinventarier;

7) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 8 april 1927 (nr 85) om dödande av förkommen handling;

8) lag angående ändrad lydelse av § 3 förordningen den 4 mars 1862 (nr 10) om tioårig preskription och om kallelse å okända borgenärer; samt

9) lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 27 juni 1924 (nr 322) om vård av omyndigs värdehandlingar.

Utskottet hemställde, att riksdagen med förklarande att Kungl. Maj:ts förslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga av utskottet framlagda förslag till

1) lag angående upphävande av gällande bestämmelser om förnyelse av in-teckning;

2) lag angående anteckning om innehav av fordringshandling på grund var-av in-teckning beviljats i fast egendom m. m.;

3) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 31) om in-teckning i tomträtt och vattenfallsrätt;

4) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 10 maj 1901 (nr 26 s. 1) om in-teckning i fartyg;

5) lag om tillägg till förordningen den 13 april 1883 (nr 16 s. 1) angående förlagsin-teckning;

6) lag angående tillägg till lagen den 3 juni 1932 (nr 171) om in-teckning i jordbruksinventarier;

7) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 8 april 1927 (nr 85) om dödande av förkommen handling;

8) lag angående ändrad lydelse av § 3 förordningen den 4 mars 1862 (nr 10) om tioårig preskription och om kallelse å okända borgenärer; samt

9) lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 27 juni 1924 (nr 322) om vård av omyndigs värdehandlingar.

Vid utlåtandet var fogad reservation utan angivet yrkande av herr *Johanson* i Huskvarna.

Ang. upphävande av gällande bestämmelser om förnyelse av inteckning m. m. (Forts.)

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Vid denna sena timme är jag nödsakad att fatta mig kort, och jag skall verkligen också försöka göra detta, oaktat frågan är mycket viktigare än jag tror, att herrarna egentligen uppfattat.

Denna sak har jag hört talas om i all min tid. Inteckningarna skulle icke behöva förnyas, har man sagt, utan släpa med hur gamla de än bli, och detta skulle bli en så stor lycka särskilt vad jordbruksfastigheterna beträffar men även beträffande andra fastigheter, som kunna intecknas. Jag vill naturligtvis icke neka till att vissa mindre fördelar kunna vara förenade med en sådan anordning. Ingenting är ju så dåligt, att det icke har något gott i sig, och det kan ju hända, att det skulle bli någon liten förbättring. Men man är också skyldig att se på svårigheterna och på de dåliga sidor, som systemet skulle ha med sig.

När jag skall klargöra, varför jag är alldeles bestämd motståndare till att man skall taga bort anordningen med inteckningsförnyelse, vill jag relatera två fall, som herrarna sedan kunna döma om.

För cirka 30 år sedan var det en kommun, som hade en sparbank, där det fanns ett mycket präktigt valv, i vilket man förvarade säkerhetshandlingarna. En vacker natt bröto sig tjuvar in där. Sparbanksdirektionen hade alla inteckningshandlingar och dylika saker förvarade i ett särskilt kassaskrin i valvet. Man ville ha dem samlade, därför att det hela skulle vara litet säkrare, och det behövdes ett par olika nycklar till skrinet, så att man icke skulle kunna ha tillträde till det, när man ville. Nå, detta kassaskrin släpade tjuvarna ut, och de förde det till en avkrok på en kyrkogård, som ligger ett stycke därifrån. Så sprängde de upp det utan vidare — det gick rätt lätt med de verktyg de hade — och plockade igenom vad som fanns. Där var en växelkassa och litet frimärken, och detta lade de beslag på, men så vitt man kunde bedöma sedan, hade de icke tagit handlingarna i skrinet. Morgonen därpå blev det klart, vad som skett, och då frågade man sig, hur man skulle göra. Det var ju fara värt, att sparbanken totalt skulle störtas på grund av det skedda. Då kom man till det resultatet vid överläggning mellan sparbanksstyrelsen och en del andra personer, att man skulle bilda en garantiförening, som skulle garantera summan visavi inteckningshavarna. Den rörde sig om 1,200,000 kronor och skulle utgå så småningom, allt eftersom inteckningarna blevo för gamla och icke kommo fram. Ty att någon icke vågade sig fram med dem i dagsljuset på vanligt sätt, var man säker om. Man kom överens om att detta var den enda möjligheten att rädda det hela och få någon reda i inteckningsförhållandena, som annars skulle ha blivit olidliga. Så gick det fem dagar. Då hittade ett barn hela klabbet på kyrkogården. Där låg det itubrutna kassaskrinet och en massa kringströdda papper. Det hade regnat, så att papperen voro nedsmutsade och våta, men man samlade smulorna och torkade papperen så gott man kunde. På det sättet kom man ur hela historien. Men tjuvarna kunde ju lika lätt, när de sågo, att de misslyckats med det stora kap de tänkt sig, ha tagit en tändsticka och bränt upp det hela. Det hade varit ett ögonblicks verk, och det var mer än underligt, att de icke gjorde det. Herrarna kunna själva räkna ut, hur det då gått för kommunen. Man hade aldrig blivit kvitt dessa inteckningar. Det heter, att man i sådana fall skall kunna döda inteckningarna, om man har sannolika skäl att komma med. Men jag vet icke, hur det skulle varit möjligt.

Så skall jag relatera en annan historia, som herrarna också få döma om.

Ang. upphävande av gällande bestämmelser om förnyelse av inteckning
m. m. (Forts.)

Det var ett par kommuner, som skulle bygga en fiskehamn. Bland villkoren ingick det, att den ena kommunen skulle upplåta mark till fiskehamnen. Detta gjorde kommunen — det var den kommun jag tillhör. Det var oskiftad mark, som ägdes av tre fjärdedelar av kommunen. Vattenrättsdomstolen avgjorde, att för denna mark skulle delägarna ha 1,200 kronor. Ja, det var klart, att vi skulle skicka in de 1,200 kronorna till länsstyrelsen. Nej tack, säger länsstyrelsen, ni skola skaffa oss gravationsbevis på den här transaktionen. Och det var ingenting annat att göra, utan vi fingo ta skeden i vackra hand och lyda. Ifrågavarande gravationsbevis omfattade fullt $\frac{3}{4}$ av kommunen. Det blev tjockt som en liten postilla. En notarie i häradsrätten hade att göra emellan fyra och fem veckor med att skriva ut dessa gravationsbevis, och det kostade 879 kronor i lösen för en jordbit på 1,200 kronor.

Herrarna kunna själva göra sin föreställning om denna sak genom att anta, att den lag, som nu kommer att gå igenom, hade gällt i landet i 50 år. Då hade vi minsann fått en hel postilla av gravationsbevis, och då hade det kostat 3, 4 gånger så mycket som hela jordbiten. Men så är det, när jurister skola arrangera det riktigt juridiskt här i landet. Då går det på det här sättet. Just nu ha juristerna fått fatt i denna fråga och skola göra en storreform av den, och det skall bli så utmärkt pråktigt och bra på alla sätt. Det första man gör är att höja inteckningsstämpeln från 2.50 per tusen till 4 kronor. För andra stackare, särskilt de, som skola skaffa sig egnahem och måste taga inteckningar i dessa, medför en sådan höjning olägenheter. De skola emellertid plågas, bara därför att den här reformen skall gå igenom. Och varför skall den gå igenom? Jo, för att någon slarver inte passar på att förnya sin inteckning. Det är alltihop. Och räknar man noga, blir det föreslagna systemet dyrare, absolut dyrare än det nuvarande — det kunna herrarna vara övertygade om!

Nu skall jag inte dra fram flera skäl — jag törs inte använda mer tid för talmannen — men jag skall jämföra denna reform med en annan, som det var mycket tal om på sin tid. Det var nämligen när vi här i landet införde styckningsförfarande beträffande jord på landet. Detta skedde 1896. Då anförde man precis samma motiv som nu. Det skulle gå så lekande lätt, det skulle bli så billigt, och det skulle bli så enkelt och pråktigt, och folk skulle inte ha några svårigheter alls. Nå, den lagen varade i 20 år, innan juristerna själva kommo underfund med och blevo tvungna att inse, vilka galenskaper reformen indirekt verkligen hade i släptåg, som de aldrig räknat med, när de genomförde den. Sådant bryr man sig ju aldrig om. Man ser bara vissa fördelar från juridisk sida. Man har en viss teori, som man vill genomföra, och sedan är man helt och hållet blind för direkta och indirekta skador, som åstadkommas.

Beträffande nu styckningen av jord på landet, skapade den mycken ekonomisk förstörelse för en hel del personer, som blevo underkastade densamma, varför tillämpandet av denna styckning icke var förenligt med klok ekonomi.

Nu tror jag inte, att denna lag kommer att verka på så sätt, utan den kommer väl snarare att verka i den riktning, att alla skälmar försöka gå bakom ryggen på inteckningshavaren. Skall denne skriva till häradsrätten och göra anmälan om att han har inteckningen, blir det ju precis detsamma som att göra en förnyelse; det ena eller det andra blir samma sak, och då blir det ju bara ännu mera kostnader. Således — och det har jag alltid haft klart för mig — preskriptionsrätt i ekonomiska angelägenheter är en oundgänglig nödvändighet här i landet. Kanske juristerna om några år börja fundera på att inte heller

Ang. upphävande av gällande bestämmelser om förnyelse av inteckning m. m. (Forts.)

borgen för annan person skulle bli preskriberad, och det må ju vara en fortsättning på detta, som man nu påbörjat, men då måste det allt bli en månjlus tillställning!

På grund av det jättelika förarbete, som är utfört och när alla juristerna samlats kring förslaget och funnit det — liksom kejsarens nya kläder — alldeles utmärkt, så vet jag nog, vilken väg det går. Men jag tycker det skulle vara intressant en gång, när man, som jag antar, om en tjugu, trettio år får göra om lagen, och man rotar i papperen, att höra att man då måste erkänna, att det var i alla fall en gammal bonde, som insåg dumheten i denna reform.

På grund av det anförda vill jag, herr talman, inte gå med på förslaget. Jag ber att utan vidare få yrka avslag på såväl Kungl. Maj:ts proposition som utskottets hemställan i dess helhet.

Herr **Johanson** i Huskvarna: Herr talman! År 1932 skrev riksdagen till Kungl. Maj:t och begärde, att den reform, som nu är ifrågasatt, skulle genomföras. Om jag vid detta tillfälle hade deltagit i behandlingen av frågan inom första lagutskottet, skulle jag ha varit i sällskap med två reservanter, rådman Christensson och häradshövding Borell, vilka yrkade avslag på detta lagstiftningsförslag.

Jag är medveten om, som det också sagts här tidigare, att det kan vara vissa fördelar förenade med förslaget. Man räknar med, att göra en besparing, då man icke behöver förnya sina inteckningar, vilket ju är en besparing. Jag har emellertid den uppfattningen, att det i stort sett icke blir några besparingar. Att enskilda personer kunna göra någon besparing är möjligt, men i stort sett tror jag inte, att det blir så, i synnerhet när detta medför ett inskrivningsförfarande, som alltid kommer att besvara den enskilde och även kosta det allmänna åtskilligt med pengar.

Vidare säger man, att man vill komma ifrån besväret. Ja, det gör man ju, men man vill ha denna reform därför, säger man vidare, att man glömmer att förnya sina inteckningar. Ja, jag undrar, hur det skulle bli med vår lagstiftning, om vi medelst densamma skulle söka förebygga rättsförlust då människor glömma, vad som eljest är deras skyldighet att sköta om, i all synnerhet när det gäller deras egna fordringar. Glömmer man detta, tror jag det överhuvud blir svårt att lagstifta så, att man hjälper den enskilde ifrån rättsförlust, om han nu är så glömsk.

Enligt min mening kommer förslaget att medföra nackdelar. Vi ha för närvarande t. ex. intecknade så kallade servitut, vissa förmåner och rättigheter, för enskilda personer. Då är det ju, som vi veta, så, att om förmånstagaren dör, får man genom att uppvisa prästbetyg inför domaren, vilket intygar, att förmånstagaren i fråga är död, bort sagda rättigheter ur gravationsbevisen. Om däremot ett servitut är intecknat i fastigheten, råder samma förhållande för närvarande, som vi nu vilja genomföra genom den ändring av lagstiftningen, som här är föreslagen, nämligen att inteckningen upphör efter 10 år. Jag har själv erfarenhet av, huru man kan få läsa igenom gravationsbevis, som kostat mycken tid och mycket arbete att skriva ut, och vari man måste skriva mycket omständligt om intecknade rättigheter eller servitut i en fastighet. Om någon har intecknat rätt att t. ex. använda vatten för timmerflottning, så måste, även om detta vatten genom utdikning eller dylikt sedan lång tid tillbaka är borta eller inte alls går att använda för detta ändamål, vederbörande domare ändå taga med detta i gravationsbeviset, därför att det är fråga om en servitutsinteckning, som icke faller bort, fastän den icke förnyas.

Ang. upphävande av gällande bestämmelser om förnyelse av inteckning
m. m. (Forts.)

Om denna lag genomföres, kommer det i framtiden att visa sig, att en hel del gravationsbevis, som herr Olsson i Kullenbergstorp sade, mera komma att likna små postillor än de handlingar, som vi nu ha att lösa. Inteckningar komma att stå kvar för all framtid, och detta kommer i vissa fall åtminstone att medföra olägenhet. Det är svårt många gånger att få en inteckning i olika jordlotter relaxerad eller dödad. Det fordras nämligen därvidlag bl. a., att den enskilde medgiver, att inteckningen dödas, och den, som skulle kunna medgiva detta, är kanske själv död. Man har då fått ge sig till tåls tills de tio åren gått, och inteckningen utgått ur gravationsbeviset.

Ännu värre blir det, om en inteckningshandling på något sätt förkommit. Herr Olsson i Kullenbergstorp nämnde ett fall. Jag har personlig erfarenhet från ett annat, där en fordringsägare på något oförklarligt sätt hade förlorat en inteckningshandling på 10,000 kronor. Han meddelade låntagaren, att han förlorat handlingen och frågade honom, om de inte kunde göra upp sinsemellan. Låntagaren fordrade då givetvis att få tillbaka inteckningshandling, om han skulle betala lånet, ty han kunde ju inte veta, om densamma kanske kommit i andra händer, så att han riskerade att bli krävd på beloppet en gång till. Man löste då frågan på så sätt, att låntagaren förband sig att ränta beloppet under den tid, som återstod tills de 10 åren förflutit, då inteckningen förlorade sin giltighet. Jag vet verkligen inte, hur det skall vara möjligt för en enskild inteckningshavare att inför rätten göra troligt, att inteckningshandling inte finns längre i de fall, då han själv förlorat densamma. Det är väl därför ganska troligt, att detta förhållande i åtskilliga fall kommer att vålla rättsförlust.

Jag skulle kunna åberopa många andra skäl för min ståndpunkt i den här frågan, men då jag blev ensam om min mening i första lagutskottet om att yrka avslag, inskränkte jag mig till att avgiva en blank reservation.

För att icke behöva vara medansvarig i det beslut som nu kommer att fattas, ber jag, herr talman, att få instämma i det yrkande, som framställts av herr Olsson i Kullenbergstorp, om avslag på det föreliggande lagförslaget.

Herr Linnér: Herr talman! Det är ju inte underligt, om män med så stor erfarenhet som herr Olsson i Kullenbergstorp och herr Johanson i Huskvarna kunna dra fram låt mig säga ett fall var, där den nu föreslagna lagstiftningen rörande borttagande av inteckningsförnyelserna skulle komma att medföra olägenheter. Det har alltid varit förutsett, att en del sådana olägenheter skulle kunna inträffa, men man har ansett, att dessa olägenheter äro mindre än de, som följa av den nuvarande lagstiftningen om skyldighet att förnya inteckningarna, vid äventyr att inteckningens giltighet eljest förfaller. Sistnämnda förhållande är enligt nu gällande lagstiftning olyckligtvis förenat med den ingalunda sällsynta påföljden, att inteckningshavarens rättigheter gå förlorade. Man har av den anledningen ansett, att den panträtt i fast egendom, som inteckningsförandet är avsett att skapa, blivit ett alltför svagt underlag för fastighetskrediten. Man har trott, att man skulle kunna stärka detta underlag genom att taga bort inteckningsförnyelserna, och det är därför, som man gått in för den här föreslagna lagstiftningen.

Denna lagstiftning har tillkommit på grund av en skrivelse från riksdagen år 1932. Den har vidare framkommit just i år, på grund av att de övriga legala förutsättningarna för genomförandet av en sådan lagstiftning nu äro för handen, vilket de icke varit förut. Vi ha bland annat fått ett bättre ordnat inskrivningsväsen och ett särskilt mortifikationsförfarande, varigenom en sådan handling, som den herr Johanson i Huskvarna talade om, bör kunna

Ang. upphävande av gällande bestämmelser om förnyelse av inteckning m. m. (Forts.)

dödas. Man har dessutom fått möjlighet att genom en särskild inskrivning anmäla sig såsom innehavare av en inteckning, varigenom man kan trygga sig för framtiden, speciellt för det kritiska fallet, att en exekutiv auktion skulle övergå fastigheten. När alltså dessa tekniska förutsättningar nu föreligga, har Kungl. Maj:t ansett, att man borde fullgöra den beställning, som riksdagen gjorde år 1932. Det är helt enkelt detta, som är innebörden med denna proposition.

Jag vill, herr talman, endast tillägga ett par ord beträffande talet om de ökade kostnader för gravationsbevis, som ett borttagande av inteckningsförnyelserna skulle medföra. På den punkten måste det föreligga något missförstånd från herr Olssons sida. Avgifterna för gravationsbevisen beräknas ju inte efter antalet inteckningar utan efter helt andra grunder. De kunna stiga till ett visst maximibelopp, men denna kostnad är väl i alla fall en bagatell, som man inte kan tala om i sammanhang med riskerna och fördelarna av den föreslagna lagändringen.

Jag ber, herr talman, att med denna korta motivering få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Blott ett par ord.

Första lagutskottets ärade vice ordförande sade, att herr Johanson i Huskvarna och jag, trots det att vi hade så stor erfarenhet, icke kunnat plocka fram mera än två fall, där den föreslagna lagstiftningen skulle medföra olägenheter. Jag vill då fästa hans uppmärksamhet på, att när jag började mitt anförande, så yttrade jag, att jag endast skulle draga fram dessa två exempel; och därtill inskränkte jag mig med hänsyn till den långt framskridna tiden. Är det emellertid så, att herr landshövdingen vill ha massor av bevis, skulle jag nog ur min erfarenhet kunna draga fram ett tillräckligt antal sådana, och bevisedjan skulle bli både grundlig och omfångsrik.

Men jag är på det klara med, att juristerna nu liksom 1896, när de samlas i flock, alltid få tillräckligt med folk med sig, som inbilla sig, att bara därför att de studerat juridik, så äro de så mycket klokare än alla andra. Man tror, att det är alldeles självklart, att de ha mera rätt än de gamla präktiga gubbarna här i landet. Det vet jag alltför väl.

Det är, som jag sade om styckningsförfarandet, rena galenskapen, som här visar sig i sin prydno. Följden blir endast, att både juristerna och riksdagen i en snar framtid tvingas att göra om det hela och gå tillbaka. Det kan landshövdingen vara övertygad om. Vi kanske inte leva så länge båda, åtminstone inte jag, men landshövdingen får säkert vara med om den dagen, då man får göra om hela denna fina juristhistoria också.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag å såväl berörda hemställan som Kungl. Maj:ts proposition i ämnet; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

§ 20.

Interpellation. Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr Pettersson i Dahl, som yttrade: Herr talman! Enligt kungl. kungörelsen den 10 juni 1932 skola vissa bestämmelser i ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 tillämpas för riket i dess helhet. I enlighet härmed

Interpellation. (Forts.)

tillkommer det efter den 1 augusti 1932 landsfiskal att lämna tillstånd till bl. a. offentliga danstillställningar på landsbygden samt meddela erforderliga ordningsföreskrifter för dylika.

Det har länge varit ett önskemål att få till stånd en inskränkning i det förvärvsmässigt ledda och utnyttjade nöjeslivet. I Hallands län ha såväl kommunerna som allmänheten och polismyndigheterna klagat över detta »dansraseri», som har ganska litet att göra med ungdomens behov av nöjen men så mycket mera med smarta geschäftmakares strävanden att skaffa sig lättfångna vinster på lättledda ungdomars bekostnad. Sedan länets landsfiskaler fått yttra sig i ärendet, fastställde länsstyrelsen i maj förra året vissa principer för meddelande av tillstånd till regelbundna danstillställningar. Enligt därefter utsänt cirkulär till landsfiskalerna borde tillstånd icke beviljas till regelbundna danstillställningar för längre tid i sänder än antingen vintersäsongen (oktober—april) eller sommarsäsongen (maj—september) och dylik danstillställning borde icke få anordnas oftare än varje lördag och sista söndagen i varje månad ävensom midsommaraftonen och midsommardagen men väl mera sällan, ifall omständigheterna gäve anledning därtill. Vid större badorter borde dock tillstånd kunna meddelas till flera danstillställningar, liksom även eljest ytterligare tillstånd kunde meddelas för visst tillfälle, då särskilda skäl därtill föreläge.

Innehavaren av en nöjesplats inom ett av länets landsfiskalsdistrikt hade emellertid begärt att få anordna danstillställningar varje lördag och söndag samt dessutom Kristi himmelfärdsdag och annandag pingst. Framställningen avslogs och länsstyrelsen lämnade besvär över detta beslut utan avseende. Dansbaneägaren överklagade hos Kungl. Maj:t länsstyrelsens beslut. I Kungl. Maj:ts resolution förklaras, att då dansbaneägarens begäran gällde sommaren 1933, kunde Kungl. Maj:t icke göra något åt denna begäran, men tillika framhölls, att länsstyrelsen bort bevilja tillståndet såsom sökanden begärt.

Uppfattningen har varit, att även andra än rena ordningssynpunkter borde tagas i beaktande vid beviljandet av tillstånd till danstillställningar, och att ett slags »behovsprövning» bör äga rum, bl. a. med hänsyn till ekonomiska och sociala förhållanden bland den befolkning, som huvudsakligen frekventerar en Orts nöjesplatser. Den utredning samt de debatter i riksdagen, vilka föregingo riksdagens och Kungl. Maj:ts beslut om tillämpning för riket i dess helhet av vissa delar av 13 § i ordningsstadgan för rikets städer, ävensom en inom socialdepartementet i anledning av nämnda beslut utarbetad P. M. ha ansetts stödja denna uppfattning.

Skulle här relaterade beslut av Kungl. Maj:t vara av prejudicerande betydelse, vore denna tolkning oriktig och värdet av de år 1932 införda bestämmelserna mycket problematiskt. I så fall skulle ett initiativ till förtydligande av bestämmelserna i mera positiv riktning hälsas med stor tillfredsställelse, då Kungl. Maj:ts resolution väckt oro särskilt hos de kommunala myndigheterna på landsbygden. Dessa ha likväl som polismyndigheterna trots sig i denna ordningsstadga ha funnit en möjlighet att inskränka överflödigt nöjesverksamhet av det slag, som allmänt anses vara till skada för respektive orter.

I anslutning till det anförda får jag hemställa om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet framställa följande spörsmål:

1) Innebär Kungl. Maj:ts resolution den 20 oktober 1933 angående tillämpningen av kungl. kungörelsen den 10 juni 1932 (Sv. F. nr 198), att vid prövning av ansökning att anordna regelbundna dans- och liknande tillställningar hänsyn icke böra tagas till förhållandena på orten och eventuellt föreliggande önskvärdhet att inskränka förvärvsmässigt bedriven nöjesverksamhet?

Interpellation. (Forts.)

2) Om så är fallet, har herr statsrådet för avsikt att taga initiativ till ett förtydligande av gällande bestämmelser?

Ifrågavarande anhållan bordlades.

§ 21.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet, nr 263, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till tilläggsstat för budgetåret 1933/1934, i vad den rör anslag till statliga och statskommunala reservarbeten samt till främjande av bostadsbyggande; samt

från jordbruksutskottet:

nr 264, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom;

nr 265, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående domänverkets organisation;

nr 266, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under »Utgifter för kapitalökning» gjorda framställning om nedsättning av räntan för lån från vissa statens utlåningsfonder i vad rör jordbruksärenden jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 267, i anledning av väckta motioner om billigare djursjukvård.

§ 22.

Till bordläggning anmäldes:

bankoutskottets memorial och utlåtanden:

nr 50, angående införande av voteringsmaskin i riksdagens kamrar;

nr 51, i anledning av styrelsens för riksdagsbiblioteket framställning om anslag för tryckning av en bibliografi över Sveriges offentliga publikationer;

nr 52, angående högtidlighållandet av riksdagens 500-årsjubileum;

nr 53, angående regleringen för budgetåret 1934/1935 av utgifterna för riksdagen och dess verk m. m.; och

nr 54, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärd för bevarande av förre lokomotivmästaren A. Larssons delaktighet i enskilda järnvägarnas pensionskassa, dels ock väckt motion om understöd åt Larsson m. m.; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 36, i anledning av väckt motion om beredande av möjlighet till förlängd värnpliktstjänstgöring för till linjetjänst uttagna värnpliktiga och f. d. stamanställda;

nr 37, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition nr 38 med förslag till förordning om erkända arbetslöshetskassor m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 39 med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 8 april 1927 (nr 77) om försäkringsavtal; och

nr 39, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om offentlig arbetsförmedling, dels ock i ämnet väckta motioner.

§ 23.

Justerades protokollsutdrag.

§ 24.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Wallerius</i>	under 5 dagar fr. o. m. den 26 maj och
» <i>Norling</i>	» 3 » » » 24 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 6.13 e. m.

In fidem
Per Crowvall.
